

RÄTTEN TILL VATTEN OCH FISKE

— EN SAMMANSTÄLLNING AV RÄTTSREGLER
OCH RÄTTSPRAXIS

Verkan av
mantalsättning och
indelningsändringar **4**

RÄTTEN TILL VATTEN OCH FISKE

En sammanställning av rättsregler och rättspraxis rörande inverkan av lantmäteriförrättningar och liknande åtgärder på rätten till vatten och grund samt fiske.

Arbetet omfattar fem separata delar.

Sammanställningen har gjorts av f. överlantmätaren i Jämtlands län, Valfrid Larsson, på uppdrag av Lantmäteriverket.

LDOK

Rf Fastighetsbildning

Fastighetsindelning

Äldre rättsinstitut

Beställs hos

Lantmäteriverket
Blenkettförrådet
801 12 GÄVLE

Liber Förlag

REDOGÖRELSE

ur författningar och rättspraxis
hur vatten och fiske är fördelade
mellan fastigheter
till ledning för vidare utredningar i dessa frågor

efter uppdrag av statens lantmäteriverk
upprättad åren 1975 - 1982 av

Valfrid Larsson

Valfrid Larsson

fd överlantmätare

De olika delarnas huvudsakliga innehåll.

Del I. Historisk inledning.

Stadganden i huvudsak om delningsgrund vid skifte och om fiske i äldre författningar t.o.m. 1866 års skiftesstadga. Ur Gabriel Thulin 1911, Historisk utveckling av den svenska skifteslagstiftningen med särskilt avseende på frågan om delningsgrund vid skifte.

Del II. Grunddragen av rätten till vatten och fiske. Rätten till vatten och fiske enligt jorddelningsförrättningar, utom ägostyckningar, före den 1 januari 1928 samt enligt jordavsöndring och liknande förfaranden.

Del III. Ägostyckning.

Rätten till vatten och fiske enligt ägostyckning. Analys även i övrigt av ägostyckningsinstitutet.

Del IV.

Mantalssättning (mantalsfördelning) vid delning av kronohemman för försäljning.

Fastighetsbildning vid ändring i rikets indelning, särskilt vid överflyttning av område för vilket fördes jordregister till område för vilket skulle föras fastighetsregister såsom för stad (stadsregister). - Mantalssättning såsom delningsförrättning. - Lagen den 30 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera. - Analys av rätten till vatten och fiske och av en del övriga frågor.

Del V. Jorddelningslagen.

Del IV

Mantalssättning (mantalsfördelning) vid delning av kronohemman för försäljning

Bilaga: Kronohemman

Fastighetsbildning vid ändring i rikets indelning, särskilt vid överflyttning av område för vilket fördes jordregister till område för vilket skulle föras fastighetsregister såsom för stad (stadsregister) - Mantalssättning såsom delningsförrättning - Lagen den 30 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera - Analys av rätten till vatten och fiske och även av en del övriga frågor

Bilagor: Indelning 1-12

	<u>Innehåll</u>	Sid
1.	Mantalssättning (mantalsfördelning) vid delning av kronohemman före försäljning	1
	<u>Kommentarer</u>	4
	Bilaga Kronohemman	5
	<hr/>	
	Fastighetsbildning vid ändring i rikets indelning, särskilt vid överflyttning av område för vilket fördes jordregister till område för vilket skulle föras fastighetsregister såsom för stad (stadsregister)	7
	A. Mantalssättning såsom jorddelningsförrättning	
	B. Lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera	
	Bilagor Indelning 1-11	
A.	Författningar och anvisningar rörande mantalssättning	7
2.	Inledning	7
2.1.	Allmänt	7
2.2.	Några grundläggande stadganden ur lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad (FBLS) och ur förordningen den 12 maj 1917 (nr 281) med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad (fastighetsregisterförordningen, FRF)	8

	<u>Innehåll</u> (forts)	Sid
2.2.1.	Ur lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad (FBLS)	8
2.2.2.	Ur fastighetsregisterförordningen den 12 maj 1917 (FRF)	11
2.2.3.	Korta kommentarer till de återgivna stadgandena i lagen om fastighetsbildning i stad (FBLS) och fastighetsregisterförordningen (FRF)	12
3.	Mantalssättning såsom jorddelningsförrättning	13
3.1.	Kungl. kungörelsen den 13 juli 1917 (nr 446) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning. <u>Bilaga Indelning 1</u>	13
3.2.	Kungl. kungörelsen den 26 juli 1918 (nr 623) innefattande tillägg till kungörelsen den 13 juli 1917. <u>Bilaga Indelning 2</u>	15
-	Kungl. kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 386) med bestämmelser om åtgärder med anledning av ägoutbyte i visst fall. <u>Bilaga Indelning 3</u>	15
3.3.	Kungl. kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning. <u>Bilaga Indelning 4</u>	15
3.4.	Lantmäteristyrelsens cirkulär den 13 november 1924 med anvisningar rörande förrättning för	17

	<u>Innehåll</u> (forts)	Sid
	mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning (lantmäteristyrelsens meddelanden 1924 nr 31).	<u>Bilaga Indelning 5</u>
3.5.	Lantmäteristyrelsens cirkulär den 3 juni 1925 till rikets överlantmätare med anvisningar rörande införingar i fastighetsregister (jordregister och stadsregister) med anledning av mantalssättningsförrättning enligt 1924 års kungörelse (lantmäteristyrelsens meddelanden 1925 nr 28).	17
	<u>Bilaga Indelning 6</u>	
	Föreskrifter i jordregisterförordningen och i de av lantmäteristyrelsen den 17 november 1928 utfärdade Föreskrifter angående uppläggande och förändring av jordregister, Cirkulärserien nr 11, med anledning av mantalssättningsförrättningar enligt 1924 års kungörelse.	
3.6.	Kammarkollegiets cirkulär den 1 oktober 1926 (SFS 1926:453) till samtliga länsstyrelser angående beslut om redovisning i jordeboken av område, som blivit föremål för förrättning angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning.	19
	<u>Bilaga Indelning 7</u>	
3.7.	Referat ur Knut Rodhe 1941, Fastighetsindelningen och dess betydelse, Fastighetsbildning vid ändring i rikets indelning, s 105-107.	19
4.	<u>Kommentarer</u> till 1917, 1918 och 1924 årens kungörelser om mantalssättning	23

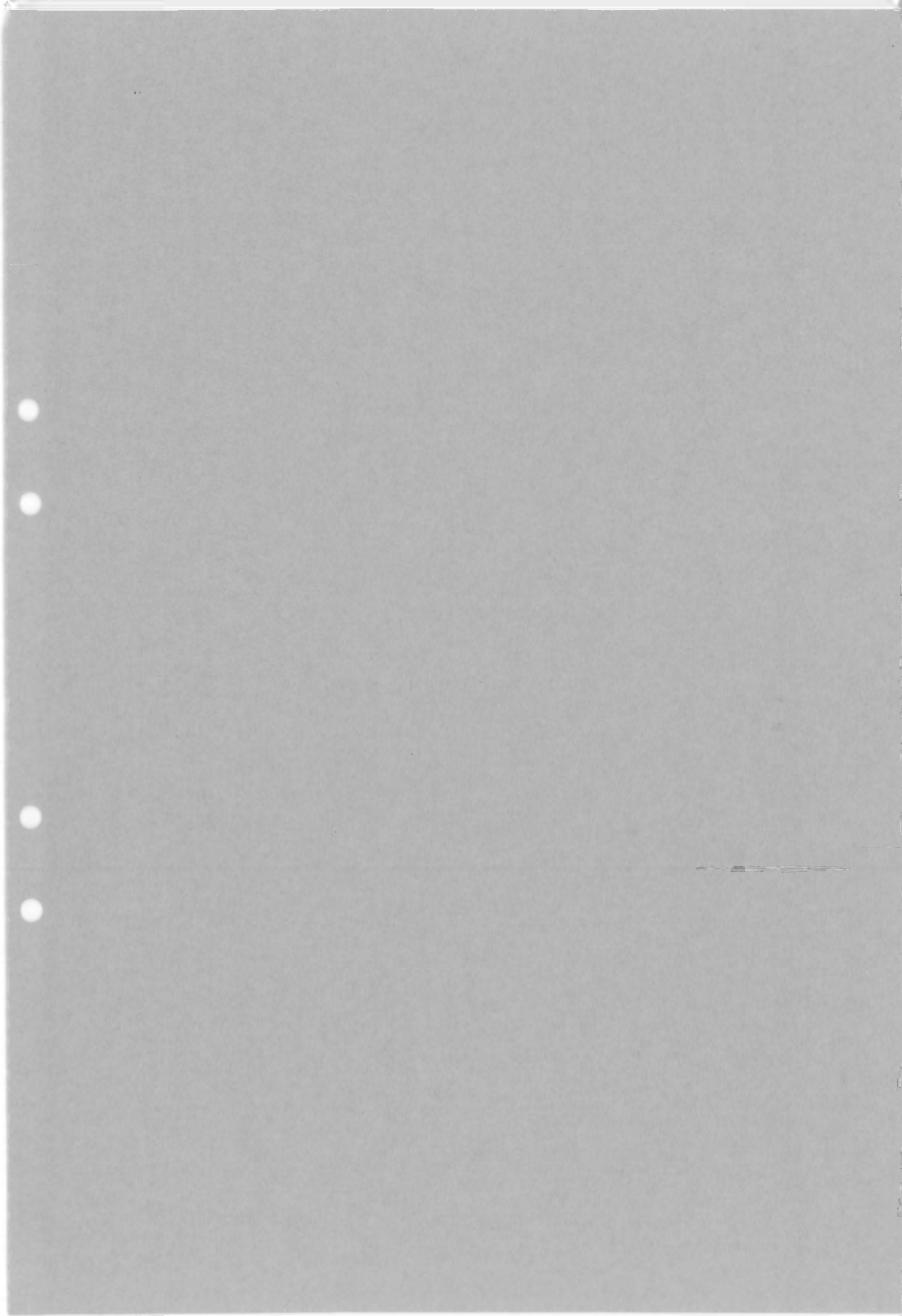
<u>Innehåll</u> (forts)		Sid
4.1.	1917 års kungörelse <u>Bilaga Indelning 1</u>	23
4.2.	1918 års kungörelse <u>Bilaga Indelning 2</u>	24
4.3.	1924 års kungörelse <u>Bilaga Indelning 4</u>	25
5.	Redogörelse för och kommentarer till de av lantmäteristyrelsen utfärdade anvisningarna till mantalssättningsförrättningar enligt 1924 års kungörelse	29
5.1.	Lantmäteristyrelsens cirkulär den 13 november 1924 (meddelanden 1924 nr 31) <u>Bilaga Indelning 5</u>	29
5.2.	Lantmäteristyrelsens cirkulär den 3 juni 1925 (meddelanden 1925 nr 28) <u>Bilaga Indelning 6</u> Uppgifter i de av lantmäteristyrelsen den 17 november 1928 utfärdade Föreskrifter angående uppläggande och förande av jordregister, Cirkulärserien nr 11.	29
5.3.	Redogörelse med kommentarer för olika typfall vid mantalssättning enligt 1924 års kungörelse och de olika registreringsfall som kunde uppkomma i samband därmed	30
5.4.	Registrering i stadsregistret med anledning av mantalssättning enligt 1924 års kungörelse, bl a av fastighets andel i en inom samhället belägen samfällighet då fastigheten i övrigt var helt belägen i socknen	44
5.5.	Registrering i stadsregistret av till fastig-	45

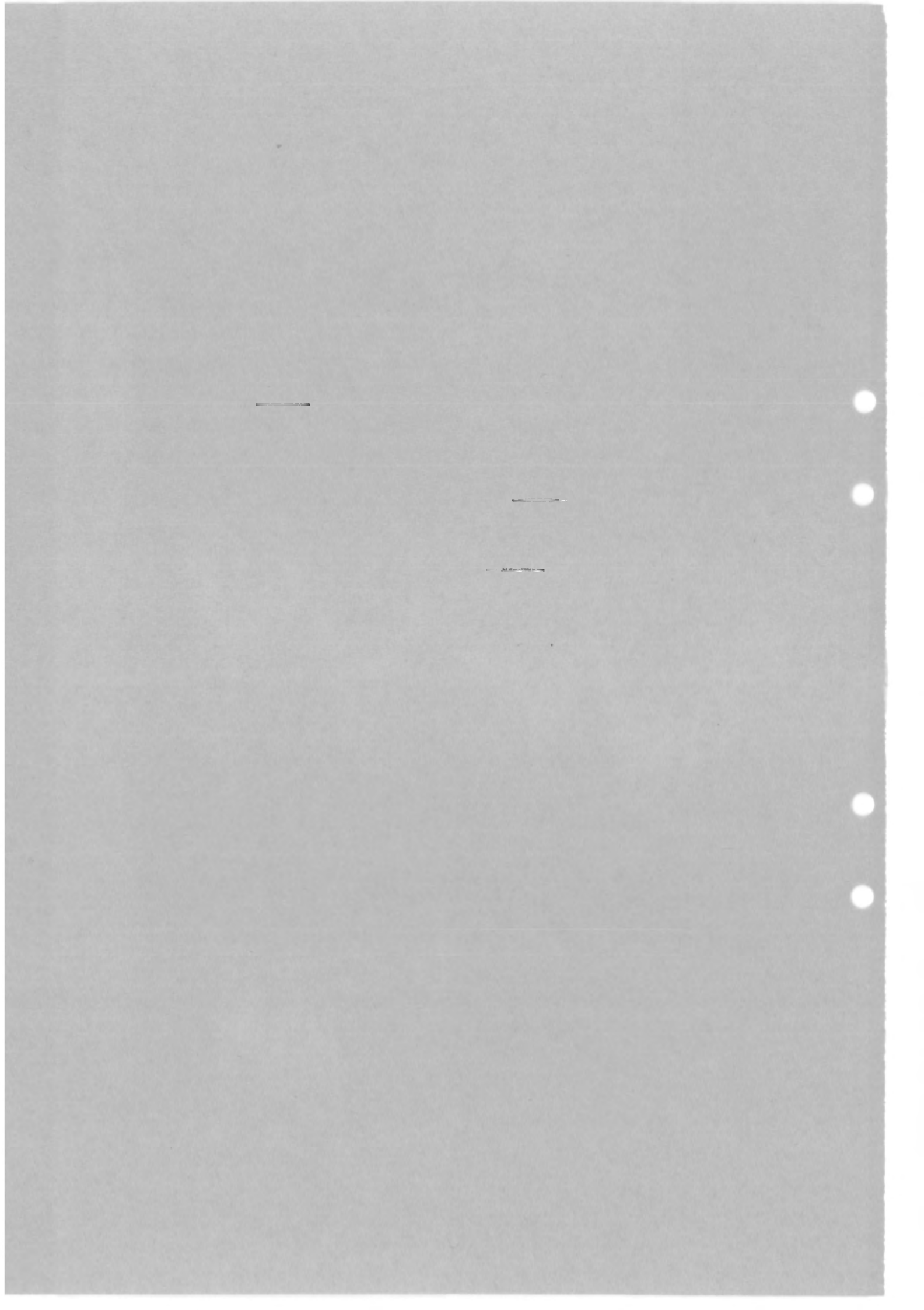
	Sid
<u>Innehåll</u> (forts)	
het hörande andel i samfälligheter och delar av samfälligheter som i förut redovisade typfall fallit inom samhället.	
6. Uttalanden av fastighetsregisterkommissionen och Knut Rodhe om relationerna mellan fastighetindelning i stadsregistret enligt beslut av magistraten eller länsstyrelsen enligt 7 kap 9 § FBLS och 9 § fastighetsregisterförordningen och fastighetsindelning enligt där- efter följande mantalssättning	48
7. Fastighetsindelningen, särskilt avseende samfälligheter, vatten och fiske, efter överföring av område med jordregister till område med stadsregister, uppläggande av stadsregister samt mantalssättning enligt 1924 års kungörelse	51
B. Lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera, med därtill hörande anvisningar	58
8. Inledning	58
9. En del bestämmelser i lagen med uppgifter ur förarbetena och anvisningarna jämte, i förekommande fall, <u>kommentarer</u>	58
9.1. 1 §	58
9.1.1. Lagtext	58
9.1.2. 1 § 1 och 2 st: Förarbeten, anvisningar och <u>kommentarer</u>	59

	<u>Innehåll</u> (forts)	Sid
9.1.2.1.	Ur förarbetena	59
9.1.2.2.	Ur anvisningarna	60
9.1.2.3.	<u>Kommentarer</u>	61
9.1.3.	1 § 3 st: Förarbeten, <u>kommentarer</u>	62
9.1.3.1.	Ur förarbetena	62
9.1.3.2.	<u>Kommentarer</u> <u>Bilaga Indelning 8</u>	64
9.2.	7 § 1 st	66
9.2.1.	Lagtext	66
9.2.2.	Ur förarbetena	66
9.3.	9 § Lagtext	67
9.4.	11 § 1 st	67
9.4.1.	Lagtext	67
9.4.2.	Ur förarbetena	67
9.4.3.	<u>Kommentarer</u>	68
C.	Ändringar i lagen den 25 april 1930 (nr 99) och en del övriga frågor	69
10.	Kungl. kungörelsen den 26 juni 1936 (nr 360) med viss ändring i kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser för vissa fall	69

<u>Innehåll</u> (forts)		Sid
angående mantalssättning m m		
<u>Bilaga Indelning 9</u>		
11.	Ändring av 1 § 3 st lagen den 25 april 1930 (nr 99) genom lag den 5 maj 1939 (nr 158)	69
11.1.	Inledning	69
11.2.	Lagtext	70
11.3.	Ur anvisningarna	70
11.4.	<u>Kommentarer</u>	71
12.	Uttalanden av fastighetsregisterkommissionen och lantmäteristyrelsen om relationerna mellan fastighetsindelning i stadsregistret enligt beslut av magistraten eller länsstyrelsen enligt 7 kap 9 § FBLS och 9 § fastighetsregisterförordningen och fastighetsindelning enligt därefter följande fastighetsbildning enligt 1930 års lag	72
13.	Kritik mot iakttagen ordningsföljd mellan upplägandet av stadsregister och förrättning enligt 1930 års lag	74
13.1.	Av lantmäteristyrelsen 1939	74
13.2.	Av Knut Rodhe 1941	75
13.3.	<u>Kommentarer</u> till uttalandena av lantmäteristyrelsen	76
14.	Fastighetsdelningen, särskilt avseende samfäl-	77

	Sid
<u>Innehåll</u> (forts)	
ligheter, vatten och fiske, efter överföring av område med jordregister till område med stadsregister, uppläggande av stadsregister samt förrättning enligt 1930 års lag	
14.1. Fastställelse av fastighetsindelningen enligt 7 kap 9 § FBLS och 9 § FRF föregick förrättning enligt 1930 års lag.	77
14.2. Förrättning enligt 1930 års lag föregick fastställelse av fastighetsindelningen.	81
14.3. Redovisningen av sådant fiske som ej var förenat med äganderätten till vattenområdet.	82
15. Kungl. kungörelsen den 5 maj 1939 (nr 159) angående upphävande av gällande bestämmelser om mantalssättning i anledning av ändring i administrativ indelning, m m <u>Bilaga Indelning 10</u>	84
16. Utdrag ur Fastighetsregisterkommissionens meddelanden I-XXXII 1918-1936 <u>Bilaga Indelning 11</u>	85
17. Lantmäteristyrelsens skrivelse till rikets överlantmätare den 26 september 1940. <u>Bilaga Indelning 12</u>	85
D. Nu gällande bestämmelser	87

1. Mantalssättning (mantalsfördelning) vid delning av kronohemman för försäljning

Mantalssättning på avsöndrad lägenhet enligt 13 § förordningen den 6 augusti 1881 angående hemmansklyvning och jordavsöndring eller motsvarande äldre bestämmelser har redovisats i del II 16 s 269-273. Sådan mantalssättning var inte något förfarande för delning av fastighet utan huvudsakligen ett förfarande för att åstadkomma ändrade former för beskattning av redan befintliga fastigheter (avsöndrad lägenhet och dess stamhemman) i då gällande skattesystem.

Bestämmelser om registrering av mantalssättning på avsöndrad lägenhet fanns intagna i § 7 mom 6 i 1908 års jordregisterförordning. I anslutning till dessa bestämmelser yttrade lantmäteristyrelsen i den 17 november 1928 utfärdade föreskrifter angående uppläggande och förande av jordregister, cirkulärserien nr 11 s 15: Såsom exempel på fall, då mantalssättning utan föregående avsöndring skall föranleda åsättande av nya registernummer, må anföras mantalssättning, som enligt Kungl. Maj:ts föreskrift skett å ägolotter, vari kronodomän före ägostyckningslagens tillkomst styckats för att försälas till enskilda utan att de särskilda lotterna i samband med styckningen genom åsättande av olika nummer gjorts till nya enheter.

Innebörden av detta uttalande finns inte närmare utvecklad. Någon möjlighet att redovisa de olika förfaranden som kan ha kommit till användning vid uppdelning av kronodomän för försäljning före tillkomsten av ägostyckningslagen, alltså före den 1 januari 1897, finns inte i detta sammanhang. Ett faktiskt förfarande enligt påträffade fall redovisas härefter.

Sedan löneboställen, militära eller civila, indragits till

statsverket uppkom ofta fråga om deras försäljning. Om till lönebostället hörde skogsmark av större omfattning såldes i regel jordbruksdelen med skogsmarken i ett hems-kifte medan skogsmarken i ett utskifte behölls av kronan för att förvaltas såsom kronopark.

Beträffande det indragna häradshövdingebostället 1 mtl Södergård nr 1, krono under allmän disposition, i Brunflo socken och Jämtlands län fastställde KB genom utslag den 28 maj 1890 (landskontoret) fördelning av mantalet mellan den till försäljning avsedda jordbruksdelen med skogsmarken i hemskiftet samt utskogsskiftet som skulle behållas för att förvaltas såsom kronopark.

Se bilaga Kronohemman

Av KB:s nämnda utslag framgår bl.a, att Kungl. Maj:t i brev den 24 januari 1890 föreskrivit att det till det indragna häradshövdingebostället 1 mtl Södergård nr 1 hörande utskogsskiftet Lundkälen skulle avskiljas från egendomen för att förvaltas såsom kronopark samt egendomen i övrigt, sedan fördelning av mantalet emellan det för avsättning till kronopark avsedda området och den återstående delen av egendomen blivit verkställd i behörig ordning, försäljas på offentlig auktion till den högstbjudande. Sedan domänstyrelsen därefter anmodat länsstyrelsen att pröva ^{frågan} om mantalsfördelningen och förste lantmätaren upprättat förslag därtill fastställdes mantalsfördelningen av länsstyrelsen genom utslaget den 28 maj 1890.

Vid jordregistrets uppläggande redovisades 1 mtl Södergård nr 1 (Södergård 1:1) såsom genom nämnda mantalsfördelning delat i Södergård 1:2 om 121/192 mtl, vilken del efter försäljning omförts till frälse, och Södergård 1:3 om 71/192 mtl, vilken del upptagits i jordeboken såsom en särskild enhet under benämningen Södergård nr 2, krono under allmän disposition, och på den grund omregistrerats såsom Södergård 2:1.

I samma syfte och efter liknande förfarande fastställde KB i Jämtlands län genom utslag samma dag den 28 maj 1890 fördelning av mantalet rörande det indragna förarebostället 31/154 mtl Österåsen nr 3 i Åsarne socken, varvid den till försäljning avsedda jordbruksdelen med skogsmarken i hemskiftet, areal 235 tnld 24,5 kpld, åsattes 8/154 mtl och utskiftet som skulle behållas för att förvaltas såsom kronopark, areal 939 tnld 2,7 kpld, 23/154 mtl.

För det odelade hemmanet Österåsen nr 3 om 31/154 mtl hade ägor utlagts vid det den 17 april 1860 fastställda laga skiftet på Österåsens by.

Efter försäljningen omfördes den sålda delen om 8/154 mtl till frälse och upptogs i jordeboken såsom en särskild enhet under benämningen Österåsen nr 6, vilken enhet registrerats såsom Österåsen 6:1. Den behållna och såsom kronopark förvaltade delen om 23/154 mtl, krono under allmän disposition, bibehöll benämningen Österåsen nr 3 och har registrerats såsom Österåsen 3:1.

Vad angår fördelningen av andelen i samfälligheter och i särskilda rättigheter och förmåner efter den av länsstyrelsen fastställda mantalsfördelningen inom hemmanet Österåsen nr 3 om 31/154 mtl avgav överlantmätaren i skrivelse till lantmäteristyrelsen den 7 april 1954 yttrande av innehåll bl a, att nämnda mantalsfördelning borde jämsställas med mantalsfördelning mellan hemmanslotter utlagda vid ägostyckning och inte med mantalssättning på avsöndrad lägenhet enligt 13 § förordningen den 6 augusti 1881 angående hemmansklyvning och jordavsöndring. Till var och en av de mantalssatta delarna av hemmanet Österåsen nr 3 om 31/154 mtl syntes höra andel efter det åsatta mantalet i den andel i samfälligheter och i särskilda rättigheter och förmåner som tidigare tillkommit det odelade hemmanet. I de till Österåsens by hörande samfälliga vattenom-

rådena i Ljungan torde, i enlighet därmed, till Österåsen 3:1 höra andel efter 23/154 mantal. I yttrande till domänstyrelsen den 16 augusti 1954 nr 506 U - i ärende angående ifrågasatt försäljning av till kronoparken Österåsen 3:1 hörande vattenkraft i Ljungan - uttalade lantmäteristyrelsen, att av överlantmätarens utredning syntes framgå, att Österåsen 3:1 ägde andel efter skattetal i de för Österåsens by samfällda vattenområdena.

Kommentarer

Tillräckliga skäl får anses föreligga för att uppdelning av kronohemman före avsedd försäljning genom mantalsfördelning på grund av särskild föreskrift av Kungl Maj:t bör - för frågan hur det odelade hemmanets andel i samfälligheter och i särskilda rättigheter och förmåner fördelats mellan de olika delarna - bedömas på samma sätt som om uppdelningen skett genom ägostyckning. De särskilda uppgifter i denna fråga som kan förekomma i det enskilda fallet bör beaktas.

Se denna utredning del III särskilt 6 s 34-51 och 10 s 62-65.

Ur Jämtlands läns landskontors akriv.
Resolutionsboken år 1890.

Den 28 maj 1890. Nr 23.

Konungens Befallningshavandes i Jämtlands län utslag angående fördelning av det inom Brunflo socken och härad belägna indragna häradshövdingebostället Södergård nr 1 med Ångsta åsatta 1 mantal emellan de tvenne ägoskiften av vilka hemmanet består, till vilken fördelning förste lantmätaren i länet upprättat förslag; Givet Östersund i landskontoret den 28 maj 1890.

Under åberopande av Nådiga brevet den 24 januari innevarande år, som förmår, att det till bostället Södergård hörande utskogsskiftet Lundkälén skall vid då löpande arrendeperiodens utgång från egendomen avskiljas för att såsom kronopark förvaltas samt egendomen i övrigt, sedan fördelning av det åsatta mantalet emellan det för avsättning till kronopark avsedda området och återstående delen av egendomen blivit i behörig ordning verkställd och sistberörda del värderats i den ordning, som för arrendeuppskattningar är stadgat, under de i nådiga brevet den 29 maj 1874 bestämda villkor å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas med tillträdesrätt för köparen den 14 mars 1892, hade under den 28 nästdärpåföljde februari Kungl. Domänstyrelsen anmodat Konungens Befallningshavande, bland annat, att pröva frågan om mantalsfördelningen.

Från handlingarna till det samfälligheten Vamsta, Gusta, Södergård med flera hemman övergångna laga skifte är upplyst, att

	Areal			Uppskattning		
	Tunnland			Tunnland		
hemmanets ägovälde utgör fördelade på två skiften av vilka hemskiftet, eller den till försäljning avsedda delen innehåller och utskogsskiftet Lundkålen	897	2	25/32	384	11	444
	414	23	5/32	241	30	088
	482	11	5/8	142	13	356

och har förste lantmätaren med antagande av uppskattningen såsom delningsgrund beräknat att 121/192 mantal sig belöper å den till försäljning avsedda delen och 71/192 mantal på utägoskiftet Lundkålen; och som den använda delningsgrunden är den ofelbaraste och uträkningen befunnits riktig, prövade Konungens befallningshavande lagligt den föreslagna mantalsfördelningen att fastställa.

J. E.

/ C. H. E.

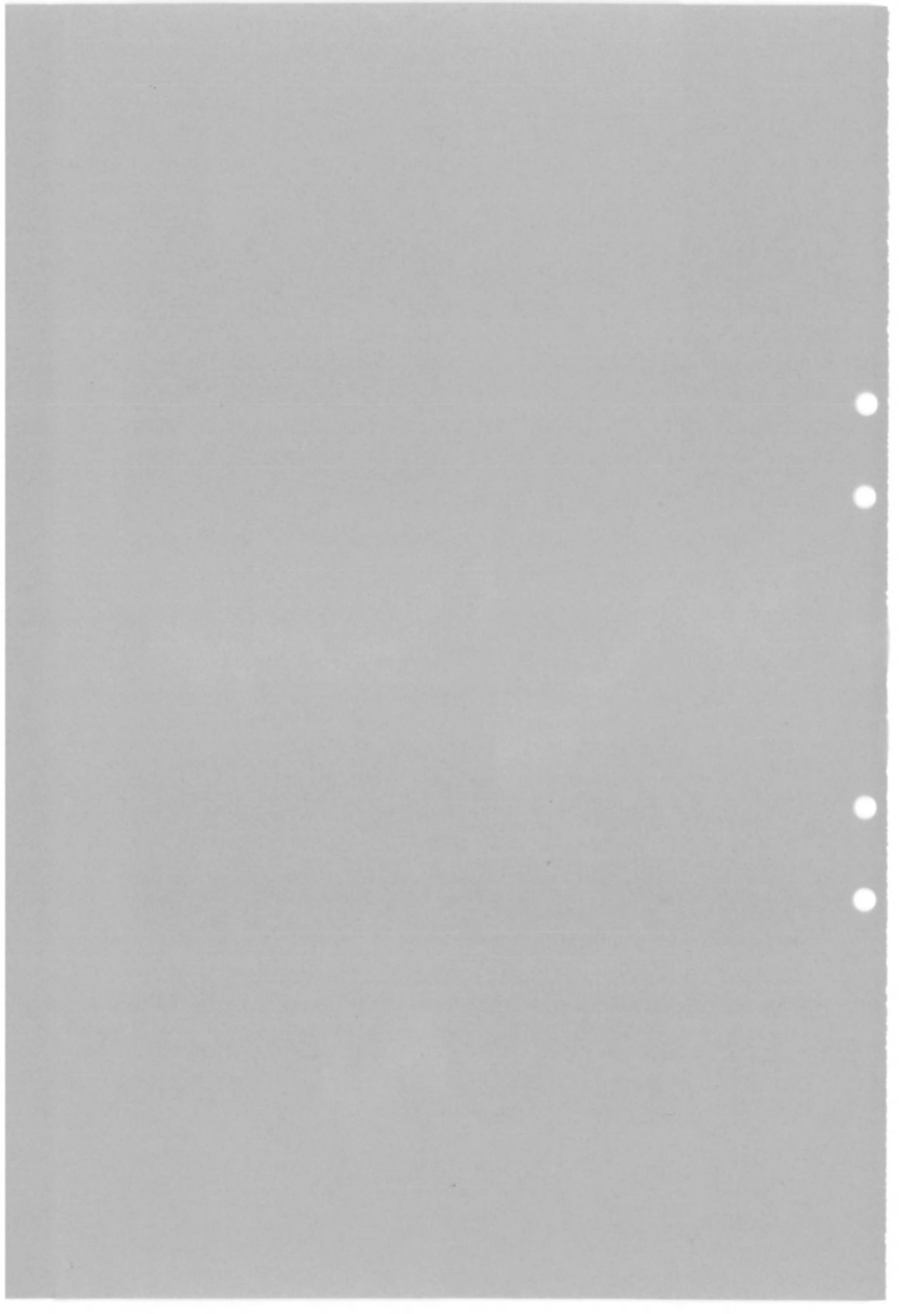
Rätt avskrivet betygar

På tjänstens vägnar

Valfrid Larsson

Valfrid Larsson

Fastighetsbildning vid ändring i rikets indelning, särskilt vid överflyttning av område för vilket fördes jordregister till område för vilket skulle föras fastighetsregister såsom för stad (stadsregister)

A. Mantalssättning såsom jorddelningsförrättning

B. Lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m.m.

A. Författningar och anvisningar rörande mantalssättning

2. Inledning

2.1. Allmänt

Här avses förhållandena före fastighetsbildningslagens (1970:988) ikraftträdande. Framställningen i Knut Rodhe 1941 Om fastighetsindelningen och dess betydelse s 104 - 112, Fastighetsbildning vid ändring i rikets indelning, har beaktats.

Mantalssättning varom här är fråga är av annat slag än den mantalssättning på avsöndrad lägenhet, senast enligt bestämmelserna i 13 § Kungl. förordningen den 6 augusti 1881 (nr 41) angående hemmansklyvning och jordavsöndring, för vilken redogjorts i del II s 269.

Städernas jord redovisades inte i jordeboken. Då ett område på landsbygden, som inte utgjorde jordeboksenhet, lades till stad, var det därför nödvändigt att skilja området från den enhet det tillhörde och avföra det ur jordeboken. Även då område lades till köping, som utgjorde egen kommun, ansågs det erforderligt att det skildes från den jordeboksenhet det tillhörde. I det senare fallet hade utvecklats sig den praxis, att KMt såsom villkor för

köpingsbildning föreskrev att området skulle för sig mantalssättas eller på annat behörigt sätt för alltid avsköndras. Efter tillkomsten av lagen den 27 juni 1896 (nr 41 s 1) om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring föreskrev man i stället, att utbrytning skulle ske "genom ägostyckning eller annorledes i behörig ordning". Detta var emellertid otillfredsställande därför att de olika delningsinstituten för sin användning krävde vissa förutsättningar, som ej alltid var för handen. Ägostyckning kunde sålunda ske blott av vissa slag av fastigheter, medan avsöndring ej var möjlig utan överlåtelse och ej fick ske utöver vissa storleksgränser, Vidare kunde man ej framtvunga delning mot fastighetsägarens vilja, och exempel finns på att en dylik reglering av administrativ indelning måste t.v. uppskjutas då fastighetsindelning ej kunde komma till stånd.

2.2. Några grundläggande stadganden ur lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad (FBLS) och ur förordningen den 12 maj 1917 (nr 281) med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad (fastighetsregisterförordningen, FRF)

2.2.1. Ur lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad (FBLS)

7 kap. Om fastighetsregister för stad.

1 §.

För varje stad skall finnas ett fastighetsregister, bestående av tomtbok för tomterna och stadsägobok för övriga fastigheter inom staden.

Till fastighetsregistret skola föras tre bihang, benämnda bihang A, bihang B och bihang C, nämligen:

tomtbildningslängd (bihang A), upptagande tomter, med vilkas införande i tomtboken enligt 3 § skall anstå,

förteckning (bihang B) över områden, som vid mätningsförrättning undantagits för delägares gemensamma behov eller vid dylik förrättning lämnats oskiftade, så vitt ej sådant område skiftats mellan delägarna eller i sin helhet avstyckats, samt

förteckning (bihang C) över vägar, gator, torg och andra allmänna platser ävensom sådana vattenområden, som ej vederligen höra till en eller flera fastigheter enskilt.

2 §.

Alla fastigheter och områden, som upptagas i fastighetsregistret, skola med undantag av sådana icke utbrutna andelar i samfälligheter, som avses i 3 § sista stycket, jämväl vara avfattade å en till registret hörande karta.

3 §.

Med tomt förstås i detta kapitel så väl av ålder bestående tomt som ock tomt, den där ingår i fastställd tomtindelning.

Med införande i tomtboken av nybildad tomt skall anstå

där tomten tillkommit genom åtgärd, vartill enligt 3 kap. rättens medgivande skall sökas, till dess sådant medgivande lämnats,

samt i annat fall till dess tomtens ägare gjort framställning om dess införande i tomtboken.

Annan fastighet i stad kallas i detta kapitel stadsäga.

Andelförviss fastighet i samfälld mark varde, ändå att andelen ej är utbruten ur samfälligheten, vid registrering behandlad såsom stadsäga, så framt lagfart beviljats å upplåtelse av andelen eller andelen på grund av mantalsfördelning eller annan dylik förrättning ansetts såsom särskild fastighet.

9 §.

I samband med registerkartans upprättande skall förrättningsmannen uppgöra förslag till stadsägoområdets indelning i särskilda stadsägor, vilket förslag underställes magistratens prövning.

10 §.

I fastighetsregistret upptages såsom en enhet:

- 1) varje tomt;
- 2) varje fastighet, som vid den fastighetsindelning, varom förmäles i 9 §, bestämts skola utgöra särskild stadsäga, härunder inbegripen jämväl sådan andel för viss fastighet i samfälld mark, som vid registrering skall behandlas såsom stadsäga;
- 3) -----

15 §.

Vad om magistrat i detta kapitel sägs gälle i Stockholm för överståthållarämbetet och för stad, som lyder under landsrätt, för Konungens befallningshavande, som äger erhålla nödigt bistånd av stadsstyrelsen.

17 §.

Vad i detta kapitel stadgas angående stad, som lyder under landsrätt, skall, där Konungen därom förordnar, äga

motsvarande tillämpning i avseende å samhälle å landet, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas.

I fall - - - av registerkarta.

För samhälle - - - registerföringen.

Sedan fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser upplagts för samhälle, skall, där så ej förut skett, fastighet eller område, som ingår i samhället, uteslutas ur jordeboken. För åtgärdens vidtagande har registerföraren att göra anmälan hos Konungens befallningshavande. Uteslutande ur jordeboken verkar ej rubbning beträffande fastighet tillkommande rättigheter och förmåner eller fastighet åvilande utskylder, besvär och dylikt.

2.2.2. Ur förordningen den 12 maj 1917 (nr 281) med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad (FRF)

2 §.

1 mom. - - -

a) - - -

b) - - - Fiskeri skall, där det är att räkna såsom fast egendom, betecknas med nummer såsom annan stadsäga.

c) - - -

i) - - - För fiskeri utmärkes det ungefärliga området för fiskerättens utövande.

9 §.

Sedan - - -

Magistraten - - -

Om - - -

Sedan - - -

Därefter har magistraten att med iakttagande av stadgandena i 7 kap 9 § av lagen om fastighetsbildning i stad och i 5-8 §§ i denna förordning bestämma, huru de i ägoförteckningen enligt formulär 8 upptagna områden skola indelas i särskilda stadsägor, samt meddela beslut angående tomtbeteckningar och registerbeteckningar - - - .

Skall andel för viss fastighet i samfälld mark efter ty i 7 kap 3 § av lagen om fastighetsbildning i stad sägs ändå att den ej är utbruten ur samfälligheten vid registreringen behandlas såsom stadsäga, varde registerbeteckning för den andel fastställd av magistraten i sammanhang med bestämmandet av övriga registerbeteckningar. - - - -

- - - - -
- - - - -

Ur anvisning till formulär 6 (Bihang B).

Beteckningarna i kolumn 6 (Skifteslag eller fastigheter, varför området undantagits eller eljest är samfällt) skola överensstämma med mätningshandlingarna. Sedan fastighetsregistret upplagts, böra, där så ske kan, i denna kolumn inom parentes införas registerbeteckningarna för de fastigheter, för vilka i förteckningen upptaget område undantagits eller eljest är samfällt; utgöres stadsäga av andel för visst skattetal i området, anmärkes stadsägans registerbeteckning.

2.2.3. Korta kommentarer till de återgivna stadgandena i lagen om fastighetsbildning i stad (FBLS) och fastighetsregisterförordningen (FRF)

Efter tillkomsten av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad (FBLS) kom frågan i ett nytt läge beträffande fastighet varav en del tillhörde stad eller

annat område för vilket upplagts fastighetsregister enligt FBLS. - Angående uppläggandet av sådant fastighetsregister (stadsregister) se 7 kap FBLS och förordningen den 12 maj 1917 (nr 281) med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad (fastighetsregisterförordningen, FRF) - Sådant till stad hörande del av fastighet skulle - i den mån den inte var av beskaffenhet att bära redovisas i bihang B (förteckning över områden som vid mättningsförrättning undantagits för delägarnas gemensamma behov eller vid dylik förrättning lämnats oskiftade, så vitt ej sådant område skiftats mellan delägarna eller i sin helhet avstyckats) eller bihang C (förteckning över vägar, gator, torg och andra allmänna platser ävensom sådana vattenområden som ej veterligen hörde till en eller flera fastigheter enskilt) - i registret upptas såsom stadsäga. Om fastighetsdelen upptagits såsom stadsäga ansågs den i och med fastställelsen av fastighetsindelningen (se 7 kap 9 § FBLS och 9 § 1917 års fastighetsregisterförordning) avskild från återstoden av den fastighet den förut tillhört. Härmed var alltså en uppdelning av fastigheten mellan de administrativa områdena gjord.

3. Mantalssättning såsom jorddelningsförrättning.

- 3.1. I 7 kap 17 § FBLS stadgades att, sedan fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser upplagts för samhälle, fastighet eller område som ingått i samhället skulle uteslutas ur jordeboken, där så ej förut skett. För detta ändamål erfordrades bestämmelser om mantalsfördelning och sådana bestämmelser utfärdades genom Kungl. kungörelsen den 13 juli 1917 (nr 446) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning. Bilaga Indelning 1.

Denna författning innehöll i huvudsak följande.

Om med anledning av ändring i administrativ indelning område skulle uteslutas ur jordeboken och den beslutade administrativa gränsen hade sådan sträckning att den gick över ägorna till en eller flera jordeboksenheter eller eljest från varandra skilde områden som hörde till samma jordeboksenhet, ålåg det KB att, därest bestämmande av mantal eller däremot svarande andelstal för de särskilda delarna inte redan skett, för sådan åtgärd förordna lantmätare.

Lantmätaren skulle upprätta fullständig beskrivning hur sådan enhets samtliga ägor och till densamma hörande andelar i gemensamma undantag eller oskiftade ägor fördelats mellan de olika förvaltningsområdena, ävensom uträkna mantal eller andelstal för de olika delarna. För sistnämnda åtgärd skulle sådan uppskattning verkställas som i varje fall ansågs erforderlig för ändamålet. Om ägorna graderats vid föregående lantmäteriförrättning och denna gradering befanns kunna lända till efterrättelse vid fördelningen fick fördelningen grundas därpå. Till jordeboksenheten hörande lägenhet eller andel med annan sådan enhet i lägenhet, gemensamt undantag eller oskiftad mark skulle vid fördelningen hänföras till den del av jordeboksenheten, med vilken den på grund av belägenheten i förhållande till den administrativa gränsen hörde samman.

Mantal och andelstal skulle jämkas till så bekväma tal som ske kunde.

Förrättningshandlingarna skulle överlämnas till KB för fastställelse av fördelningen.

Enligt denna författning skulle mantal eller däremot svarande andelstal bestämmas endast för de på ömse sidor om

gränsen belägna två delarna av hel jordeboksenhet men inte för de på ömse sidor om gränsen belägna två delarna av de särskilda mantals- eller andelstalsfastigheter vari en jordeboksenhet kunde vara uppdelad. Detta bör ha haft till följd en besvärande oreda i fastighetsredovisningen.

3.2. Genom Kungl. kungörelsen den 26 juli 1918 (nr 623) utfärdades tillägg till 1917 års kungörelse. Bilaga Indelning 2.

Denna författning innehöll i huvudsak att där jordeboksenhet som avsågs med 1917 års kungörelse var uppdelad i flera fastigheter med ägor på ömse sidor av den administrativa gränsen vid förrättningen jämväl skulle bestämmas mantal eller däremot svarande andelstal för sådan fastighets delar på ömse sidor om gränsen. Om förrättning enligt 1917 års kungörelse redan skett fick sådan fördelning av mantal eller sådant bestämmande av andelstal som avsågs med 1918 års kungörelse äga rum genom särskild förrättning.

- Kungl. kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 386). Om lantmäteriförrättning innefattade ägoutbyte av jord inom särskilda förvaltningsområden, mellan vilka fanns bestämd av fastighetsgränserna oberoende gräns, ålåg det förrättningsmannen att sedan ägoutbytet fastställets därom göra anmälan hos länsstyrelsen. Fann länsstyrelsen att genom ägoutbytet uppkommit hinderlig oregelbundenhet i administrativ indelning, hade länsstyrelsen att vidtaga åtgärd som var erforderlig för undanröjande av oregelbundenheten.

Bilaga Indelning 3.

3.3. Kungl. kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller där-

med jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning innehöll i förhållande till 1917 och 1918 årens kungörelser i visst avseende utökade bestämmelser.

Bilaga Indelning 4.

Det huvudsakliga innehållet i denna kungörelse var följande

§§ 1-3 innehöll samma stadganden som 1917 års kungörelse med tillägget i 1918 års kungörelse.

§ 4. Hade den nya gränsen sådan sträckning att av jordeboksenhet eller fastighet på ena sidan av gränsen endast föll till sådan enhet eller fastighet hörande avsöndrade lägenheter eller delar av sådana lägenheter eller andel med annan fastighet i gemensamt undantag eller del av sådant undantag, då skulle, utan rubbning i mantal eller däremot svarande andelstal, samtliga till en och samma jordeboksenhet eller fastighet hörande lägenheter och delar av sådana och samtliga andelar för viss fastighet eller för viss grupp av fastigheter i gemensamt undantag eller del därav upptagas som särskild lägenhet. I beskrivningen skulle beträffande sådan särskild lägenhet noga anges, vilka avsöndrade lägenheter eller delar av sådana lägenheter, som inbegreps i den särskilda lägenheten, och för vilka fastigheter andelar i gemensamt undantag ingick i den särskilda lägenheten.

7 §. Lantmäteristyrelsen skulle äga meddela närmare föreskrifter angående den med denna kungörelse avsedda förretningen.

Kungörelsen trädde i kraft den 1 juni 1924 då kungörelserna den 13 juli 1917 och den 26 juli 1918 skulle upphöra att gälla.

Hade förrättning enligt kungörelsen den 13 juli 1917 skett, innan kungörelsen den 26 juli 1918 trädde i kraft (den 27 juli 1918), fick beträffande jordeboksenhet, som vid sistnämnda tidpunkt var uppdelad i flera fastigheter, förrättning enligt 1924 års kungörelse äga rum för bestämmande av mantal eller däremot svarande andelstal för sådan fastighets delar på ömse sidor av den administrativa gränsen.

Hade Kungl. Maj:t för visst fall bestämt, att mantalsättning skulle äga rum med tillämpning av de upphävda 1917 och 1918 årens kungörelser och hade förrättningen inte avslutats före den 1 juni 1924, skulle beträffande förrättningen föreskrifterna i 1924 års kungörelse i stället lända till efterrättelse.

- 3.4. De i 7 § 1924 års kungörelse omnämnda föreskrifter som skulle meddelas av lantmäteristyrelsen utfärdades av styrelsen genom cirkulär den 13 november 1924 med anvisningar rörande förrättning för mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning (lantmäteristyrelsens meddelanden 1924 nr 31). Bilaga Indelning 5.
- 3.5. Den 3 juni 1925 utfärdade lantmäteristyrelsen cirkulär till rikets överlantmätare med anvisningar rörande införingar i fastighetsregister (jordregister och stadsregister) med anledning av mantalssättningsförrättningar enligt 1924 års kungörelse (lantmäteristyrelsens meddelanden 1925 nr 28). Bilaga Indelning 6.

Föreskrifter om registrering i jordregistret av förrättningar enligt 1924 års kungörelse infördes sedermera i jordregisterförordningen genom Kungl. kungörelse den 16

december 1927 (nr 472). Se särskilt § 7 mom 7, § 10 4 st och § 17 3 st, vilka bestämmelser återges härefter. Se även den av lantmäteristyrelsen den 2 januari 1928 utfärdade Författningsserien nr 7.

§ 7 mom. 7. Har mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning ägt rum, skall beträffande fastighetsdel, som därvid åsatts mantal eller andelstal, förfaras på sätt i mom. 2 stadgas för fall, som där avses (delning av fastighet genom lantmäteriförrättning).

Andel i gemensamt undantag eller del därav skall, då den till följd av ändring i administrativ indelning hänföres till särskild lägenhet och förty överföres till nytt upplägg eller ock avföres ur jordregistret, icke för sig registreras å upplägg för fastighet, till vilken den enligt den tidigare indelningen hör.

Skola efter åtgärd, som avses i detta mom., vissa lägenheter eller delar av sådana eller andelar i gemensamt undantag eller delar därav efter vad särskilt är stadgat upptagas såsom särskild lägenhet, införas å upplägget för sålunda tillkommen jordeboksenhet under särskilt registernummer dels de i enheten ingående andelarna i gemensamma undantag, dels varje genom avsöndring eller avstyckning tillkommen lägenhet eller del av sådan lägenhet. Vid registernummers åsättande tillämpas grunderna i mom. 2 första stycket, dock att kolumnen för förutvarande registernummer icke härvid ifylles.

§ 10 4 st. Har mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning ägt rum, skall i kolumn 18 antecknas jämväl vilka andelar i gemensamma undantag hänförts till vederbörande fastighet.

§ 17 3 st. Vad ovan i denna paragraf stadgas i fråga om överföring till särskilt upplägg skall äga motsvarande tillämpning, då efter mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning vissa lägenheter eller delar av sådana eller andelar i gemensamt undantag eller delar därav skola såsom särskild lägenhet upptagas å nytt upplägg i jordregistret.

I de av lantmäteristyrelsen den 17 november 1928 utfärdade Föreskrifter angående uppläggande och förande av jordregister, Cirkulärserien nr 11, återfinns vad angår jordregister förut omnämnda den 3 juni 1925 givna föreskrifter, anpassade efter förhållandena efter jorddelningslagens ikraftträdande och med förtydligande exempel, på s 15-17 under mom 7 av § 7.

- 3.6. I skrivelse den 19 januari 1925 anhöll lantmäteristyrelsen hos kammarkollegiet att kollegiet måtte vidtaga åtgärd för utverkande av bemyndigande för länsstyrelserna att i fall som avsågs i 4 § av Kungl. kungörelsen den 25 april 1924 meddela beslut om uppförande i jordeboken av sådana särskilda lägenheter som avsågs i detta författningsrum och därvid åsätta lägenheterna namn. I cirkulär den 1 oktober 1926 (SFS 1926 nr 453) till samtliga länsstyrelser förordnade kammarkollegiet, att länsstyrelse i sammanhang med meddelande av beslut enligt nämnda kungörelse skulle genom beslut, som underställdes kollegiets prövning, yttra sig i fråga om sättet för redovisning i jordeboken av fastigheter som berördes av indelningsändringen.
- Bilaga Indelning 7.

- 3.7. Referat ur Knut Rodhe 1941, Fastighetsindelningen och dess betvdelse. Fastighetsbildning vid ändring i rikets

indelning, s 105-107.

(s 105) Tanken var ursprungligen att mantalssättningen blott skulle avse att göra det möjligt att ordna förhållandena i jordeboken. Enligt 1917 års kungörelse skulle mantalsfördelningen ske blott mellan hela jordeboksenhe-

ter, men 1918 års kungörelse tillade att, om jordeboksenheter var delade i flera fastigheter med ägor på ömse sidor om gränsen, mantalsfördelningen skulle avse även dessa fastigheter var för sig. Enligt 1924 års kungörelse behövde fördelning av mantalet ej alltid ske, utan uppdelningen av en jordeboksenhet kunde även göras så att viss del upptogs som särskild lägenhet. Härmed var man på glid att betrakta mantalssättningen såsom en jorddelningsförrättning, vilken uppdelade på marken utbrutna fastigheter.

(s 106) Fastställelse av fastighetsindelning i samhälle, enligt 7 kap 9 § FBLS och 9 § fastighetsregisterförordningen, föranledde inte att det till samhället hörande området avskildes ur jordregistret, utan detta skedde först då mantalssättning ägt rum. Det må framhållas att inga föreskrifter gavs om registrering i jordregistret av den delning som skedde genom fastställelse av fastighetsindelningen i samhället. Då område som ingick i samhälle skulle uteslutas ur jordeboken måste genom mantalssättningsåtgärd en ny fastighetsbildning ha kommit till stånd, vilken skulle redovisas i jordregistret. Enligt de föreskrifter som meddelades om registrering jämfördes sådan mantalssättning med andra lantmäteriförrättningar varigenom fastighet delats (se jordregisterförordningen § 7 mom 2 och mom 7).

Dessa föreskrifter om registrering byggde alltså på den uppfattningen, att mantalssättningen medförde en uppdelning av de fastigheter som skars av en nytillkommen administrativ gräns. Men i de fall då fastighetsregister enligt FBLS hade upplagts på ena sidan om gränsen redan innan mantalssättning skedde - vilket torde ha varit regel - hade man hamnat i en dualism, i det att fastighetsbildningen skedde två gånger, varvid det första momentet kom att avspeglas i fastighetsregistret enligt FBLS

(stadsregistret) och det andra i jordeboken och jordregistret.

(s 107) Kungörelserna om mantalssättning gällde blott det fall att område skulle uteslutas ur jordeboken men inte det fall att området utan att uteslutas ur jordeboken skulle överflyttas från ett förvaltningsområde till ett annat. KM:t ansåg sig emellertid till en början oförhindrad att vid beslut om indelningsändringar av det senare slaget föreskriva att mantalssättning skulle äga rum. Emot denna praxis framfördes sedermera betänkligheter med motivering att ett jorddelningsförfarande måste äga stöd i civillag, vilket väl var fallet beträffande mantalssättning enligt 1917, 1918 och 1924 års kungörelser, vilka byggde på bestämmelserna i FBLS, men inte beträffande mantalssättning i nu sist angivna situation. På grund härav upphörde denna KM:ts praxis.

4. Kommentarer till 1917, 1918 och 1924 årens kungörelser om mantalssättning

4.1. 1917 års kungörelse Bilaga Indelning 1

Lantmätaren skulle upprätta fullständig beskrivning hur en av den administrativa gränsen delad jordeboksenhets samtliga ägor och till densamma hörande andelar i gemensamma undantag eller oskiftade ägor fördelats mellan de olika förvaltningsområdena ävensom uträkna mantal eller andelstal för de olika delarna. Häri bör ha varit inbegripna såväl vattenområde med i förekommande fall däri varande bundet fiske som andel i gemensamt eller oskiftat vattenområde med däri varande gemensamt eller oskiftat fiske. Men andel i sådant gemensamt eller oskiftat fiske som inte ingick i äganderätten till vattenområdet (fiskesamfällighet) bör enligt ordalydelsen inte inrymmas i uttrycket andel i gemensamma undantag eller oskiftade ägor.

Till jordeboksenheten hörande lägenhet eller andel med annan sådan enhet i lägenhet, gemensamt undantag eller oskiftad mark skulle vid fördelningen hänföras till den del av jordeboksenheten, med vilken den på grund av belägenheten i förhållande till den administrativa gränsen hörde samman. Här omnämnes även lägenhet och andel i lägenhet. I detta sammanhang bör inte ha avsetts avsöndrad lägenhet, som ju ingick i jordeboksenhets ägor, utan lägenhet i samma betydelse av nyttighet, naturförmån som i 1866 års skiftesstadga och 1896 års lag om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring. Se del III s 2-4. Fiske som inte ingick i äganderätten till vattenområdet och andel i sådant fiske bör ha kunnat inrymmas i lägenhet med denna betydelse.

En fullständig uppdelning av jordeboksenheten genom den

administrativa gränsen bör ha varit åsyftad, avseende såväl ägor och "lägenheter" som andelar i ägor (gemensamma undantag eller oskiftade ägor) och "lägenheter". De vid förrättningen åsatta mantalen eller de däremot svarande andelstalen för de båda delarna var inte uttryck för storleken av andelar i de samfälligheter och delar av samfälligheter som efter förrättningen tillhörde en var del, utan till varje del hörde den odelade jordeboksenhettens hela andel i de samfälligheter och delar av samfälligheter som var belägna på samma sida om gränsen som delen.

Någon sådan uppskjuten delning av fastighet beträffande dess andel i samfälld mark, varom sedermera stadgades i 1 § 3 st lagen den 25 april 1930 om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m.m, förekom inte.

4.2. 1918 års kungörelse

Bilaga Indelning 2

Denna kungörelse var ett tillägg till 1917 års kungörelse och innehöll den bestämmelsen, att där jordeboksenhet var uppdelad i flera fastigheter vad som enligt 1917 kungörelse gällde för jordeboksenhet skulle gälla för sådan fastighet. Med fastigheter vari jordeboksenhet kunde vara uppdelad bör ha avsetts fastigheter med mantal eller däremot svarande andelstal.

Vad angår beskaffenheten av förrättning enligt 1917 och 1918 årens kungörelser och registreringen därav bör upplysning kunna hämtas av bl.a. dels fastighetsregisterkommissionens meddelanden XI 1923 spörsmål 198 s 53-72, särskilt s 57-60, 66 och 67-70 (se bilaga Indelning 11 s 2-10) och dels, i tillämpliga delar, vad härefter sägs om beskaffenheten och registreringen av förrättning enligt 1924 års kungörelse.

4.3. 1924 års kungörelseBilaga Indelning 4

Huvudreglerna för jordeboksenhets eller fastighets uppdelning, överensstämmande med reglerna i 1917 och 1918 årens kungörelser, fanns intagna i kungörelsens 2 §.

2 §. Lantmätaren skulle upprätta fullständig beskrivning hur jordeboksenhets och, där sådan enhet var uppdelad i flera (i mantal satta) fastigheter, sådan fastighets samtliga ägor och till jordeboksenheter eller fastigheter hörande andelar i gemensamma undantag eller oskiftade ägor fördelats mellan de särskilda förvaltningsområdena ävensom, utom i fall varom stadgades i 4 §, uträkna mantal eller andelstal för de särskilda delarna.

Häri bör ha varit inbegripna såväl vattenområde med i förekommande fall däri varande bundet fiske som andel i gemensamt eller oskiftat vattenområde med däri varande gemensamt eller oskiftat fiske. Men andel i sådant gemensamt eller oskiftat fiske som inte ingick i äganderätten till vattenområdet (fiskesamfällighet) bör enligt ordalydelsen inte inrymmas i uttrycket andel i gemensamma undantag eller oskiftade ägor.

2 § (forts.) Till jordeboksenhet eller fastighet hörande lägenhet eller andel med annan fastighet i lägenhet, gemensamt undantag eller oskiftad mark skulle vid fördelningen hänföras till den del av jordeboksenheten eller fastigheten, med vilken lägenheten eller andelen på grund av belägenheten i förhållande till den administrativa gränsen hörde samman.

Här omnämnes även lägenhet och andel i lägenhet. I detta sammanhang bör inte ha avsetts avsöndrad lägenhet, som ju ingick i ägor, utan lägenhet i samma betydelse av nyttighet, naturförmån som i 1866 års skiftesstadga och

1896 års lag om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring. Se del III s 2-4. Fiske som inte ingick i äganderätten till vattenområdet och andel i sådant fiske bör ha kunnat inrymmas i lägenhet med denna betydelse.

En fullständig uppdelning av jordebokenhet eller fastighet genom den administrativa gränsen bör ha varit åsyftad, avseende såväl ägor och "lägenheter" som andelar i ägor (gemensamma undantag och oskiftade ägor) och "lägenheter". De vid förrättningen åsatta mantalen eller de däremot svarande andelstalen för de båda delar, vari jordeboksenhet eller fastighet uppdelats, var inte uttryck för storleken av andelen i de samfälligheter och delar av samfälligheter som efter förrättningen tillhörde en var del, utan till varje del hörde den odelade jordeboksenhetens eller den odelade fastighetens ^{hela} andel i de samfälligheter och delar av samfälligheten som var belägna på samma sida om gränsen som delen.

Någon sådan uppskjuten delning av fastighet beträffande dess andel i samfälld mark, varom sedermera stadgades i 1 § 3 st lagen den 25 april 1930 om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m.m, förekom inte.

Särskilda bestämmelser för det fall då mantal eller däremot svarande andelstal inte skulle åsättas den på den ena sidan om gränsen fallande delen av jordeboksenhet eller fastighet fanns intagna i 4 §.

4 §. Hade den nya gränsen sådan sträckning, att av jordeboksenhet eller (i mantal satt) fastighet på ena sidan av gränsen endast föll till sådan enhet eller fastighet hörande avsöndrade lägenheter eller delar av sådana lägenheter eller andel med annan fastighet i gemensamt undantag eller del av sådant undantag, då skulle, utan rubbning i mantal eller däremot svarande andelstal, samtliga till

en och samma jordeboksenhet eller fastighet hörande (avsöndrade) lägenheter och delar av sådana och samtliga andelar för viss fastighet eller för viss grupp av fastigheter i gemensamt undantag eller del därav upptagas som särskild lägenhet. I beskrivningen skulle beträffande sådan särskild lägenhet noga anges, vilka avsöndrade lägenheter eller delar av sådana lägenheter, som inbegreps i den särskilda lägenheten, och för vilka fastigheter andelar i gemensamt undantag ingick i den särskilda lägenheten.

Mantal eller däremot svarande andelstal skulle inte åsättas den på den ena sidan om gränsen fallande delen av jordeboksenhet eller (i mantal satt) fastighet om delen utgjordes enbart av avsöndrade lägenheter eller delar av sådana lägenheter eller andel med annan fastighet i gemensamt undantag eller del av sådant undantag. Här omnämnes avsöndrad lägenhet, vilket bör vara ett stöd för den förut under 2 § uttalade uppfattningen att där bör ha avsetts lägenhet i samma betydelse av nyttighet, naturförmån som i 1866 års skiftesstadga och 1896 års lag om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring. Vidare omnämnes gemensamt undantag och inte såsom i 2 § jämväl oskiftade ägor. Att i detta fall avsöndrad lägenhet eller del av avsöndrad lägenhet inte skulle åsättas mantal eller däremot svarande andelstal bör ha berott på att sådana mantal eller andelstal åstadkom oreda och missförstånd i redovisningen av mantal eller andelstal. Att jordeboksenhets eller (i mantal satt) fastighets andel i gemensamt undantag inte skulle åsättas mantal eller däremot svarande andelstal bör ha berott på dels den ringa storlek som sådant mantal eller andelstal skulle erhålla dels på den rubbning av mantalen eller andelstalen för det ofta stora antalet andelsägande fastigheter som skulle bli följden.

I här omnämnt gemensamt undantag bör ha kunnat ingå sam-

fällt vattenområde med däri varande samfällt fiske men inte sådant samfällt (oskiftat) fiske som inte ingick i äganderätten till vattenområdet (fiskesamfällighet).

Vidare omnämnes att för detta fall i delen ingående samtliga till en och samma jordeboksenhet eller (i mantal satt) fastighet hörande (avsöndrade) lägenheter och delar av sådana lägenheter och samtliga andelar för viss fastighet eller för viss grupp av fastigheter i gemensamt undantag eller del därav skulle upptagas som särskild lägenhet. I beskrivningen skulle beträffande sådan särskild lägenhet noga anges, vilka avsöndrade lägenheter eller delar av sådana lägenheter, som inbegreps i den särskilda lägenheten, och för vilka fastigheter andelar i gemensamt undantag ingick i den särskilda lägenheten.

Med särskild lägenhet avses här lägenhet i samma betydelse som jordbokslägenhet, alltså en i jordboken redovisad enhet som i motsats till jordbokshemman inte var satt i mantal.

Motiv till stadganden i 1924 års kungörelse finns intagna i lantmäteristyrelsens skrivelse den 18 maj 1923 med förslag till ändrade bestämmelser om mantalssättning, vilken skrivelse intagits i fastighetsregisterkommissionens meddelanden XI 1923 spörsmål 198 s 67-72 (vad angår uppgifter från s 67-70, se bilaga Indelning 11 s 6-10).

5. Redogörelse för och kommentarer till de av lantmäteristyrelsen utfärdade anvisningarna till mantalssättningsförrättningar enligt 1924 års kungörelse

5.1. Lantmäteristyrelsens cirkulär den 13 november 1924 med anvisningar rörande förrättning (enligt kungörelsen den 25 april 1924) för mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning (lantmäteristyrelsen meddelanden 1924 nr 31)

bilaga Indelning 5

innehåller exempel på beskrivning till sådan mantalssättningsförrättning för typfall betecknade med I, II, III, IV, V och VI. Av cirkuläret framgår bl.a, att då i kungörelsen (§ 2 och § 4) talas om fastigheter vari jordeboksenhet kan vara uppdelad eller eljest om fastighet i samband med jordeboksenhet avses i mantal satta fastigheter.

5.2. Det av lantmäteristyrelsen den 3 juni 1925 utfärdade cirkuläret till rikets överlantmätare med anvisningar rörande införingar i fastighetsregister (jordregister och även stadsregister) med anledning av mantalssättningsförrättningar enligt 1924 års kungörelse (lantmäteristyrelsens meddelanden 1925 nr 28)

bilaga Indelning 6

innehåller, vad angår jordregister, de under punkterna 1-4 redovisade fall, som kunde inträffa vid sådana förrättningar och föranleda olika införingar i jordregistret.

I de av lantmäteristyrelsen den 17 november 1928 utfärdade Föreskrifter angående uppläggande och förande av jordregister, Cirkulärserien nr 11, återfinns samma föreskrifter, anpassade efter förhållandena efter jorddelningslagens ikraftträdande och med förtydligande exempel, under punkterna a) - d), på s 15-17 under mom 7 av § 7.

5.3. Redogörelse med kommentarer för olika typfall vid mantalssättning enligt 1924 års kungörelse och de olika registreringsfall som kunde uppkomma i samband därmed

Härefter redogöres för och kommenteras de i bilaga Indelning 5 redovisade typfallen I-VI för delning genom mantalssättning enligt 1924 års kungörelse och de olika registreringsfall (1-4 enligt bilaga Indelning 6 motsvarande a) - d) enligt cirkulärserien nr 11) som kunde uppkomma i samband därmed. För större åskådlighet hänvisas endast till registreringsfallen a) - d) i cirkulärserien nr 11 med där angivna exempel.

Här förutsättes, i enlighet med uppgifter i bilaga Indelning 5, att inom samhället fallande samfälligheter och delar av samfälligheter vid tiden för handläggningen av mantalssättningsförrättningen var upptagna i bihang B till stadsregistret.

Typfall I. 1/4 mtl Forsåker nr 1 (Rnr 1:2).

Denna hemmansdel omfattade:

- 1) ägor enligt år 1855 fastställt laga skifte 181,02 ha
- 2) andel för 1/4 mtl i vid laga skiftet för 4 mtl gjorda undantag för gemensamt behov, nämligen

a) vägar	2,0 ha
b) sandtäckter och upplagsplats	6,0 ha
c) Stensjön, med fisket däri	25,0 ha
- (fisket värderat till 500 kr; annat värde till 200 kr).

I dessa samfälligheter hade Forsåker 1:2 andel för 1/4 mtl av 4 mtl eller med 1/16.

- 3) 1/3 av s.k. Forsåkersfallet i Stensjöån med utmål.

Forsåkersfallet i Stensjöån med utmål redovisades inte såsom undantag för gemensamt behov utan tydligen såsom "längdenhet" i samma betydelse av nyttighet, naturförmån som i

1866 års skiftesstadga och 1896 års lag om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring ("vattenfall, fiske eller annan dylik lägenhet").

4) andel för $1/3$ oförmedlat mtl till 5 mtl samfällt hörande utmark, innehållande enligt år 1789 fastställt storskifte 300,45 ha.

Denna samfällda utskog var oskiftad mark och inte något gemensamt undantag. Forsåker 1:2 hade andel däri för $1/3$ oförmedlat mtl av 5 oförmedlade mantal eller med $1/15$.

Av det följande framgår att i de för Forsåker 1:2 redovisade ägorna om 181,02 ha i varje fall ingick de från fastigheten avsöndrade lägenheterna Forsåker 1:6 om 0,55 ha och Forsåker 1:7 om 0,50 ha. (Flera från fastigheten avsöndrade lägenheter kan ha funnits, vilka helt var belägna inom den utanför samhället kvarvarande delen av fastigheten.)

Härav föll inom gränserna för Stensjöstrands municipal-samhälle:

A. Av ägorna under 1) 6,0 ha

Denna areal omfattade:

(stadsägan) 234+235+236 Av Forsåker 1:2

(stadsägan) 237 0,20 ha av Forsåker 1:7, avs. om 0,50 ha från Forsåker 1:2

(stadsägan) 238 Forsåker 1:6, avs. från Forsåker 1:2.

B. Av ägorna under 2)

(bihang B) e av ägorna under 2a): 0,1 ha

(bihang B) d, f av ägorna under 2b): 1,0 ha

(bihang B) g av ägorna under 2c): 20,0 ha

(fisket värderat till 500 kr; annat värde 150 kr).

I dessa samfälligheter och delar av samfälligheter hade Forsåker 1:2, och därmed den inom samhället fallande de-

len därav, andel för $1/4$ mt1 av 4 mt1 eller med $1/16$.

Att fisket i den inom samhället fallande delen av Stensjön, 20,0 ha, angavs ha samma värde 500 kr som fisket i hela sjön om 25,0 ha bör antas ha berott på att fisket i den utanför samhället belägna delen av sjön, 5,0 ha, ansetts praktiskt taget sakna värde. Att annat värde på den inom samhället fallande delen av Stensjön, 20,0 ha, angavs till 150 kr medan annat värde på hela sjön om 25,0 ha var 200 kr bör ha berott på att annat värde per ha inom samhället, 7:50 kr, ansetts vara lägre än annat värde per ha utanför samhället, 10:- kr.

C. Ägora under 3):

(bihang B) c Forsåkersfallet med utmål.

I denna samfällda "lägenhet" hade Forsåker 1:2, och därmed den inom samhället fallande delen därav, andel med $1/3$.

Mantalet för den inom samhället fallande delen blev efter jämkning $1/36$. För den utanför samhället belägna delen återstod $2/9$ mt1.

I den mantalssättningslott inom samhället som legat till grund för mantalet $1/36$ ingick inte bara enskilda ägor och andel i samfälligheter till Forsåker 1:2 utan även den från denna fastighet avsöndrade lägenheten Forsåker 1:6 om 0,55 ha och 0,20 ha av den från samma fastighet avsöndrade lägenheten Forsåker 1:7 om 0,50 ha.

Denna mantalssättningslott enligt 1924 års kungörelse hade alltså med avseende på däri ingående avsöndrade lägenheter likhet med en vid ägostyckning utlagd hemmanslott. Se del III, 5.3. s 24, 25.

Registreringsfall i samband med typfall I

(Cirkulärserien nr 11 a) - d) s 15-17 med där angivna exempel.)

Registreringsfall a) Delning av Forsåker 1:2 om 1/4 mtl och avförande ur jordregistret av den i samhället ingående delen.

Forsåker 1:2 om 1/4 mtl avföres ur jordregistret såsom genom mantalssättning delad i Forsåker 1:8 om 2/9 mtl, med en areal av 175,02 ha (181,02-6,0) och med anteckningar i kol 18 om andelar i utom samhället belägna samfälligheter och delar av samfälligheter, samt Forsåker 1:9 om 1/36 mtl, med en areal av 6,0 ha och med anteckningar i kol 18 om andelar i inom samhället belägna samfälligheter och delar av samfälligheter. Forsåker 1:9 avföres därefter ur jordregistret såsom belägen inom samhället. Att märka är att i den redovisade arealen 6,0 ha ingick avsöndrade lägenheten Forsåker 1:6 om 0,55 ha samt 0,20 ha av avsöndrade lägenheten Forsåker 1:7, varför de till Forsåker 1:9 hörande enskilda ägorna inom samhället enligt dessa uppgifter hade en areal av 6,0-0,75 eller 5,25 ha, utgörande arealen för stadsägan 234+235+236. Efter mantalssättningen bör det ha varit klarlagt att till denna stadsäga hörde de andelar i samfälligheter och delar av samfälligheter som redovisats till den inom samhället belägna mantalssättningslotten (Forsåker 1:9), alltså andel i de i bihang B till stadsregistret upptagna samfälligheterna litt c, d, e, f och g.

Registreringsfall b) Avförande ur jordregistret av avsöndrade lägenheten Forsåker 1:6, delning av avsöndrade lägenheten Forsåker 1:7 och avförande ur jordregistret av den i samhället ingående delen.

Avsöndrade lägenheten Forsåker 1:6 om 0,55 ha avföres ur

jordregistret såsom ingående samhället. Där motsvarar den stadsägan 238. Avsöndrade lägenheten Forsåker 1:7 om 0,50 ha avföres ur jordregistret såsom genom mantalsättning delad i Forsåker 1:10 om 0,30 ha och Forsåker 1:11 om 0,20 ha. Forsåker 1:11 avföres därefter ur jordregistret såsom ingående i samhället. Där motsvarar den stadsägan 237.

Angående registrering i stadsregistret av andelarna i de inom samhället fallande samfälligheter (och delar av samfälligheter), se vidare särskild redogörelse under 5.5.

Typfall II. 1/2 mtl Forsåker nr 1 (Rnr 1:3).

Av hemmansdelen föll inom gränserna för Stensjöstrands municipalsamhälle:

A. Andel i de under motstående littera (d, e, f, g) upptagna och ovan under IB närmare angivna områden eller andel i

(bihang B) e av ägorna under 2a): 0,1 ha

(bihang B) d, f av ägorna under 2b): 1,0 ha

(bihang B) g av ägorna under 2c): 20,0 ha.

I dessa samfälligheter och delar av samfälligheter hade Forsåker 1:3 andel för 1/2 mtl av 4 mtl eller andel med 1/8. Därmed var också 1/8 storleken av andelen i dessa samfälligheter och delar av samfälligheter som föll inom gränserna för samhället.

B. 2/3 av det under motstående littera (c) upptagna och ovan under IC och under 3) upptagna s.k. Forsåkersfallet med utmål.

Mantalet för Forsåker 1:3 förblev orubbat.

Registreringsfall i samband med typfall II

Registreringsfall c). Avförande ur jordregistret av de till Forsåker 1:3 om 1/2 mtl hörande andelarna i nämnda inom samhället belägna samfälligheter och delar av samfälligheter.

Vid Forsåsen 1:3 antecknas i kolumn 18 att efter mantals-sättningen fastighetens andel i de vid laga skiftet för delägarnas allmänna behov undantagna områden och delar av sådana, som är belägna inom samhället, ävensom i det inom samhället belägna Forsåkersfallet jämte utmål avförts ur jordregistret (cirkulärserien nr 11 s 80).

Nämnda andelar ingick i de i bihang B till stadsregistret upptagna samfälligheterna litt c, d, e, f och g.

Angående registrering i stadsregistret av andelarna i de inom samhället fallande samfälligheter (och delar av samfälligheter), se vidare särskild redogörelse under 5.5.

Typfall III. 3/4 mtl Forsåker nr 2 (Rnr 2:1), 3/4 mtl Forsåker nr 3 (Rnr 3:1), 3/4 mtl Forsåker nr 4 (Rnr 4:1) och 1 mtl Forsåker nr 5 (Rnr 5:1).

Av dessa hemman föll inom gränserna för Stensjöstrands municipalsamhälle

endast de andelar hemmanen hade i de på kartan under motstående littera (d, e, f, g) upptagna och ovan under IB närmare angivna områden

(bihang B) e	av ägorna under 2a):	0,1 ha
(bihang B) d, f	av ägorna under 2b):	1,0 ha.
(bihang B) g	av ägorna under 2c):	20,0 ha.

I dessa samfälligheter och delar av samfälligheter hade

Forsåker 2:1, 3:1, 4:1 och 5:1 andel efter angivna mantal.

Mantalen för nämnda fastigheter förblev orubbade.

Registreringsfall i samband med typfall III

Registreringsfall c). Avförande ur jordregistret av de till Forsåker 2:1 om $\frac{3}{4}$ mtl, Forsåker 3:1 om $\frac{3}{4}$ mtl, Forsåker 4:1 om $\frac{3}{4}$ mtl och Forsåker 5:1 om 1 mtl hörande andelarna i nämnda inom samhället belägna samfälligheter och delar av samfälligheter.

Vid fastigheterna antecknas i kol 18 att efter mantals-sättningen fastighetens andel i de vid laga skiftet för delägarnas allmänna behov undantagna områden och delar av sådana, som är belägna inom samhället, avförts ur jordregistret (cirkulärserien nr 11 s 88, Forsåker 2:1).

Nämnda andelar ingick i de i bihang B till stadsregistret upptagna samfälligheterna litt d, e, f och g.

Angående registrering i stadsregistret av andelarna i de inom samhället fallande samfälligheter (och delar av samfälligheter), se vidare särskild redogörelse under 5.5.

Typfall IV. $\frac{1}{8}$ mtl Brännås nr 1 (Rnr 1:3), $\frac{1}{4}$ mtl Brännås nr 1 (Rnr 1:4), $\frac{3}{8}$ mtl Brännås nr 1 (Rnr 1:5) och 1 mtl Brännås nr 2 (Rnr 2:1).

Av hemmanen föll inom gränserna för Stensjöstrands municipalsamhälle:

A. Det från hemmanen under benämning Grönås nr 1 (Rnr 1:1)

avsöndrade soldattorpet om 5 ha, motsvarande stadsägan 233.

B. Hemmanens andel i det vid år 1860 fastställt laga skifte för gemensamt stenbrott undantagna utmål om 0,30 ha, på kartan upptaget under motstående littera (b).

Mantalen för hemmanen förblev orubbade.

Registreringsfall i samband med typfall IV

Registreringsfall b). Avförande ur jordregistret av avsöndrade lägenheten Grönås 1:1.

Avsöndrade lägenheten Grönås 1:1 om 5 ha avföres ur jordregistret såsom ingående i samhället (se cirkulärserien nr 11 s 82, Forsåker 1:6). I stadsregistret motsvarar lägenheten stadsägan 233.

Registreringsfall c). Avförande ur jordregistret av de till Brännås 1:3 om $\frac{1}{8}$ mtl, Brännås 1:4 om $\frac{1}{4}$ mtl, Brännås 1:5 om $\frac{3}{8}$ mtl och Brännås 2:1 om 1 mtl hörande andelarna i nämnda inom samhället belägna samfällighet litt b.

Vid fastigheterna antecknas i kol 18 att efter mantalsättningen fastighetens andel i det vid 1860 års laga skifte för gemensamt stenbrott undantagna utmål, som är beläget inom samhället, avförts ur jordregistret (se cirkulärserien nr 11 s 88, Forsåker 2:1).

Nämnda andelar ingick i den i bihang B till stadsregistret upptagna samfälligheten litt b.

Angående registrering i stadsregistret av andelarna i de inom samhället fallande samfälligheter (och delar av sam-

fälligheter), se vidare särskild redogörelse under 5.5.

Typfall V. 1/2 mtl Åby nr 1 (Rnr 1:1).

Hemmanet omfattade:

- 1) Ägor enligt år 1890 fastställt laga skifte 300,0 ha
 - 2) Andel för $\frac{1}{2}$ mtl i den vid laga skiftet för $\frac{1}{2}$ mtl Åby nr 1 och $\frac{1}{2}$ mtl Åby nr 2 såsom gemensam undantagna mark, nämligen
 - a) vägar 3,0 ha
 - b) torvmosse 5,0 ha
- varav på fastigheten belöper $\frac{1}{2}$.

Härav föll inom gränserna för Stensjöstrands municipal-samhälle:

A. Av ägorna under 1) 41,0 ha

Denna areal omfattade:

(stadsägan) 218+219	Av Åby 1:1
(stadsägan) 220	Åby 1:8, avs från Åby 1:1
(stadsägan) 221	Åby 1:4, avs " "
(stadsägan) 222	Åby 1:3, avs " "
(stadsägan) 223	Åby 1:7, avs " "

B. Av ägorna under 2)

(bihang B) a av ägorna under 2a): 1,4 ha
i vilken samfällighetsdel Åby 1:1 hade andel för $\frac{1}{2}$ mtl av 1 mtl eller med $\frac{1}{2}$.

Mantalet för den inom samhället fallande delen blev efter jämkning $\frac{1}{10}$. För den utanför samhället belägna delen återstod $\frac{2}{5}$ mtl.

I den mantalssättningslott inom samhället som legat till grund för mantalet $\frac{1}{10}$ ingick inte bara enskilda ägor

och andel till Åby 1:1 i en samfällighet utan även de från denna fastighet avsöndrade lägenheterna Åby 1:3, 1:4, 1:7 och 1:8.

Denna mantalssättningslott enligt 1924 års kungörelse hade alltså med avseende på däri ingående avsöndrade lägenheter likhet med en vid ägostyckning utlagd hemmanslott. Se del III, 5.3. s 24, 25.

Registreringsfall i samband med typfall V

Registreringsfall a) Delning av Åby 1:1 om $\frac{1}{2}$ mtl och avförande ur jordregistret av den i samhället ingående delen.

Åby 1:1 om $\frac{1}{2}$ mtl avföres ur jordregistret såsom genom mantalssättning delad i Åby 1:9 om $\frac{2}{5}$ mtl, med en areal av 259,0 ha (300,0-41,0) och med anteckning i kol 18 om andel i ^{en} utom samhället belägen samfällighet och del av en samfällighet, samt Åby 1:10 om $\frac{1}{10}$ mtl, med en areal av 41,0 ha och med anteckning i kol 18 om andel i en inom samhället belägen del av en samfällighet. Åby 1:10 avföres därefter ur jordregistret såsom belägen inom samhället. Att märka är att i den redovisade arealen 41,0 ha ingick de avsöndrade lägenheterna Åby 1:3, 1:4, 1:7 och 1:8, varför de till Åby 1:10 hörande enskilda ägorna inom samhället hade en areal av 41,0 ha minskad med arealen för nämnda avsöndrade lägenheter, vilken sålunda minskade areal utgjorde arealen för stadsägan 218+219. Efter mantalssättningen bör det ha varit klarlagt att till denna stadsäga hörde den tidigare till Åby 1:1 för $\frac{1}{2}$ mtl hörande andelen eller andel med $\frac{1}{2}$ i den i bihang B till stadsregistret upptagna samfällda vägen litt a.

Registreringsfall b) Avförande ur jordregistret av avsönd-

rade lägenheterna Åby 1:3, 1:4, 1:7 och 1:8.

Avsöndrade lägenheterna Åby 1:3, 1:4, 1:7 och 1:8 avföres ur jordregistret såsom ingående i samhället. Där motsvarar de stadsägorna 222, 221, 223 och 220 respektive.

Angående registrering i stadsregistret av andelarna i de inom samhället fallande samfälligheter (och delar av samfälligheter), se vidare särskild redogörelse under 5.5.

Tvfall VI. 1/8 mtl Åby nr 2 (Rnr 2:3). 1/8 mtl Åby nr 2 (Rnr 2:4). 1/16 mtl Åby nr 2 (Rnr 2:5) och 3/16 mtl Åby nr 2 (Rnr 2:6).

Av hemmansdelarna föll inom Stensjöstrands municipalsamhälle:

Samtliga ägor med undantag av nedan angivna inom socknen återstående avsöndrade lägenheter, del av sådan lägenhet samt andelar i samfällda undantag.

Ägorna inom samhället motsvarades av:

A. Under nedan angivna (stadsägo)nummer upptagna områden:

(stadsägan) 224	Åby 2:7, avs från Åby 2:5
(stadsägan) 225	Åby 2:5
(stadsägan) 225A	avst (från stg 225)
(stadsägan) 226	Åby 2:6
(stadsägan 227+228)	Åby 2:4
(stadsägan) 229	Åby 2:9, avs från Åby 2:4
(stadsägan) 230	0,20 ha av Åby 2:10, avs om 0,50 ha från Åby 2:4

(stadsägan) 231 Åby 2:3
 (stadsägan) 232 Åby 2:2, avs från Åby 2:1
 (Stadsägan) 239 avst från Åby 2:5

B. Andel i det under littera a (i bihang B) upptagna och ovan under VB närmare angivna området (bihang B) a av ägorna under 2a): 1,4 ha

Hemmanets hela mantal påfördes de inom samhället ~~de inom samhället~~ fallande delarna.

Stg 225 påfördes alltså 1/16 mtl från Åby 2:5, stg 226 3/16 mtl från Åby 2:6, stg 227+228 1/8 mtl från Åby 2:4 och stg 231 1/8 mtl från Åby 2:3.

I jordeboken för socknen upptogs återstående delar av hemmanet såsom en särskild lägenhet, bestående av

lägenheten Åby 2:8, avs från Åby 2:4

" Åby 2:11, avs från Åby 2:6

0,30 ha av lägenheten Åby 2:10, avs om 0,50 ha från Åby 2:4;

andel för samtliga ovannämnda hemmansdelar (Åby 2:3, 2:4, 2:5 och 2:6) i den vid år 1890 fastställt laga skifte för ½ mtl Åby nr 1 och ½ mtl Åby nr 2 såsom gemensamma undantagna torvmossen om 5,0 ha och 1,6 ha av samtidigt undantagna vägar om 3,0 ha (se ovan under VB).

Registreringsfall i samband med typfall VI

Registreringsfall d) Detta registreringsfall redovisas i cirkulärserien nr 11 s 16, 17 med exempel s 92-99 med hemmansnamnet Åsa i stället för Åby. Detta typfall föranledde följande registreringsåtgärder.

Avsöndrade lägenheten Åby 2:10 om 0,50 ha avfördes ur jordregistret såsom genom mantalssättning delad i Åby 2:12 om 0,20 ha och Åby 2:13 om 0,30 ha.

Såsom helt ingående i samhället avfördes ur jordregistret Åby 2:2 (stg 232), Åby 2:3 (stg 231), Åby 2:4 (stg 227+228), Åby 2:5 (stg 225 och stg 225A), Åby 2:6 (stg 226), Åby 2:7 (stg 224), Åby 2:9 (stg 229) och Åby 2:12 om 0,20 ha (stg 230)

Kvar i jordregistret var därefter avs Åby 2:8, avs Åby 2:11 och Åby 2:13, utgörande den i socknen belägna delen om 0,30 ha av avs Åby 2:10, samt den till Åby 2:3, 2:4, 2:5 och 2:6 hörande andelen för sammanlagt $\frac{1}{2}$ mtl i de inom socknen belägna samfällda torvmossen om 5,0 ha och 1,6 ha av samfällda vägar.

Eftersom av jordeboksenheten, jordebokshemmanet, $\frac{1}{2}$ mtl Åby nr 2 alla mantalsfastigheter ingått i samhället och mantalet således skulle uteslutas ur jordeboken skulle, enligt meddelade föreskrifter, någon jordeboksenhet utan mantal med samma benämning Åby nr 2 därefter inte kvarstå utan skulle återstoden av den gamla jordeboksenheten upptagas i jordeboken såsom en särskild lägenhet, en jordebokslägenhet, under benämning som skulle åsättas av vederbörande myndighet (se kammarkollegiets cirkulär den 1 oktober 1926, bilaga Indelning 7). Återstoden av jordeboksenheten Åby nr 2 upptogs i jordeboken såsom Åby nr 3, en lägenhet. I överensstämmelse därmed infördes i jordregistret ett nytt upplägg för denna jordebokslägenhet.

På detta upplägg infördes först en fastighet Åby 3:1 såsom sammanfattande benämning på alla de utanför samhället belägna delarna av hemmanet Åby nr 2 (cirkulärserien nr 11 s 98). Därefter infördes i särskilda rum på upp-

lägget var och en av de i den nya jordeboksenheten, jordregisterenheten, ingående fastigheterna, varefter Åby 3:1 avfördes ur jordregistret. Andelen för Åby 2:3-2:6 i de vid år 1890 fastställt laga skifte för gemensamt behov undantagna områden, som var belägna utanför samhället, registrerades som Åby 3:2. Avs Åby 2:8 registrerades som avs Åby 3:3; avs Åby 2:11 registrerades som avs Åby 3:4; Åby 2:13 registrerades som Åby 3:5. Avs Åby 2:8, avs Åby 2:11 och Åby 2:13 avfördes därefter från upplägget för Åby nr 2, vilket upplägg därefter inte upptog någon levande fastighet.

Andelsfastigheten Åby 3:2 ägdes av ägarna av Åby 2:3-2:6 (vilka fastigheter motsvarade stadsägor) med andel efter fastigheternas mantal, så att ägaren av Åby 2:3 (stg 231) hade andel med $1/4$, ägaren av Åby 2:4 (stg 227+228) andel med $1/4$, ägaren av Åby 2:5 (stg 225) andel med $1/8$ och ägaren av Åby 2:6 (stg 226) andel med $3/8$.

Andelsfastigheten Åby 3:2 är alltså ett exempel på hur i socknen kvarvarande andelar i samfälligheter skulle registreras då de andelsägande fastigheterna i övrigt helt ingick i samhället.

Angående registrering i stadsregistret av andelarna i de inom samhället fallande samfälligheter (och delar av samfälligheter), se vidare särskild redogörelse under 5.5.

5.4. Registrering i stadsregistret med anledning av mantalssättning enligt 1924 års kungörelse, bl a av fastighetsandel i en inom samhället belägen samfällighet då fastigheten i övrigt var helt belägen i socknen

Vilka registreringar som skulle göras i stadsregistret med anledning av mantalssättningsförrättning, bl a hur till samhället överförd andel i samfällighet skulle registreras då fastigheten i övrigt var helt belägen i socknen framgår av följande av lantmäteristyrelsen efter samråd med fastighetsregisterkommissionen i meddelandet 1925 nr 28 (bilaga Indelning 6) utfärdade anvisningar:

I sådant fastighetsregister (stadsregister) bör i stadsägoboken beträffande mantalssatt fastighet i kolumn 11 införas anteckning rörande den verkställda mantalssättningsförrättningen. Har vid förrättningen fastighet åsatts visst nytt mantal, skall detta därjämte anges med rött i rubriken för stadsägans upplägg. Fastighet, som består av andelar för vissa fastigheter i samfällt område och vilken ej tidigare upptagits i stadsägoboken, införas i vanlig ordning under närmast lediga stadsägonummer, varvid i kolumn 11 göres anteckning angående mantalssättningsförrättningen. Dylik anteckning bör även ske i det fall att sådan fastighet redan förut finnes upptagen i stadsägoboken. Någon anteckning rörande mantalssättningsförrättningen erfordras eljest icke i fastighetsregistret (stadsregistret), därest ej genom nämnda förrättning påvisats, att fastighet eller område upptagits på felaktigt sätt eller uteglömts vid fastighetsregistrets uppläggande. Skulle detta vara fallet med samfällt område, skall även i bihang B göras erforderliga ändringar och tillägg, varvid i kolumn 11 införas anteckning om mantalssättningsförrättningen.

Här tillägges att vad vid mantalssättningsförrättning ut-

röntts angående rätta andelsägande fastigheter för i bihang B upptagna samfälligheter borde i förekommande fall föranleda kompletteringar eller rättelser i registret och nämnda bihang.

Såvitt kunnat utrönas föranledde dessa särskilda anvisningar inte några kompletteringar i författningar rörande fastighetsregister för stad. De är införda i den av lantmäteristyrelsen den 2 augusti 1940 utgivna Bestämmelser rörande uppläggande och förande av fastighetsregister för stad (Författningsserien nr 16 s 43) och även i den år 1966 utgivna nya upplagan därav (s 72).

I lagen om fastighetsbildning i stad (1917:269) stadgades

i 7 kap 3 § sista stycket: Andel för viss fastighet i samfälld mark varde, ändå att andelen ej är utbruten ur samfälligheten, vid registrering behandlad såsom stadsäga, så framt lagfart beviljats å upplåtelse av andelen eller andelen på grund av mantalsfördelning eller annan dylik förrättning ansetts såsom särskild fastighet.

7 kap
och i 10 §: I fastighetsregistret upptages såsom en enhet: 1) varje tomt; 2) varje fastighet, som vid den fastighetsindelning, varom förmäles i 9 §, bestämts skola utgöra särskild stadsäga, härunder inbegripen jämväl sådan andel för viss fastighet i samfälld mark, som vid registrering skall behandlas såsom stadsäga; 3) - - -

5.5. Registrering i stadsregistret av till fastighet hörande andel i samfälligheter (och delar av samfälligheter) som i förut redovisade typfall fallit inom samhället

Typfall I. Andelen för Forsåker 1:2 i samfälligheterna

c, d, e, f och g registreras såsom tillhörande stadsägan 234+235+236.

Typfall II och typfall III

Andelen för Forsåker 1:3 i samfälligheten c registreras såsom en särskild stadsäga (typfall II).

Andelen för Forsåker 1:3 i samfälligheterna d, e, f och g (typfall II) jämte andelarna för Forsåker 2:1, 3:1, 4:1 och 5:1 i samma samfälligheter (typfall III) registreras såsom en särskild stadsäga.

Typfall IV

Om samfälligheten b om 0,30 ha vid år 1860 fastställt laga skifte avsattes såsom gemensam enbart för Brännås 1:3, 1:4, 1:5 och 2:1, registreras samfälligheten såsom en särskild stadsäga med en areal av 0,30 ha.

Om samfälligheten avsattes såsom gemensam jämväl för andra fastigheter, registreras andelarna för Brännås 1:3, 1:4, 1:5 och 2:1 i densamma såsom en särskild stadsäga.

Typfall V. Andelen för Åby 1:1 i samfälligheten a registreras såsom tillhörande stadsägan 218+219.

Typfall VI

Andelen för Åby 2:3 i samfälligheten a registreras såsom tillhörande stadsägan 231;

andelen för Åby 2:4 i samfälligheten a registreras såsom tillhörande stadsägan 227+228;

andelen för Åby 2:5 i samfälligheten a registreras såsom tillhörande stadsägan 225;

andelen för Åby 2:6 i samfälligheten a registreras såsom tillhörande stadsägan 226.

I bihang B till stadsregistret redovisades vid samfällighet vilka fastigheter som hade andel i samfälligheten .

Vid sådan andelsägande stadsäga redovisades i registret att till stadsägan hörde andel i samfälligheten. För det fall att stadsägan helt utgjordes av andel i samfälligheten redovisades detta i registret. Om alla andelsägande fastigheter var belägna utom samhället och hela samfälligheten på den grund registrerades såsom en stadsäga fanns ej längre någon samfällighet varför den borde avföras ur bihang B.

6. Uttalanden av fastighetsregisterkommissionen och Knut Rodhe om relationerna mellan fastighetsindelning i stadsregistret enligt beslut av magistraten eller länsstyrelsen enligt 7 kap 9 § FBLS och 9 § fastighetsregisterförordningen och fastighetsindelning enligt därefter följande mantalssättning

Fastighetsregisterkommissionen 1933

Meddelande XXIX. Spörsmål 376 s 33 (se bilaga Indelning 11 s 12-14).

Därest (emellertid) till den ursprungliga fastigheten hör ej blott ett i laga ordning utbrutet område utan jämväl andel i samfällighet, som är belägen på ena (sidan) eller ömse sidor om samhällsgränsen, har fastighetsindelningen (den av magistraten eller länsstyrelsen jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen fastställda) ej ansetts ha haft någon avskiljande verkan beträffande samfälligheten. I fråga om andelar i en inom samhället helt belägen samfällighet, vilka tillkommer helt utom samhället belägna fastigheter, torde detta utan vidare vara klart och den samfällda mark, som faller inom samhället, upptages i registret i en särskild förteckning (bihang B), som ej omfattas av fastighetsindelningsbeslutet. Fastighetsbildningslagen (FBLS) och fastighetsregisterförordningen innehåller ej heller några regler om, huruledes andelsförhållandet skall fördelas mellan på ömse sidor om gränsen fallande utbrutna områden. I mantalssättningsförordningen (1924 års) har däremot stadgats, att vid mantalsfördelningen skall till fastighet hörande andel i gemensamt undantag eller oskiftad mark i sin helhet hänföras till den del av fastigheten, med vilken på grund av belägenheten i förhållande till den administrativa gränsen andelen hör samman, och att övriga, helt på andra sidan om samhällsgränsen fallande fastigheters andelar i

gemensamt undantag eller oskiftad mark skall upptagas såsom en särskild lägenhet. I den mån samfällighet faller inom fastighetsregistersamhället, skall alltså där- efter andelar däri för fastigheter, som med sina utbrut- na områden faller helt utom denna gräns, i registret upp- tagas såsom stadsäga. I fråga om samfälligheterna torde sålunda först genom mantalssättningen fastighetsförhål- landena få anses ha blivit slutligt reglerade.

Referat ur Knut Rodhe 1941, Fastighetsindelningen och dess betydelse, Fastighetsbildning vid ändring i rikets indelning, s 106.

Fastställelse av fastighetsindelning i samhälle, enligt 7 kap 9 § FBLS och 9 § fastighetsregisterförordningen, föranledde inte att det till samhället hörande området avskildes ur jordregistret, utan detta skedde först då mantalssättning ägt rum. Det må framhållas att inga före- skrifter gavs om registrering i jordregistret av den del- ning som skedde genom fastställelse av fastighetsindel- ningen i samhället. Då område som ingick i samhället skulle uteslutas ur jordeboken måste genom mantalssätt- ningsåtgärd en ny fastighetsbildning ha kommit till stånd, vilken skulle redovisas i jordregistret. Enligt de före- skrifter som meddelades om registrering jämfördes sådan mantalssättning med andra lantmäteriförrättningar varige- nom fastighet delats (se jordregisterförordningen § 7 mom 2 och mom 7).

Dessa föreskrifter om registrering byggde alltså på den uppfattningen, att mantalssättningen medförde en uppdel- ning av de fastigheter som skars av en ny tillkommen ad- ministrativ gräns. Men i de fall då fastighetsregister enligt FBLS hade upplagt på ena sidan om gränsen redan innan mantalssättning skedde - vilket torde ha varit re-

gel - hade man hamnat i en dualism, i det att fastighetsbildningen skedde två gånger, varvid det första momentet kom att avspeglas i fastighetsregistret enligt FBLS (stadsregistret) och det andra i jordeboken och jordregistret.

7. Fastighetsindelningen, särskilt avseende samfälligheter, vatten och fiske, efter överföring av område med jordregister till område med stadsregister, uppläggande av stadsregister samt mantalssättning enligt 1924 års kungörelse

Förhållandena inom jordregisterområdet vid tidpunkten för uppläggandet av stadsregister bör klarläggas, såsom fastighetsindelningen enligt jordregistret och till grund därför liggande förrättningar samt andra urkunder, förefintliga samfälligheter, vattenområden samfälliga eller delade ävensom fiske ingående i äganderätten till vattenområdet eller utgörande en från äganderätten till vattenområdet skild fiskesamfällighet eller utgörande fiskelotter.

Genom fastställelsen av fastighetsindelningen enligt 7 kap 9 § FBL och 9 § fastighetsregisterförordningen var fastighetsindelningen inom stadsregisterområdet vad angår utbrutna ägovidder och lagfarna andelar i samfälligheter given. Där fastighets ägor delats av samhällsgränsen bör därefter den inom jordregisterområdet kvarvarande delen anses ha utgjort en särskild fastighet, fastän den inom stadsregisterområdet belägna delen ännu inte avförts ur jordregistret. Vad angår redovisningen av samfälligheter i bihang B och av motsvarande uppgifter i stadsägoboken kunde dessa bli preciserade och kompletterade efter mantalssättningsförrättningen. Fiskesamfälligheter redovisades inte i bihang B. Efter mantalssättningsförrättningen kunde även ur samfälligheter tillkomma stadsägor inom stadsregisterområdet och lägenheter (jordregisterfastigheter) inom jordregisterområdet.

Genom mantalssättningsförrättning skulle delning ske utmed den nya samhällsgränsen av berörda fastigheter avseende såväl deras enskilda ägor som till dem hörande ande-

lar i samfälligheter och avseende såväl mark (land) som vatten med, i förekommande fall, i vattnet bundet fiske. Beträffande fastighet som hade enskilda ägor och andel i samfälligheter på båda sidor om den nya samhällsgränsen lades till den inom stadsregisterområdet belägna delen fastighetens hela andel i de samfälligheter och delar av samfälligheter som var belägna inom detta område och lades till den inom jordregisterområdet belägna delen fastighetens hela andel i de samfälligheter och delar av samfälligheter som var belägna inom detta område.

Om fastighets enskilda ägor var belägna helt inom jordregisterområdet och inom stadsregisterområdet endast till fastigheten hörande andel i samfälligheter och delar av samfälligheter skulle denna andel, i förekommande fall tillsammans med andra sådana fastigheters andelar i samma samfälligheter och delar av samfälligheter, avskiljas och registreras såsom en särskild stadsäga. Om i dylikt fall andelarna tillsammans upptog hela nämnda samfälligheter och delar av samfälligheter och stadsägan således utgjordes av enskilda ägor borde samfälligheterna avföras ur bihang B. Efter mantalssättningsförrättningen kunde i erforderlig omfattning precisering och komplettering ske av redovisningen av samfälligheter i bihang B och av motsvarande uppgifter i stadsägoboken.

Om fastighets enskilda ägor var belägna helt inom stadsregisterområdet och inom jordregisterområdet endast till fastigheten hörande andel i samfälligheter och delar av samfälligheter skulle denna andel, i förekommande fall tillsammans med andra sådana fastigheters andelar i samma samfälligheter och delar av samfälligheter, avskiljas och registreras såsom en särskild lägenhet (jordregisterfastighet). Om i dylikt fall andelarna tillsammans upptog hela nämnda samfälligheter och delar av samfälligheter blev nämnda lägenhet inte någon andelsfastighet utan en

fastighet med enskilda ägor.

Efter mantalssättningsförrättningen avfördes de inom stadsregisterområdet belägna delarna av berörda fastigheter, avseende såväl enskilda ägor som andelar i samfälligheter och delar av samfälligheter, ur jordregistret på de för skilda fall olika sätt för vilka förut närmare redogjorts (se bilagor Indelning 5 och 6, Cirkulärserien 11 s 15-17 samt 5.3. ovan s 30 - 43).

Angående registrering i stadsregistret med anledning av mantalssättningsförrättning enligt 1924 års kungörelse, se bilaga Indelning 6 s 36, 37 samt 5.4. och 5.5. ovan s 44 - 47 .

Vad angår redovisningen av sådant fiske som inte var förenat med äganderätten till vattenområdet anföres följande.

I lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra omnämnt i jordeboken upptaget fiskeri, varmed äganderätten till grunden ej är förenad, skulle i jordregistret upptagas såsom särskild fastighet och skulle i stadsregister upptagas såsom stadsäga. Om i jordregistret redovisades sådan avsöndrad lägenhet som utgjordes av enbart fiske (se del II 15. s 263-268) borde även sådan avsöndrad lägenhet ha upptagits såsom stadsäga i stadsregistret.

Samfällt fiske som ej var förenat med äganderätten till vattenområdet (fiskesamfällighet) redovisades inte i jordregistret och inte heller i bihang B till stadsregistret. Huruvida i visst fall sådan fiskesamfällighet fanns framgick av uppgifter i eller tolkning av jorddelningsförrättningar. Om ett helt ursprungligt skifteslag, inom

vilket fisket förelåg i form av en fiskesamfällighet, överfördes till stadsregisterområde hade de stadsägare som motsvarade i fisket andelsägande jordregisterfastigheter andel i detta fiske utan att det kom till synes i form av hänvisning till andel i samfällighet i bihang B. Vid sådan stadsäga borde ändock ha kunnat antecknas att till densamma hörde andel i samfällt eller oskiftat fiske. Brist eller ofullkomlighet i registreringsystem bör inte påverka den faktiska fastighetsindelningen. Om i sådant fall till jordregisterfastighet inom det ursprungliga skifteslaget hörde vid laga skifte på fiske utlagd fiskelott hörde samma fiskelott till den stadsäga som motsvarade jordregisterfastigheten. Några bestämmelser om sättet för redovisning i stadsregistret av fiskelott har inte kunnat utrönas. Vid stadsägan borde ändock ha kunnat antecknas att till densamma hörde fiskelott.

Då del av skifteslag överfördes till stadsregisterområde kunde del av fiskesamfällighet bli belägen inom detta område och återstående del inom jordregisterområdet. Förut (under 4.3. s 25, 26) har omnämnts att då i 2 § 1924 års kungörelse talas om till jordeboksenhet eller fastighet hörande lägenhet eller andel med annan fastighet i lägenhet så bör ha avsetts lägenhet i samma betydelse av nyttighet, naturförmån som i 1866 års skiftesstadga och 1896 års lag om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring (se del III s 2-4) samt att fiske som inte ingick i äganderätten till vattenområdet och andel i sådant fiske borde ha kunnat inrymmas i lägenhet med denna betydelse. Sådan till fastighet hörande lägenhet eller andel i lägenhet skulle enligt stadgande i 2 § nämnda kungörelse - i likhet med till fastigheten hörande andel i gemensamt undantag eller oskiftad mark - vid fördelningen hänföras till den del av fastigheten med vilken lägenheten eller andelen på grund av belägenheten i förhållande till den administrativa gränsen hörde samman. Fiskesamfällighet

och andel i sådan samfällighet borde således enligt det anförda vid mantalssättning ha fördelats i likhet med vad som var fallet med marksamfällighet och andel i sådan samfällighet. Fiske nämnes inte direkt i författning eller anvisningar rörande mantalssättning, och därmed ej heller fiskesamfällighet eller andel i sådan samfällighet ^{eller fiskelott.}

I 1924 års formulär till beskrivning över mantalssättningsförrättning (bilaga Indelning 5 s 57, 58; se även 5.3. typfall I s 30-32) är fiske och andel däri redovisat på ett sätt som tyder på att detta fiske ingick i äganderätten till vattenområdet.

Förut har uttalats att fiskesamfällighet och andel i sådan samfällighet vid mantalssättning borde fördelas i likhet med vad som var fallet med marksamfällighet och andel i sådan samfällighet. Fråga uppkommer då om redovisningen vid förrättningen och registreringen i samband därmed.

Redovisningen vid förrättningen borde vara i princip densamma som då fråga var om marksamfällighet.

Även registreringen borde i princip vara densamma som då fråga var om marksamfällighet.

Härefter behandlas endast två fall, nämligen det fall då de enskilda ägorna till en i fiskesamfälligheten andelsägande fastighet delades av den nya samhällsgränsen och det fall då av en i fiskesamfälligheten andelsägande fastighet endast dess andel i fiskesamfälligheten var belägen på den ena sidan om samhällsgränsen och hela fastigheten i övrigt på den andra sidan.

I det första fallet borde i jordregistret registrering ha skett på samma sätt som då fråga var om marksamfällighet, se under 5.3. typfall I och registreringsfall a) (s 33)

samt cirkulärserien nr 11 s 16, 80, 84 Forsåker 1:2, 1:8 och 1:9. I stadsregistret borde om registrering skulle ha skett på samma sätt som då fråga var om marksamfällighet andelen i fiskesamfälligheten ha registrerats såsom tillhörande stadsäga på sådant sätt att vid stadsägan antecknats att till densamma hörde andel i den i bihang B upptagna samfälligheten och i bihang B att stadsägan hade andel i samfälligheten, se under 5.5. Men såsom förut anförts torde möjligheter inte ha funnits att upptaga en fiskesamfällighet i bihang B och således inte heller möjlighet att i detta fall vid stadsäga hänvisa till andel i nämnda bihang. Vid stadsägan borde dock ha kunnat antecknas att till densamma hörde andel i viss närmare angiven inom samhället belägen fiskesamfällighet. För detta fall hänvisas till vad förut (s 54) sagts att brist eller ofullkomlighet i registreringssystem inte bör påverka den faktiska fastighetsindelningen och om registrering av en vid laga skifte på fiske utlagd fiskelott.

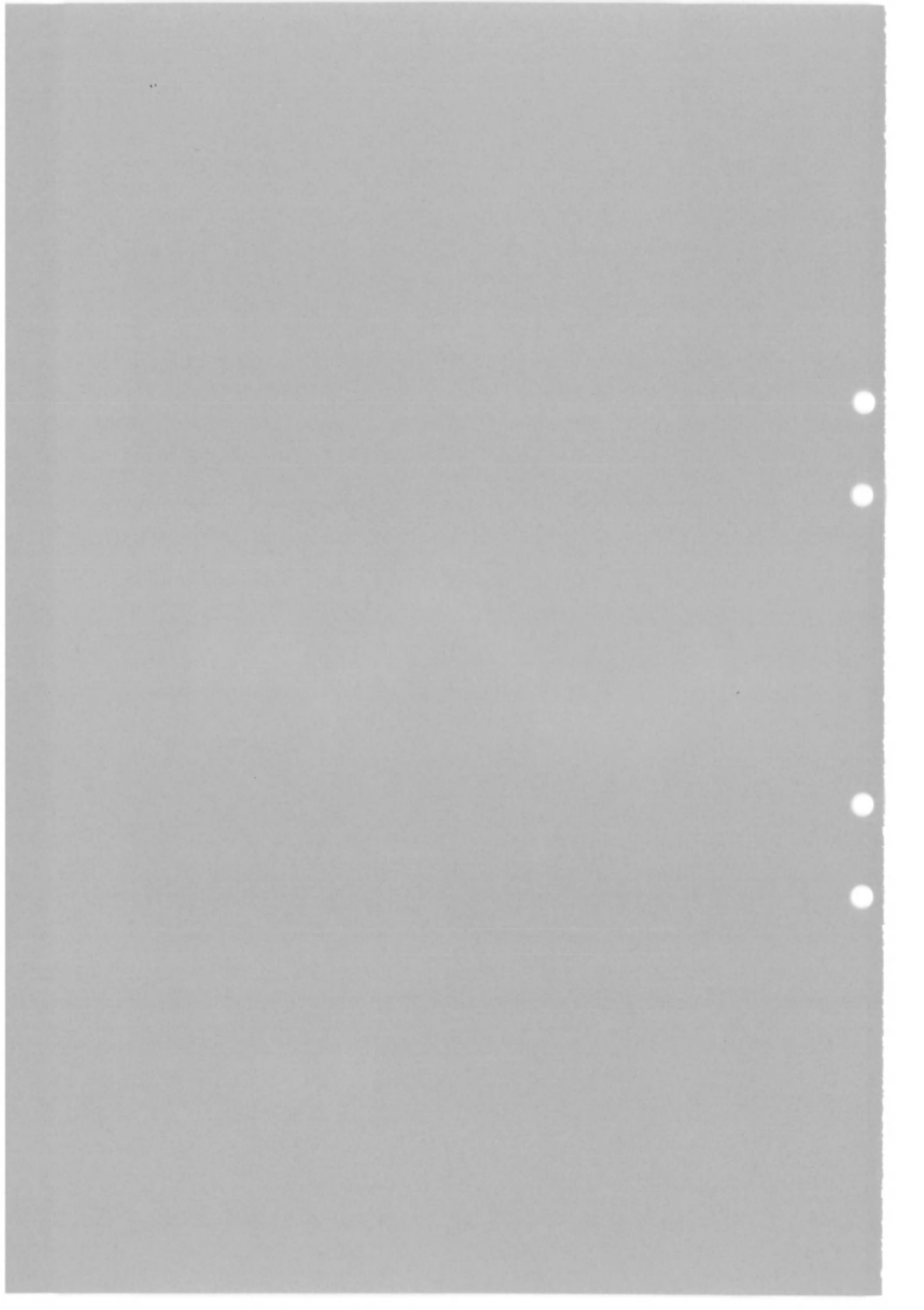
För det fall att av en i fiskesamfällighet andelsägande fastighet endast dess andel i fiskesamfälligheten var belägen på den ena sidan om samhällsgränsen och hela fastigheten i övrigt på den andra sidan uppstår emellertid tvekan om huruvida denna andel kunnat registreras såsom en särskild fastighet och således kunnat avskiljas från fastigheten i övrigt. I denna fråga anföres följande. Från del II 15. s 263-268 antecknas att annat fiske än särskilt skattlagt fiske (eller andel däri) för sig, alltså utan samband med mark (land eller vatten och grund) inte kunde utgöra en avsöndrad lägenhet (fast egendom) och alltså inte en fastighet. Men i meddelande IV 1919 spörsmål 70 s 53 har fastighetsregisterkommissionen uttalat att i ett fall då fastighet överlåtits "med undantag av fastighetens andel i fisket i sjön Vättern och i samfällida grustaget" och lagfart beviljats på fångnet man vid registreringen läser "nödgas behandla de undantagna

andelarna i fisket och grustaget såsom särskilda fastigheter", se bilaga Indelning 11 s 1. Denna fråga synes således vara oklar. I avvaktan på vägledande rättsligt avgörande och utan tillräcklig kännedom om föreliggande aktuella fall bör något ställningstagande i frågan i detta sammanhang inte göras.

Om i ett aktuellt fall mantalssättningsförrättning berört område med fiskesamfällighet ^{eller område med fiskelotter,} bör särskild uppmärksamhet ägnas åt om och på vilket sätt detta fiske redovisats vid förrättningen.

Vad sålunda sagts om mantalssättning enligt 1924 års kungörelse bör i tillämpliga delar kunna gälla även för mantalssättning enligt 1917 och 1918 årens kungörelser.

- B. Lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera, med därtill hörande anvisningar

8. Inledning

Denna lag trädde i kraft den 1 juli 1930. Kungl. kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser angående mantalssättning upphävdes inte utan skulle om inte för visst fall annorlunda bestämdes fortfarande tillämpas beträffande indelningsändringar som dessförinnan beslutats.

Övergångsbestämmelserna löd: Denna lag träder i kraft den 1 juli 1930. - Har dessförinnan beslut om indelningsändring eller om sträckningen av gräns för förvaltningsområde meddelats eller föreskrift utfärdats, att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras för samhälle å landet, skall vad i denna lag stadgas äga tillämpning i den mån Konungen förordnar.

Förarbetena till lagen finns redovisade i NJA II 1930 s 615-642 och i den av lantmäteristyrelsen den 18 februari 1933 utfärdade Författningsserien nr 15. Samtidigt utfärdade lantmäteristyrelsen cirkulärserien nr 20 med anvisningar och formulär till förrättningar enligt lagen.

9. En del bestämmelser i lagen med uppgifter ur förarbetena och anvisningarna jämte, i förekommande fall, kommentarer

9.1. 1 §

9.1.1. Lagtext

Har konungen förordnat om ändring av område för stad, kö-

ping, som utgör egen kommun, eller socken, eller meddelat beslut angående sträckningen av gräns för förvaltningsområde, som nu sagts, och innebär förordnandet eller beslutet överflyttande av del av fastighet från ett förvaltningsområde till annat sådant område, skall delning av fastigheten verkställas i överensstämmelse därmed.

Har Konungen förordnat, att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras för samhälle å landet, och ligger en och samma fastighet dels inom dels utom gränsen för samhället, skall fastigheten delas efter nämnda gräns.

Därest av viss fastighet på ena sidan om fastställd gräns faller allenast dess andel med andra fastigheter i samfällad mark, skall dock delning av fastigheten ej äga rum, såvida icke dess andel i samfälligheten blir i laga ordning utbruten.

Med fastighet förstås i denna lag vad som enligt gällande bestämmelser skall såsom särskild fastighet redovisas i fastighetsregister.

9.1.2. 1 § första och andra styckena:

Förarbeten, anvisningar och kommentarer

9.1.2.1. Ur förarbetena

NJA II 1930 s 622, Författningsserien nr 15 s 12. Departementspromemorian: Paragrafens stadgande att delning av fastighet skall verkställas i överensstämmelse med den administrativa gränsen innebär givetvis, att något gemensamt undantag för fastighetsdelarna på ömse sidor om gränsen icke kan ifrågakomma. Vid sådant förhållande kan bestämmelserna i jorddelningslagens 19 kap. 12 § andra

och tredje styckena icke få någon tillämpning vid jorddelning av nu ifrågakommen anledning.

9.1.2.2. Ur anvisningarna

I den förut omnämnda av lantmäteristyrelsen utfärdade Cirkulärserien nr 20 lämnas på s 4 bl.a. följande anvisningar rörande innehållet i där omnämnd redogörelse.

Redogörelsen skall alltid beträffande en var fastighet, som beröres av förrättningen, innehålla erforderliga upplysningar i följande avseenden:

- 1) angående på vad sätt fastigheten fått sitt enskilda ägoområde utbrutet eller bestämt;
- 2) angående ägoområdets belägenhet i förhållande till den fastställda gränsen samt, där området delas av gränsen, ungefärliga arealen av de ägor, som faller på ömse sidor om gränsen;
- 3) angående samfälligheter, i vilka fastigheten har del, vid vilka förrättningar dessa undantagits eller lämnats oskiftade, samt huru de är belägna i förhållande till den fastställda gränsen;

Därefter fortsättes:

Redogörelsen behöver däremot ej innehålla uppgifter om rättigheter av olika slag, som kan tillkomma de av förrättningen berörda fastigheterna, exempelvis rätt till fiske, skogsfång, mulbete, ler-, torv- eller grustäkt. Lagen reglerar nämligen icke frågan i vad mån servitutsrätt, som tillkommit den odelade fastigheten, skall bibehållas vid såväl stamfastigheten som avstyckat område.

Av det därpå följande exemplet på beskrivning över delning av fastigheter (cirkulärserien nr 20 s 20-26) framgår dels att till avstyckad lott lagts styckningsfastig-

hetens andel i de samfällda områden och delar av samfäll-
da områden, som var belägna på samma sida om den admini-
strativa gränsen som lotten, dels att för fastighet som
hade alla sina utbrutna ägor på den ena sidan om gränsen
och endast andel i samfälligheter på den andra sidan be-
skrivits endast fastighetens andel i sistnämnda samfäll-
da områden och delar av samfällda områden. Såsom samfäl-
ligheter redovisas vägar, grustag, torvtag, soldattorp
samt Bergasjön med fisket däri.

9.1.2.3. Kommentarer

Det sagda bör innebära att till delad fastighet hörande
andelar i samfällda mark- eller vattenområden skulle vid
delningen så disponeras att till fastighetsdel skulle
läggas andelarna i de samfällda områden och delar av
samfällda områden som var belägna på samma sida om grän-
sen som fastighetsdelen ävensom att några nya områden in-
te kunde avsättas såsom samfällda för fastighetsdelarna
eller servitut till förmån för fastighetsdel läggas på
den andra fastighetsdelen.

Till den delade fastigheten hörande enskilt fiske som in-
gick i äganderätten till vattenområdet följde vid fastig-
hetsdelningen vattenområdet. Till den delade fastigheten
hörande andel i samfällt fiske som ingick i äganderätten
till samfällt vattenområde blev disponerat på samma sätt
som andelen i vattenområdet. Men samfällt (oskiftat) fis-
ke som inte ingick i äganderätten till vattenområdet utan
utgjorde en från äganderätten till vattenområdet skild
samfällid nyttighet var enligt jorddelningslagen inte nå-
gon samfällighet på samma sätt som ett samfällt mark- el-
ler vattenområde utan en samfällid särskild rättighet och
förmån.

Fastighets andel i sådant samfällt fiske (fiskesamfällighet) skulle inte redovisas och disponeras vid förrättningen. Framhållas må jämväl att enligt bestämmelserna för bihang B till fastighetsregistret däri skulle redovisas samfällda (eller oskiftade) områden, således samfällda markområden och även samfällda vattenområden med i förekommande fall däri ingående samfällt fiske, men inte sådant samfällt fiske som inte ingick i äganderätten till vattenområdet (fiskesamfällighet). Delad fastighets andel i nu angivet slag av samfällt fiske (fiskesamfällighet) bör efter förrättningen helt tillhöra den fastighetsdel som bibehållits såsom stamfastighet.

Men om delad fastighets andel i angivet slag av samfällt fiske (fiskesamfällighet) vid förrättning skulle ha redovisats och disponerats på samma sätt som skulle ske med samfällda mark- eller vattenområden bör detta beaktas såsom gällande förrättningsresultat.

Likaledes bör i övrigt en redovisning och disposition av en till delad fastighet hörande särskild rättighet och förmån (servitut eller andel i servitut, även fiskeservitut) beaktas såsom gällande förrättningsresultat.

Vid tolkning av förrättning bör frågan, hur delad fastighets rätt till sådant fiske som inte ingår i äganderätten till vattenområdet kan vara disponerad efter förrättningen, ägnas särskild uppmärksamhet.

1 § 3 st:

9.1.3. Förrarbeten, kommentarer

Fr.o.m. lag den 2 juni 1950 (nr 213) återfinns bestämmelserna i 1 § 3 st i 1 § 4 st.

9.1.3.1. Ur förrarbetena

NJA II 1930 s 623, Författningsserien nr 15 s 13, 14.

Lagrådet:

Den ändring av förslaget, som lagrådet således finner påkallad, synes kunna ske genom införande i 1 § av ett stycke - - - av innebörd att därest av viss fastighet på ena sidan om fastställd gräns faller allenast dess andel med andra fastigheter i samfälld mark, i första eller andra stycket föreskriven delning av förstnämnda fastighet ej skall äga rum, såvida icke dess andel i samfälligheten blir i laga ordning utbruten. Har så skett, bör underrättelse därom - lämpligen genom vederbörande registerförare - lämnas KB för meddelande av förordnande för lantmätare enligt 2 §, men den härutinnan erforderliga föreskriften torde kunna ges i administrativ väg.

Endast sådan förändring med avseende å samfälligheten, att densamma upplöses, bör ha till följd, att en uppskjuten fastighetsdelning kommer till stånd. Skulle visst område bli från samfälligheten avstyckat enligt 19 kap. jorddelningslagen eller 5 kap. fastighetsbildningslagen (FBL) eller genom tomtindelning, rubbas icke det förhållande, som påkallat uppskovet. Den genom avstyckningen uppkomna nya fastigheten, vars mark hittills i registeravseende inbegripits i de fastigheter, till vilka samfälligheten hör, bör emellertid helt upptagas i registret för det område, där den avstyckade marken är belägen, och enahanda åtgärder bör företagas med avseende på fastighetsböckerna. Även allt detta läser böra ordnas genom administrativa stadganden. 1)

Författningsserien nr 15 s 14 nederst: 1) Sådana (stadganden) ha meddelats i Kungl. kungörelser den 20 november 1931 (nr 370) om ändring i vissa delar av förordningen den 12 maj 1917 med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad och (nr 371) om ändring i vissa delar av förordningen den 13 juni 1908 angående jordre-

gister. - Det genom kungörelsen 1931:370 införda stadgandet i 17 § 3 mom 3 st fastighetsregisterförordningen (1917:281) och det genom kungörelsen 1931:371 införda stadgandet i § 14 2 st jordregisterförordningen (1908:74) bör ha avsetts.

9.1.3.2.

Kommentarer

Genom nämnda kungörelse 1931:370 infördes i 12 § sista stycket fastighetsregisterförordningen följande bestämmelse avseende tomt: Har tomten med föranledande av 1 § tredje stycket i lagen om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera bibehållits vid andel i samfälld mark, som är belägen utom staden, antecknas i kolumn 7 (i tomtboken) den samfällda markens belägenhet, varjämte hänvisning göres, där marken är belägen i annan stad, till dess rum i bihang B till fastighetsregistret för den staden samt, där marken är belägen i socken, till dess rum uti den i § 38 mom. 3 i förordningen angående jordregister omförmälda förteckningen.

Genom samma kungörelse 1931:370 infördes i 18 § femte stycket fastighetsregisterförordningen följande bestämmelse avseende stadsäga: Har stadsäga med föranledande av 1 § tredje stycket i lagen om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera bibehållits vid andel i samfälld mark, som är belägen utom staden, antecknas i kolumn 11 (i stadsägoboken) den samfällda markens belägenhet samt göres hänvisning, där marken är belägen i annan stad, till dess rum i bihang B till fastighetsregistret för den staden samt, där marken är belägen i socken, till dess rum uti den i § 38 mom. 3 i förordningen angående jordregister omförmälda förteckningen.

Genom den förut omnämnda kungörelsen 1931:371 erhöil

§ 10 fjärde stycket jordregisterförordningen (tidigare lydelse enligt kungörelse 1927:472) följande ändrade lydelse: Har avstyckning enligt lagen om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera eller har mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i sådan indelning ägt rum, skall i kolumn 18 antecknas jämväl vilka andelar i gemensamma undantag hänförs till vederbörande fastighet. Har fastighet med föranledande av 1 § tredje stycket samma lag bibehållits vid andel i samfälld mark, som hör till annan socken än den, vari fastigheten är belägen, eller till stad eller till samhälle å landet, för vilket föres fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser, skall i kolumn 18 tillika göras anteckning om den samfällda markens belägenhet. Hör den samfällda marken till stad eller samhälle, som nyss sagts, skall tillika göras hänvisning till vederbörande rum i bihang B till fastighetsregistret för staden eller samhället.

Genom samma kungörelse 1931:371 infördes i § 38 mom. 3 i jordregisterförordningen, till vilket författningsrum hänvisats i 12 § sista stycket och 18 § femte stycket fastighetsregisterförordningen, följande bestämmelse: Har med föranledande av 1 § tredje stycket i lagen om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera fastighet i stad eller samhälle å landet, för vilket föres fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser, bibehållits vid andel i samfälld mark, som är belägen inom område, för vilket föres jordregister, skall sådan mark upptagas i förteckning enligt formulär P.

Nämnda formulär P och anvisning därtill finns intagna i SFS 1931:371 s 866 och 867.

Se bilaga Indelning 8

I författningstexten rörande formulär P omnämndes samfällad mark. I formuläret med anvisning omnämndes samfällda områden. Därav bör följa att, i likhet med vad som förut redovisats rörande bihang B till fastighetsregistret, sådant samfällt fiske som inte ingick i äganderätten till vattenområdet (fiskesamfällighet) inte bör ha avsetts.

9.2. 7 § 1 st

9.2.1. Lagtext

Förrättningsmannen äger efter överläggning med jordägaren besluta, vilken del av fastigheten som skall avstyckas. Därest icke särskilda förhållanden annat föranleda, bör den del avstyckas, vars ägovidd är minst eller vars avstyckande förorsakar den minsta kostnaden.

(Bestämmelserna i 2 st. avseende det fall att fastighet som delats genom den fastställda gränsen var sämjedelad upptas inte i denna redogörelse.)

9.2.2. Ur förarbetena

NJA II 1930 s 627, Författningsserien nr 15 s 17. Departementspromemorian: Genom stadgande i första stycket har tillfälle beretts jordägaren att framställa sina önskemål i fråga om vilket område, som skall avstyckas. Fall kan nämligen tänkas, då det kan vara av en viss betydelse att stamfastigheten med densamma eventuellt åsatt mantal blir liggande på viss sida om den administrativa gränsen. Beslutanderätten har dock förbehållits förrättningsmannen, som, därest inte särskilda förhållanden annat föranleder, har att följa den uppställda huvudregeln.

9.3. 9 § Lagtext

Vid förrättningen skall upprättas tydlig beskrivning, däri varje nybildad fastighet skall redovisas. I beskrivningen skall med hänvisning till varje å kartan upptaget område lämnas uppgift om dettas areal ävensom om de andelar i samfälligheter, som tillagts avstyckad ägovidd. - -
 - - - - -

Därest av viss fastighet på ena sidan om fastställd gräns faller allenast dess andel med andra fastigheter i samfällad mark och fastigheten till följd därav icke delats vid förrättningen, skall fastigheten ändock upptagas i beskrivningen och uppgift däri tillika lämnas om dessa samfälligheter.
 - - - - -

9.4. 11 § 1 st9.4.1. Lagtext

Sedan vid förrättningen tillkomna gränser blivit utstakade och utmärkta samt alla till förrättningen hörande frågor i övrigt blivit avgjorda, skall förrättningen avslutas; - - -

9.4.2. Ur förarbetena

NJA II 1930 s 635, Författningsserien nr 15 s 24. Lagrådet: Före förrättningens avslutande bör utstakning och utmärkande ha skett ej blott av gräns mellan stamfastighet och avstyckat område utan även av andra vid förrättningen tillkomna gränser. 1)

Författningsserien nr 15 s 24 nederst: 1) Härmed åsyftas gräns, som skär samfällighet, beträffande vilken vid förrättningen träffade dispositioner ^{medfört} en delning så till vida,

att icke samma fastigheter äger del i områdena på ömse sidor om gränsen.

9.4.3. Kommentarer

Det bör över huvud taget anses att en enligt denna lag bestämd gräns som skär samfällighet delar samfälligheten i två skilda samfälligheter.

C. Ändringar i lagen den 25 april 1930 (nr 99) och en del övriga frågor

10. Sedan genom Kungl. kungörelse den 26 juni 1936 (nr 356), som trädde i kraft den 1 juli 1936, förordnats i huvudsak, att kronans jordebok därefter skulle föras endast såvitt angick fiskeri, som omförmäldes i 5 § lagen den 24 maj 1895 (nr 36 s 1) angående vad till fast egendom är att hänföra, samt sådan ränta eller annan avgäld av fastighet, varom enligt särskilt stadgande anteckning skulle göras i jordeboken, förordnades genom Kungl. kungörelse samma dag den 26 juni 1936 (nr 360), att vad i kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning var stadgat beträffande jordeboken i stället skulle gälla angående jordregistret, samt att vad i kungörelsen bestämdes om jordeboksenhet i stället skulle äga tillämpning beträffande jordregisterenhet. Bilaga Indelning 9

11. Ändring av 1 § 3 st lagen den 25 april 1930 (nr 99) genom lag den 5 maj 1939 (nr 158)

11.1. Inledning

Såsom förut anförts innehöll 1 § 3 st i 1930 års lag den bestämmelsen att om av viss fastighet på ena sidan om fastställd gräns föll endast dess andel med andra fastigheter i samfälld mark någon delning av fastigheten ej skulle äga rum, såvida icke dess andel i samfälligheten blev i laga ordning utbruten.

Genom lag den 5 maj 1939 (nr 158), som trädde i kraft den

1 juli samma år, tillkom i 1 § 3 st den bestämmelsen, att samfälligheten i dess helhet skulle avskiljas såsom en fastighet såframt all den till fastigheterna hörande mark, vilken föll på samma sidan om gränsen som samfälligheten, var samfälld.

11.2. Lagtext

1 § 3 st hade därefter följande lydelse:

Faller på ena sidan om fastställd gräns mark, som utgör samfällighet för flera fastigheter, må fastighets andel i samfälligheten ej för sig genom delning enligt denna lag avskiljas från fastighetens på motsatta sida om gränsen belägna mark, såvida icke andelen blir i laga ordning utbruten. Samfälligheten i dess helhet må såsom en fastighet avskiljas endast såframt all den till fastigheterna hörande mark, vilken faller på samma sida om gränsen som samfälligheten, är samfälld.

(Samtidigt tillkom i 7 § 2 st utökade bestämmelser avseende det fall att fastighet som delats genom den fastställda gränsen var sämjedelad. Såsom förut anförts upptas inte den frågan i denna redogörelse.)

11.3. Ur anvisningarna

Med anledning av denna ändring i 1930 års lag utfärddes lantmäteristyrelsen den 8 juli 1939 Cirkulärserien nr 24 med kompletterande anvisningar och formulär till förrättningar enligt nämnda lag.

Ur Cirkulärserien nr 24

Lantmäteristyrelsen yttrar på s 5: Slutligen må framhållas att i det fall, då i samfällighet ingår särskilt lagfaren fastighet, som utgöres av andel för en eller flera fastigheter i den samfällda marken, avstyckning av samfälligheten i dess helhet icke kan ske.

11.4. Kommentarer

Med anledning av detta uttalande hänvisas till vad som anförts på s 14 under 5 i de av lantmäteristyrelsen den 17 november 1928 utfärdade Föreskrifter och anvisningar angående uppläggande och förande av jordregister, Cirku-
lärserien nr 11:

5) Jämlikt bestämmelserna i § 18 första stycket JRF skall såsom avsöndring anses upplåtelse av andel för visst mantal i oskift mark. Sedan lagfart beviljats å sådan upplåtelse, föranleder den införande i jordregistret av en ny registerfastighet.

Nu kan inträffa, att en person, som äger en eller flera sådana registerfastigheter, som nyss nämnts, såsom slutligen ägare av hela den oskiftade marken erhåller fastställelse å avsöndring av denna mark. Vid registreringen av den fastställda avsöndringen bör tillses, att förstnämnda registerfastigheter med hänvisning till den registrerade fastställda avsöndringen varda uteslutna ur jordregistret. Deras "gällande" registernummer upptas emellertid såsom den nya fastighetens "förutvarande" registernummer. (Ex. Aspa 1:3, 1:4, 1:5, 1:7, å sid. 56-59 i efterföljande exempelsamling.)

Vad sålunda föreskrivits skall iakttagas jämväl i fall, då under enahanda förutsättning den oskiftade marken avskiljes genom avstyckning.

12. Uttalanden av fastighetsregisterkommissionen och lantmä-
teristyrrelsen om relationerna mellan fastighetsindelning
i stadsregistret enligt beslut av magistraten eller läns-
styrelsen enligt 7 kap 9 § FBLS och 9 § fastighetsregis-
terförordningen och fastighetsindelning enligt därefter
följande fastighetsbildning enligt 1930 års lag

Fastighetsregisterkommissionen 1933

Meddelande XXIX. Spörsmål 376 s 33, 34 (se bilaga Indel-
ning 11 s 12-14).

Därest (emellertid) till den ursprungliga fastigheten
hör ej blott ett i laga ordning utbrutet område utan jäm-
väl andel i samfällighet, som är belägen på ena (sidan)
eller ömse sidor om samhällsgränsen, har fastighetsindel-
ningen (den av magistraten eller länsstyrelsen jämlikt
9 § fastighetsregisterförordningen fastställda) ej an-
setts ha haft någon avskiljande verkan beträffande sam-
fälligheten. - - - - -

Det torde utan tvivel ha varit avsett att avstyckning en-
ligt 1930 års lag skall anses ha haft helt fastighets-
bildande verkan. Har fastighetsindelningsbeslutet (av
magistraten eller länsstyrelsen) tidigare meddelats torde
därför sagda förrättning (enligt 1930 års lag) i viss mån
innebära en doublure i fråga om det utbrutna området (den
ursprungliga eller odelade fastigheten). I fråga om sam-
fälligheterna skall jämlikt nämnda lag likaledes den ur-
sprungliga fastighetens andel i samfällighet läggas till
den del av fastigheten, som faller på samma sida om sam-
hällsgränsen som samfälligheten, medan däremot, om på ena
sidan helt faller den andelsberättigade fastighetens om-
råde och på den andra samfälligheten, något skiljande av
andelen och stamfastigheten ej skall äga rum, förrän an-
delen i laga ordning utbrytes, i följd varav andelen
fortfarande skall anses tillhöra fastigheten. Även i det-

ta fall blir således samfällighetsförhållandena ordnade genom en förrättning av angivet slag.

Fastighetsregisterkommissionen 1936

Meddelande XXXII. Spörsmål 393 s 19 (se bilaga Indelning 11 s 15).

Denna förrättning (enligt 1930 års lag), som skall fastställas av ägodelningsrätt, är en verklig jorddelningsförrättning, som alltså har fullt fastighetsbildande verkan. Emellertid meddelades icke i samband med denna lags tillkomst några ändrade regler rörande det i FBL (FBLS) inskrivna fastighetsindelningsbeslutet inom fastighetsregister (stadsregister) samhället. Följaktligen kan enligt kommissionens mening ett fastighetsindelningsbesluts fastighetsbildande verkan icke ha minskats genom tillkomsten av 1930 års lag. Har beslutet föregått avstyckningsförrättningen, måste stadsägan anses ha blivit avskild till särskild fastighet genom beslutet och avstyckningsförrättningen i detta avseende blott ha ett konfirmerande innehåll, ävensom att särskilt med avseende på andelen i samfälligheter avgöra stadsägans närmare omfattning.

Lantmäteristyrelsen 1939

Cirkulärserien nr 24 s 18

Tillämpningen av 1930 års lag, då fastighet, som skall delas, redan varit föremål för fastighetsbildning jämligt 7 kap 9 § fastighetsbildningslagen (FBLS), erbjuder helt naturligt vissa svårigheter. En av de grundläggande principerna, i fråga om fastighetsregistreringen är, att dubbelregistrering icke får förekomma. Denna princip har emellertid frångåtts, då 7 kap fastighetsbildningslagen (FBLS) och jordregisterförordningen medger att del av fastighet, som upptages i jordregister eller i fastighetsre-

gister för viss stad eller annat samhälle, såsom särskild fastighet upptages i fastighetsregister för annan stad eller samhälle, varmed delen införlivats, utan att delen samtidigt avföres från fastighetens upplägg eller rum i det förstnämnda registret. Det principiellt riktiga är naturligtvis, att fastighetsdelen först i laga ordning avskiljes från fastigheten och avföres ur jordregistret samt därefter upptages såsom särskild fastighet i fastighetsregistret för den stad eller det samhälle, vartill delen överflyttas. Förfarandet enligt 1930 års lag förutsätter, att delen hör tillsammans med fastigheten utan hinder därav, att den på angivet sätt ingått i fastställd fastighetsindelning enligt 7 kap 9 § fastighetsbildningslagen (FBL). Följaktligen kan sagda fastighetsindelning icke vara bindande vid förrättning för delning av fastigheten enligt 1930 års lag. Situationen kompliceras ytterligare av förefintliga skiljaktigheter beträffande reglerna för registrering i jordregister och i fastighetsregister för stad.

13. Kritik mot iakttagen ordningsföljd mellan uppläggandet av stadsregister och förrättning enligt 1930 års lag

13.1. Följande uttalanden av lantmäteristyrelsen 1939 återges ur Cirkulärserien nr 24.

(s 18) Till det som förut refererats sist under 12. hänvisas.

(s 20) Av det anförda framgår att det måste anses synnerligen angeläget att för framtiden berörda och andra dylika olägenheter undvikas genom att saken om möjligt ordnas så, att fastighetsdelning enligt 1930 års lag kommer till stånd, innan fastställelse å fastighetsindelning meddelas. I detta syfte bör vederbörande överlantmätare, då

han erhållit del av ett Kungl. Maj:ts beslut, som kan misstänkas föranleda delning av fastighet enligt 1930 års lag, skyndsammast möjligt närmare undersöka saken och, om sådan delning befinnes erforderlig, hos länsstyrelsen hemställa om förordnande av förrättningsman. Angeläget är också att dylika förrättningar av vederbörande lantmätare handläggas med större skyndsamhet än hittills i allmänhet varit fallet.

- 13.2. Följande uttalande av Knut Rodhe 1941 återges ur Fastighetsindelningen och dess betydelse, Fastighetsbildning vid ändring i rikets indelning, s 108.

För de fall att indelningsändringen föranledde uppläggande av fastighetsregister enligt FBLS bestod alltså en dualism mellan registeruppläggandets fastighetsbildande verkan och verkan av avstyckning enligt 1930 års lag. Liksom mantalssättning enligt 1917, 1918 och 1924 års kungörelser ansågs böra ske först sedan fastighetsregister upplagts, så synes man ha förutsatt att avstyckning enligt 1930 års lag i regel ehuru kanske inte nödvändigt skulle komma i efterhand.

Denna av den historiska utvecklingen betingade tidsföljd mellan åtgärderna gav upphov till svårigheter vid reglernas tolkning och tillämpning. Det är svårt att förstå varför man inte undanröjde dessa genom en föreskrift att fastighetsregister enligt FBLS skulle uppläggas, eller åtminstone uppläggandet avslutas, först sedan avstyckning enligt 1930 års lag ägt rum där sådan avstyckning erforderades. Det naturliga var ju att delningen mellan de båda administrativa enheterna skedde först och att registreringsåtgärderna följde därefter. Då jordeboken fr o m 1 juli 1936 inte längre fördes utom i vissa avseenden hade all anledning att bibehålla dualismen bortfallit.

13.3. Kommentarer till de förut återgivna uttalandena 1939 av lantmäteristyrelsen i Cirkulärserien nr 24 s 18 och 20.

Vad lantmäteristyrelsen yttrat (cirkulärserien nr 24 s 18) att fastighetsindelning enligt 7 kap 9 § FBLS inte kunde vara bindande vid förrättning för delning av fastigheter enligt 1930 års lag bör ha föranlett att sedan förrättning enligt nämnda lag verkställdts precisering och komplettering av den tidigare fastighetsindelningen enligt 7 kap 9 § FBLS kunnat ske, exempelvis vad angick redovisning av samfälligheter i bihang B och vilka fastigheter som hade andel däri.

Vad lantmäteristyrelsen yttrat (cirkulärserien nr 24 s 20) att det var synnerligen angeläget att för framtiden fastighetsdelning enligt 1930 års lag kom till stånd innan fastställelse av fastighetsindelning (enligt 7 kap 9 § FBLS och 9 § fastighetsregisterförordningen) meddelades och de föreskrifter styrelsen lämnade i detta syfte bör ha föranlett att avsedd ändring i ordningsföljden mellan dessa åtgärder iaktogs beträffande de efter år 1939 beslutade indelningsändringarna.

14. Fastighetsindelningen, särskilt avseende samfälligheter, vatten och fiske, efter överföring av område med jordregister till område med stadsregister, uppläggande av stadsregister samt förrättning enligt 1930 års lag
- 14.1. Här förutsättes till en början att fastställelse av fastighetsindelningen enligt 7 kap 9 § FLBS och 9 § fastighetsregisterförordningen föregick förrättning enligt 1930 års lag.

Förhållandena inom jordregisterområdet vid tidpunkten för uppläggandet av stadsregister bör klarläggas, såsom fastighetsindelningen enligt jordregistret och till grund därför liggande förrättningar och andra urkunder, förefintliga samfälligheter, vattenområden samfälliga eller delade ävensom fiske ingående i äganderätten till vattenområdet eller utgörande en från äganderätten till vattenområdet skild fiskesamfällighet eller utgörande fiskelotter.

Genom fastställelsen av fastighetsindelningen enligt 7 kap 9 § FLBS och 9 § fastighetsregisterförordningen var fastighetsindelningen inom stadsregisterområdet vad angår utbrutna ägovidder och lagfarna andelar i samfälligheter given. Där fastighets ägor delats av samhällsgränsen bör därefter den inom jordregisterområdet kvarvarande delen anses ha utgjort en särskild fastighet, fastän den inom stadsregisterområdet belägna delen ännu inte avförts ur jordregistret. Vad angår redovisningen av samfälligheter i bihang B och av motsvarande uppgifter i stadsägoboken kunde dessa bli preciserade och kompletterade efter förrättningen enligt 1930 års lag.

Följande uppgifter om fastighetsutredning och beskrivning i samband med förrättningen är grundade på den av lantmäteristyrelsen den 18 februari 1933 utfärdade Cirkulärserien nr 20 s 15-26.

Utredning

För skifteslag som berördes av den nya samhällsgränsen verkställdes - med bortseende från indelningen i stads-ägor enligt det därom meddelade beslutet men med redovisning av rättsligen bildade tomter och i övrigt av fastställda tomtindelningar - en fullständig utredning om de inom skifteslaget belägna fastigheterna enligt den i jordregistret redovisade fastighetsindelningen samt om de inom skifteslaget belägna samfällda områdena, varvid för varje fastighet med avseende på dess utbrutna ägor och för varje samfällt område angavs om de var helt belägna i socknen, helt belägna inom samhället eller delades av den nya samhällsgränsen. Därefter redovisades av utredningen berörda fastigheter med därtill hörande andelar i samfälligheter i följande grupper.

I. Fastigheter som inte delades av den nya gränsen, vare sig med avseende på utbrutna ägor eller med avseende på andel i samfälligheter. För varje fastighet angavs om den var belägen i socknen eller inom samhället.

II. Fastigheter som delades av den nya gränsen på det sättet, att på den ena sidan om gränsen föll endast andel i samfälligheter eller i delar av samfälligheter. För varje fastighet angavs om dess utbrutna ägor låg i socknen eller inom samhället.

III. Fastigheter som delades av den nya gränsen på det sättet, att deras utbrutna ägor föll delvis på den ena sidan om gränsen och delvis på den andra.

Beskrivning

I beskrivningen över delningen redovisades följande med I och II betecknade avdelningar.

I. Fastigheter som nybildades genom avstyckning

Här redovisades för^{var} och en av de ovan under Utredning III upptagna fastigheterna, vilkas utbrutna ägor delades av den nya samhällsgränsen, hur delningen skedde genom att ägorna på den ena sidan om nämnda gräns avstyckades och hur till den avstyckade ägolotten lades styckningsfastighetens andel i de samfällda områden och delar av samfällda områden som var belägna på samma sida om gränsen som styckningslotten.

II. Redogörelse för fastigheter, som av den nya samhällsgränsen delades på det sättet, att på den ena sidan om gränsen föll endast andel i samfälligheter eller i delar av samfälligheter.

Här redovisades för var och en av de ovan under Utredning II upptagna fastigheterna, vilka samfällda områden och delar av samfällda områden, belägna på motsatt sida om den nya samhällsgränsen i förhållande till de utbrutna ägorna, som fastigheten hade andel i.

Sådan till fastighet hörande andel i samfällt område eller i del av samfällt område skulle, i motsats mot vad som var fallet vid mantalssättning, ej vid denna förrättning enligt 1930 års lag avskiljas från fastigheten. Men om andelen sedermera blev i laga ordning utbruten skulle det sålunda utbrutna området avskiljas. Se 1 § 3 st nämnda lag.

Genom lag den 5 maj 1939 (nr 158) tillkom i 1 § 3 st en bestämmelse av innehåll, att om beträffande samfällt område eller del av samfällt område samtliga andelsägande fastigheter var belägna på den motsatta sidan om den nya samhällsgränsen skulle detta samfällda område eller denna del av samfällt område vid förrättningen avskiljas såsom en fastighet.

Registrering, i huvudsak

De under I i beskrivningen redovisade avstyckningarna registrerades i jordregistret. Inom stadsregisterområdet belägna styckningsdelar (avstyckade fastigheter eller återstoder av styckningsfastigheter) avfördes ur jordregistret. Övriga inom stadsregisterområdet belägna jordregisterfastigheter avfördes ur jordregistret i den mån så ej redan skett.

Inom stadsregisterområdet

Precisering och komplettering kunde i erforderlig omfattning ske beträffande i bihang B upptagna samfällda områden och beträffande de fastigheter (stadsägor och jordregisterfastigheter) som hade andel däri. Såväl vid stadsäga som vid jordregisterfastighet gjordes med hänvisning till rum i bihang B anteckning om andelen i det i nämnda bihang upptagna samfällda området (18 § 5 st fastighetsregisterförordningen; § 10 fjärde stycket jordregisterförordningen).

Inom jordregisterområdet

I en särskild förteckning enligt formulär P till jordregistret upptogs de inom jordregisterområdet belägna samfällda områden i vilka stadsägor (ensamma eller tillsammans med jordregisterfastigheter) hade andel. Vid stadsäga gjordes med hänvisning till rum i förteckning enligt formulär P anteckning om andelen i det i nämnda förteckning upptagna samfällda området. Vid jordregisterfastighet gjordes i kol 18 anteckning om vilka andelar i gemensamma undantag som hänförts till fastigheten (18 § 5 st fastighetsregisterförordningen; § 10 fjärde stycket jordregisterförordningen).

Oberoende av redovisningarna i register - dessa kan vara bristfälliga och svårtolkade - bör givetvis de grundläggande uppgifterna i förrättningsakterna beaktas.

14.2. Förrättning enligt 1930 års lag föregick fastställelse av fastighetsindelningen enligt 7 kap 9 § FBLS och 9 § fastighetsregisterförordningen.

Detta fall skillde sig från det förut omnämnda fallet - att fastställelse av fastighetsindelningen föregick förrättning enligt 1930 års lag - huvudsak däruti att den utredning rörande fastighetsindelningen inom stadsregisterområdet, avseende såväl fastigheters utbrutna ägor som samfällda områden, som verkställdes i samband med förrättningen direkt kunde läggas till grund för indelningen i stadsägor och för redovisningen av samfällda områden i bihang B ävensom att sedan indelningen i stadsägor fastställdes jordregisterfastigheterna inom stadsregisterområdet i nära anslutning därtill kunde avföras ur jordregistret.

14.3. Vad angår redovisningen av sådant fiske som ^{ej/} var förenat med äganderätten till vattenområdet anföres följande.

I lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra omnämnt i jordeboken upptaget fiskeri, varmed äganderätten till grunden ej är förenad, skulle i jordregistret upptagas såsom särskild fastighet och skulle i stadsregister upptagas såsom stadsäga. Om i jordregistret redovisades sådan avsöndrad lägenhet som utgjordes av enbart fiske (se del II 15. s 263-268) borde även sådan avsöndrad lägenhet ha upptagits såsom stadsäga i stadsregistret.

Samfällt fiske som ej var förenat med äganderätten till vattenområdet (fiskesamfällighet) redovisades inte i jordregistret och inte heller i bihang B till stadsregistret. Huru i visst fall sådan fiskesamfällighet fanns framgick av uppgifter i eller tolkning av jorddelningsförrättningar. Om ett helt ursprungligt skifteslag inom vilket fisket förelåg i form av en fiskesamfällighet, överfördes till stadsregisterområde hade de stadsägor som motsvarade i fisket andelsägande jordregisterfastigheter andel i fisket utan att det kom till synes i form av hänvisning till andel i samfällighet i bihang B. Vid sådan stadsäga borde ändock ha kunnat antecknas att till densamma hörde andel i samfällt eller oskiftat fiske. Brist eller ofullkomlighet i registreringssystem bör inte påverka den faktiska fastighetsindelningen. Om i sådant fall till jordregisterfastighet hörde vid laga skifte på fiske utlagd fiskelott hörde samma fiskelott till den stadsäga som motsvarade jordregisterfastigheten. Några bestämmelser om sättet för redovisning i stadsregistret av fiskelott har inte kunnat utrönas. Vid stadsäga borde ändock ha kunnat antecknas att till densamma hörde fiskelott.

Till delad fastighet hörande enskilt fiske som ingick i äganderätten till vattenområdet följde vid fastighetsdelningen vattenområdet. Till delad fastighet hörande andel i samfällt fiske som ingick i äganderätten till samfällt vattenområde blev disponerat på samma sätt som andelen i vattenområdet. Men delad fastighets andel i sådant samfällt eller oskiftat fiske som inte ingick i äganderätten till vattenområdet (fiskesamfällighet) skulle inte disponeras vid förrättning enligt 1930 års lag. Delad fastighets andel i sådant fiske bör efter förrättningen helt tillhöra den fastighetsdel som bibehölls såsom stamfastighet. - Detsamma bör gälla till delad fastighet hörande fiskelott.

Men om delad fastighets andel i fiskesamfällighet vid förrättningen skulle ha redovisats och disponerats på samma sätt som skulle ske med samfällda mark- eller vattenområden bör detta beaktas såsom gällande förrättningsresultat. - Och om till delad fastighet hörande fiskelott skulle ha redovisats och disponerats vid förrättningen bör även detta beaktas såsom gällande förrättningsresultat.

Likaledes bör i övrigt en redovisning och disposition av en till delad fastighet hörande särskild rättighet och förmån (servitut eller andel i servitut, även fiskeservitut) beaktas såsom gällande förrättningsresultat.

Vid tolkning av förrättning bör frågan, hur delad fastighets rätt till sådant fiske som inte ingår i äganderätten till vattenområdet redovisats, ägnas särskild uppmärksamhet.

15. Samtidigt med den förut under 11. omnämnda ändringen (1939:158) i 1930 års lag eller den 5 maj 1939 utfärdades en Kungl. kungörelse (1939:159) angående upphävande av gällande bestämmelser om mantalssättning i anledning av ändring i administrativ indelning, m.m., vilken kungörelse trädde i kraft den 1 juli 1939.

Denna kungörelse innehöll i huvudsak följande.

1 §. Kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) skulle inte vidare tillämpas; dock ägde lantmäteristyrelsen medge att pågående förrättning fick avslutas, varjämte fråga om fastställelse å avslutad förrättning skulle prövas enligt dittills gällande bestämmelser.

2 §. Hade före den 1 juli 1930 meddelats beslut om indelningsändring eller om sträckningen av gräns för förvaltningsområde eller utfärdats föreskrift att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skulle föras för samhälle på landet; hade ej med anledning därav mantalssättning ägt rum, och kom ej heller sådan till stånd genom pågående förrättning, som 1 § avsågs, skulle delning verkställas enligt lagen den 25 april 1930 (nr 99).

3 §. När skäl därtill förelåg, fick hos KMt göras framställning om upphävande av mantalssättning, som ägt rum med anledning av beslut om indelningsändring eller om sträckningen av gräns för förvaltningsområde eller med anledning av föreskrift att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skulle föras för samhälle på landet.

Vad i 2 § var stadgat om tillämpning av lagen om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m.m. skulle ock gälla, där KMt i fall som omnämndes i första stycket, upphävde verkställd mantalssättning.

16. Utdrag ur Fastighetsregisterkommissionens meddelanden I - XXXII 1918-1936, avseende i huvudsak uppgifter angående innebörden av 1917, 1918 och 1924 årens kungörelser rörande mantalssättning och 1930 års lag om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m m, bifogas.
Bilaga Indelning 11
17. Lantmäteristyrelsens skrivelse till rikets överlantmätare den 26 september 1940 Bilaga Indelning 12

Ur innehållet:

I.

Bestämmelserna i 1 § tredje stycket i lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera, sådant detta lagrum löd enligt lagen den 5 maj 1939 (nr 158), återgavs (se punkt 11.2. s 70).

Sådana inte avskilda samfälligheter, som avsågs i lagrummet, skulle enligt gällande föreskrifter registreras antingen i bihang B i fastighetsregister av stadstyp eller i en enligt formulär P upprättad, till jordregistret fogad särskild förteckning (se punkt 9.1.3.2. s 64-66). I syfte att bereda underlag för registreringen föreskrevs i 9 § andra stycket i lagen, att vid avstyckningsförrättning enligt lagen fastighet som hade del i sådan samfällighet, skulle tas upp i beskrivningen, oaktat fastigheten ej delades, samt att i beskrivningen uppgift skulle lämnas om andelen i samfälligheten (se punkt 9.3. s 67 och punkt 14., särskilt 14.1. s 77-81).

En sådan situation som den förut nämnda kunde emellertid också uppkomma genom ett Kungl. Maj:ts beslut, som inte föranledde någon förrättning enligt 1930 års lag. I detta fall kom enligt gällande föreskrifter inte heller någon

särskild utredning till stånd om de ifrågavarande samfälligheterna.

Beträffande sistnämnda fall föreskrev lantmäteristyrelsen följande:

1. Överlantmätaren skall, så snart ske kan, upprätta sådan beskrivning, som omförmäls i 9 § andra stycket i lagen, varvid det formulär som finns intaget i de av lantmäteristyrelsen tidigare utfärdade anvisningar och formulär till förrättningar enligt lagen i tillämpliga delar skall följas (cirkulärserien nr 20 sid 24 och nr 24 sid 5).
2. Ligger samfällighet eller fastighet, som äger del däri, inom område, för vilket skall föras fastighetsregister av stadstyp, skall avskrift av beskrivningen översändas till byggnadsnämnden, vilken lär låta registerföraren eller förrättningsmannen för upprättande av registerkarta ta del därav.
3. Beskrivningen skall förvaras på lantmäterikontoret som särskild akt.
4. Överlantmätaren bör från byggnadsnämnd och registerförare låna in de akter och begära de upplysningar, som behövs för upprättandet av beskrivningen.

II.

Stadgandena i 2 § Kungl. kungörelsen den 5 maj 1939 (nr 159) angående upphävande av gällande bestämmelser om mantalssättning i anledning av ändring i administrativ indelning m.m. återgavs (se punkt 15. s 84).

Det kunde emellertid inträffa, att sådant äldre beslut inte behövde föranleda någon särskild avstyckningsför-

rättning.

För sådant fall föreskrev lantmäteristyrelsen, att förut i denna skrivelse meddelade bestämmelser skulle lända till efterrättelse. Beskrivning, som däri avsågs, skulle upprättas, så snart det kunde ske.

III.

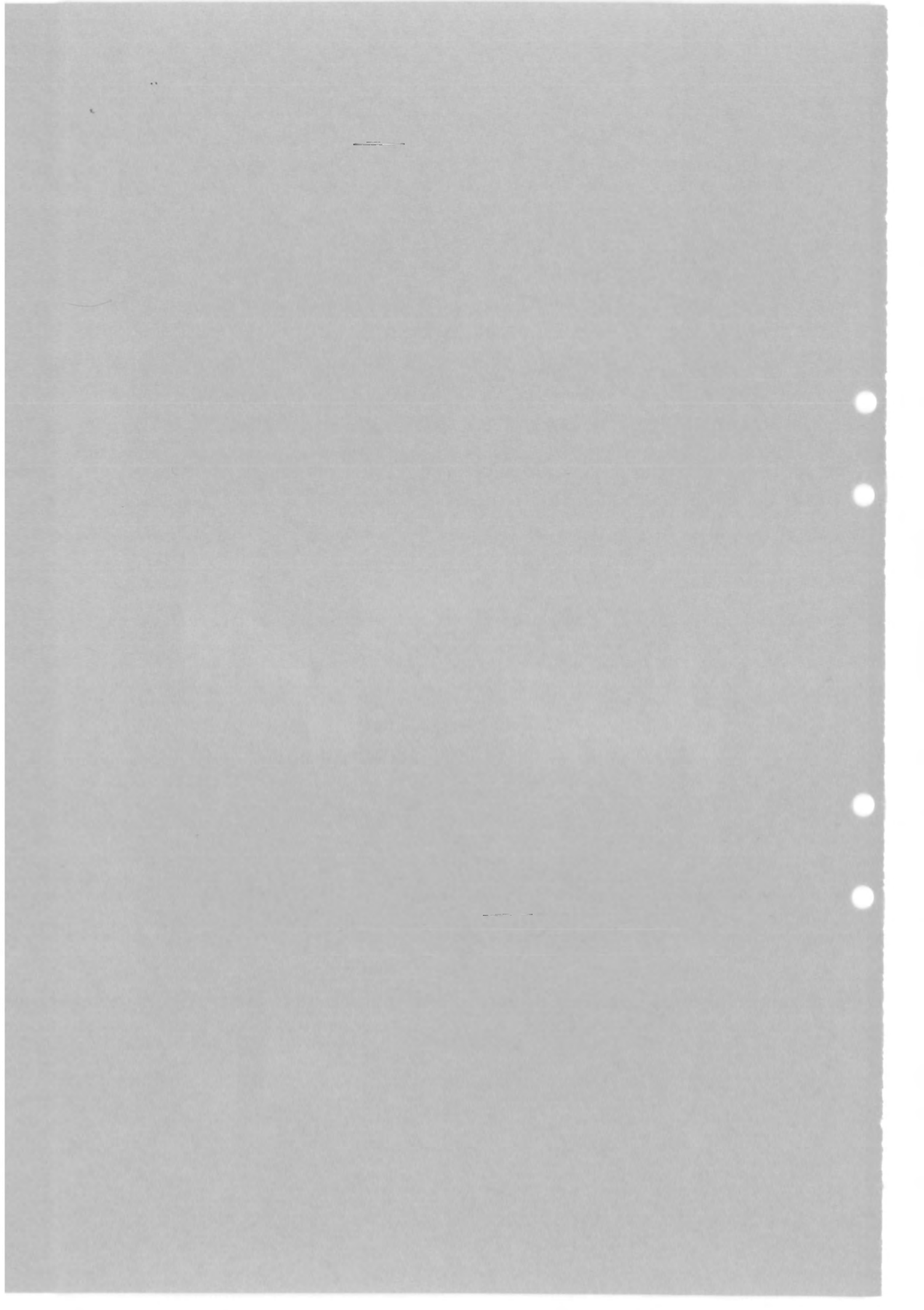
Slutligen föreskrev lantmäteristyrelsen, att det skulle åligga överlantmätaren att, då i anledning av Kungl. Maj:ts beslut eller av skifte å samfällighet eller av servitutsutbrytning förrättning enligt 1930 års lag skulle ske, fästa länsstyrelsens uppmärksamhet därpå (se punkt 13.1. s 74).

D. Nu gällande bestämmelser

Lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning upphävdes den 1 januari 1972 då fastighetsbildningslagen (1970:988) trädde i kraft.

För fastighetsbildning i samband med indelning och ändring i indelning gäller nu 13 kap. fastighetsbildningslagen. Se även 3 kap 11 § nämnda lag samt lag 17 december 1970 (nr 991) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning i samband med fastighetsbildning ävensom 20 § i fastighetsbildningslagens promulgationslag enligt lag 1971:1036.

Fastighetsbildning vid ändring i rikets indelning, särskilt vid överlyttning av område för vilket fördes jordregister till område för vilket skulle föras fastighetsregister såsom för stad (stadsregister) - Mantalssättning såsom jorddelningsförrättning - Lagen den 30 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera.

Förteckning över bilagor

Bilaga Indelning 1

1 sid

Kungl kungörelse den 13 juli 1917 (nr 446) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning

Bilaga Indelning 2

1 sid

Kungl kungörelse den 26 juli 1918 (nr 623) innefattande tillägg till kungörelsen den 13 juli 1917 med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning

Bilaga Indelning 3

1 sid

Kungl kungörelse den 27 juni 1919 (nr 386) med vissa bestämmelser för undanröjande av genom ägoutbyte av jord inom särskilda förvaltningsområden uppkommen hinderlig oregelbundenhet i administrativ indelning

Bilaga Indelning 4

3 sid

Kungl kungörelse den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning

Bilaga Indelning 5

9 sid

Lantmäteristyrelsens cirkulär den 13 november 1924 med anvisningar rörande förrättning (enligt kungörelsen den 25 april 1924) för mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning (lantmäteristyrelsens meddelande 1924 nr 31)

1 karta

Bilaga Indelning 6

3 sid

Lantmäteristyrelsens cirkulär den 3 juni 1925 till rikets överlantmätare med anvisningar rörande införingar i fastighetsregister (jordregister och även stadsregister) med anledning av mantalssättningsförrättning, enligt 1924 års kungörelse (lantmäteristyrelsens meddelanden 1925 nr 28)

Bilaga Indelning 7

2 sid

Kammarkollegiets cirkulär den 1 oktober 1926 (SFS 1926:453) till samtliga länsstyrelser angående beslut om redovisning i jordeboken av område, som blivit föremål för förrättning angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning.

Bilaga Indelning 8

2 sid

Förteckning enligt formulär P till jordregistret med anvisning därtill jämlikt § 38 mom 3 jordregisterförordningen, tillkommet genom kungl kungörelse den 20 november 1931 (nr 371).

Bilaga Indelning 9

1 sid

Kungl kungörelse den 26 juni 1936 (nr 360) om tillämpningen av kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser i vissa fall

angående mantalssättning eller därmed jämförlig
åtgärd i anledning av ändring i administrativ
indelning

Bilaga Indelning 10

1 sid

Kungl kungörelse den 5 maj 1939 (nr 159) an-
gående upphävande av gällande bestämmelser om
mantalssättning i anledning av ändring i ad-
ministrativ indelning m m

Bilaga Indelning 11

17 sid

Utdrag ur Fastighetsregisterkommissionens med-
delanden I-XXXII 1918-1936

Bilaga Indelning 12

Lantmäteristyrelsens skrivelse till rikets
överlantmätare den 26 september 1940

2 sid

Bilaga Indelning I

13.7.1917. Kungl. Maj:ts kungörelse med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning (SFS 1917:446).

Skall i anledning av ändring i administrativ indelning område uteslutas ur jordeboken och har den beslutade administrativa gränsen sådan sträckning att den går över ägorna till en eller flera jordeboksenheter eller eljest från varandra skiljer områden, som höra till samma jordeboksenhet, åligge det Konungens befallningshavande att, därest bestämmande av mantal eller däremot svarande andelstal för de särskilda delarna ej redan skett, för sådan åtgärd förordna lantmätare.

Lantmätaren skall upprätta fullständig beskrivning, huru sådan enhets samtliga ägor och till densamma hörande andelar i gemensamma undantag eller oskiftade ägor fördelats mellan de olika förvaltningsområdena, ävensom uträkna mantal eller andelstal för de olika delarna. För sistnämnda åtgärd skall sådan uppskattning verkställas, som i varje fall anses för ändamålet erforderlig. Har vid förut verkställd lantmäteriförrättning å ägorna skett gradering, som lantmätaren finner kunna lända till efterrättelse vid fördelningen, må fördelningen därå grundas. Till jordeboksenheten hörande lägenhet eller andel med annan sådan enhet i lägenhet, gemensamt undantag eller oskiftad mark skall vid fördelningen hänföras till den del av jordeboksenheten, med vilken den på grund av belägenheten i förhållande till den administrativa gränsen hörer samman.

Mantal och andelstal skola jämkas i så bekväma tal ske kan.

Lantmätaren överlämne förrättningshandlingarna till Konungens befallningshavande för fastställelse å fördelningen.

Bilaga Indelning 2

26.7.1918. Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse innefattande tillägg till kungörelsen den 13 juli 1917 med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning (SFS 1918:623)

- - - sedan Vi den 13 juli 1917 utfärdat kungörelse med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning, Vi, efter lantmäteristyrelsens hörande funnit gott förordna, att, där jordeboksenhet, som i berörda kungörelse avses, är uppdelad i flera fastigheter med ägor å ömse sidor av den administrativa gränsen, vid sådan förrättning, varom i kungörelsen stadgas, jämväl skall bestämmas mantal eller däremot svarande andelstal för sådan fastighets delar å ömse sidor om gränsen; och må, där förrättning enligt kungörelsen den 13 juli 1917 redan skett, sådan fördelning av mantal eller sådant bestämmande av andelstal, som i denna kungörelse avses, ägarum genom särskild förrättning.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling. (Utkom från trycket den 26 juli 1918.)

Bilaga Indelning 3

27.6. 1919. Kungl. Maj:ts kungörelse med vissa bestämmelser för undanröjande av genom ägoutbyte av jord inom särskilda förvaltningsområden uppkommen hinderlig oregelbundenhet i administrativ indelning (SFS 1919:386).

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt; att Vi, som den 13 juni 1919 utfärdad lag (n:r 293) om ordning och villkor för ändring i kommunal och eckleastik indelning, funnit gott förordna som följer:

Innefattar lantmäteriförrättning ägoutbyte av jord inom särskilda förvaltningsområden, mellan vilka bestämd, av fastighetsgränserna oberoende gräns finnes, åligger det förrättningsmannen att härom, sedan fastställelse å ägoutbytet meddelats, göra anmälan hos länsstyrelsen.

Har anmälan, som nu är sagd, blivit gjord, och finner länsstyrelsen, att genom ägoutbytet hinderlig oregelbundenhet i administrativ indelning uppkommit, har länsstyrelsen att vidtaga åtgärd, som för undanröjande av berörda oregelbundenhet må vara erforderlig.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1920.

Bilaga Indelning 4

25.4.1924. Kungl. Maj:ts kungörelse med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning (SFS 1924:101).

1 §. Skall i anledning av ändring i administrativ indelning område uteslutas ur jordeboken och har den beslutade administrativa gränsen sådan sträckning, att den går över ägorna till en eller flera jordeboksenheter eller eljest från varandra skiljer områden, som höra till samma jordeboksenhet, åligge det Kungl. Maj:ts befallningshavande att, därest bestämmande av mantal eller däremot svarande andelstal för de särskilda delarna icke redan skett, för sådan förrättning förordna lantmätare.

2 §. Lantmätaren skall upprätta fullständig beskrivning, huru jordeboksenhets och, där sådan enhet är uppdelad i flera fastigheter, sådan fastighets samtliga ägor och till jordeboksenheter eller fastigheter hörande andelar i gemensamma undantag eller oskiftade ägor fördelats mellan de särskilda förvaltningsområdena, ävensom, utom i fall, varom i 4 § sägs, uträkna mantal eller andelstal för de särskilda delarna. För sistnämnda åtgärd skall sådan uppskattning verkställas, som i varje fall anses för ändamålet erforderlig. Har vid förut verkställd lantmäteriförrättning å ägorna skett uppskattning, som lantmätaren finner kunna lända till efterrättelse vid fördelningen, må fördelningen därå grundas. Till jordeboksenhet eller fastighet hörande lägenhet eller andel med annan fastighet i lägenhet, gemensamt undantag eller oskiftad mark skall vid fördelningen hänföras till den del av jordeboksenheten eller fastigheten, med vilken lägenheten eller andelen på grund av belägenheten i förhållande till den administrativa gränsen hör samman.

3 §. Mantal och andelstal skola jämkas till så bekväma tal ske kan.

4 §. Har den nya gränsen sådan sträckning, att av jordeboksenhet eller fastighet å ena sidan av gränsen endast faller till sådan enhet eller fastighet hörande avsöndrade lägenheter eller delar av sådana lägenheter eller andel med annan fastighet i gemensamt undantag eller del av sådant undantag, då skola, utan rubbning i mantal eller däremot svarande andelstal, samtliga till en och samma jordeboksenhet eller fastighet hörande lägenheter och delar av sådana och samtliga andelar för viss fastighet eller för viss grupp av fastigheter i gemensamt undantag eller del därav upptagas som särskild lägenhet. I beskrivningen skall beträffande sådan särskild lägenhet noga angivas, vilka avsöndrade lägenheter eller delar av sådana lägenheter, som inbegripas i den särskilda lägenheten, och för vilka fastigheter andelar i gemensamt undantag ingå i den särskilda lägenheten.

5 §. Lantmätaren överlämna förrättningshandlingarna till Kungl. Maj:ts befallningshavande för fastställelse å förrättningen.

6 §. Över beslut, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande meddelas i anledning av förrättningen, må besvär anföras i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters beslut är bestämd.

7 §. Lantmäteristyrelsen skall äga meddela närmare föreskrifter angående förrättning, som i denna kungörelse avses.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juni 1924, då kungörelsen den 13 juli 1917 (nr 446) med bestämmelser för

vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämför-
lig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indel-
ning samt kungörelsen den 26 juli 1918 (nr 623) innefat-
tande tillägg till nyssnämnda kungörelse skola upphöra
att gälla.

Har förrättning enligt kungörelsen den 13 juli 1917 skett,
innan kungörelsen den 26 juli 1918 trädde i kraft, må be-
träffande jordeboksenhet, som vid sistnämnda tidpunkt var
uppdelad i flera fastigheter, förrättning enligt denna
kungörelse äga rum för bestämmande av mantal eller däre-
mot svarande andelstal för sådan fastighets delar å ömse
sidor av den administrativa gränsen.

Har Kungl. Maj:t för visst fall bestämt, att mantalssätt-
ning må äga rum med tillämpning av de nu upphävda kungörel-
serna och har förrättningen icke slutförts före den 1 juni
1924, skola beträffande förrättningen föreskrifterna i
denna kungörelse i stället lända till efterrättelse.

Bilaga Indelning 5**KUNGL. LANTMÄTERISTYRELSENS MEDDELANDEN**1924
Nr 31—33Utkom från trycket
den 29 dec. 1924.

Nr 31.

KUNGL. LANTMÄTERISTYRELSENS CIRKULÄR

med anvisningar rörande förrättning för mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning.

Givet i Stockholm den 13 november 1924.

Genom kungörelsen den 13 juli 1917 (nr 446) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning samt kungörelsen den 26 juli 1918 (nr 623) innefattande tillägg till nyssnämnda kungörelse meddelades föreskrifter rörande förfarings sättet vid uteslutande ur jordeboken av område i det fall, att vid beslutad indelningsändring den nya administrativa gränsen erhållit sådan sträckning, att jordeboksenhet eller, där jordeboksenhet vore uppdelad i flera fastigheter, sådan fastighet till vissa delar komme att falla inom olika administrativa enheter. Emellertid hade det vid tillämpningen av bestämmelserna i nyssnämnda kungörelser visat sig, att för ändamålet verkställda förrättningar ofta blivit av mycket besvärlig och omfattande art och stundom lett till mindre lämpliga resultat. Efter framställning av lantmäteristyrelsen hava därför nya bestämmelser i ämnet av Kungl. Maj:tt utfärdats uti kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101), vilken trädde i kraft den 1 juni detta år, och hava därvid de förenämnda kungörelserna nr 446 och 623 upphävts. Genom de nya bestämmelserna hava i vissa avseenden möjliggjorts förenklingar vid utförandet av förrättningar av ifrågakvarande slag. Det torde emellertid böra framhållas, att den nya kungörelsen i likhet med de tidigare i ämnet utfärdade endast avser sådana fall, där på grund av ändring i administrativ indelning *uteslutande av område ur jordeboken* skall ske, sålunda i allmänhet endast indelningsändringar, innefattande att område skall ingå i stad eller i samhälle, för vilket fastighetsregister skall föras enligt de för stad meddelade bestämmelser.

Den närmare motiveringen till bestämmelserna i den nya kungörelsen framgår av lantmäteristyrelsens ovan berörda framställning, vilken finnes tryckt i fastighetsregisterkommissionens meddelanden XI, spörsmål 198, tillika med en del andra skrivelser i samma ämne. Över lantmäteristyrelsens framställning avgivna yttranden m. m. finnas återgivna i fastighetsregisterkommissionens meddelanden XIV, spörsmål 234.

Till en början erinras, att ehuru här nedan endast nämnes om mantalstyrelsen därvid jämväl avser mot mantal svarande andelstal.

De uti 1924 års kungörelse meddelade bestämmelser skilja sig i huvudsak från de tidigare gällande därutinnan, att i de fall, som angivas i 4 §

av kungörelsen, rubbning av mantal icke skall ske. Detta gäller sådana fall, där den nya gränsen har sådan sträckning att av en jordeboksenhet eller, om denna är uppdelad uti flera (i mantal satta) fastigheter, av sådan fastighet å ena sidan av den administrativa gränsen endast falla till sådan enhet eller fastighet hörande avsondrade lägenheter eller delar av sådana lägenheter eller andel med annan fastighet i gemensamt undantag eller del av sådant undantag. Härigenom har bl. a. vunnits den fördelen, att i de ofta förekommande fall, då vad som är beläget å ena sidan av gränsen allenast utgöres av delar av samfälliga vägar o. d., mantalen för alla de fastigheter inom en socken, vilka hava andel i dessa samfälligheter men i övrigt ej beröras av indelningsändringen, förbliva orubbade och att någon uppskattning för mantalsfördelning alltså i detta fall ej behöver ske.

Såsom framgår av 7 § i den nya kungörelsen äger lantmäteristyrelsen meddela närmare föreskrifter angående förrättning, som i kungörelsen avses. Lantmäteristyrelsen har i anledning härav velat meddela följande anvisningar.

Enligt 1 § i kungörelsen åligger det Kungl. Maj:ts befallningshavande att förordna lantmätare att verkställa den erforderliga förrättningen. Det torde böra framhållas, att dylik förrättning så gott som alltid måste äga rum vid inkorporering av område med stad eller annat samhälle, där fastighetsregister såsom för stad skall föras, och i sammanhang med tillkomsten av sådant samhälle. Endast där i dylika fall fråga är om helt skifteslag, torde förrättning kunna undvikas. Eljest lär alltid förekomma, att av befintliga, för skifteslaget gemensamt avsatta samfälligheter (vägar o. d.) åtminstone vissa delar ingå i samhällets område. Även i de fall, där hela jordeboksenheter, med undantag av andelar i samfälligheter, inkorporeras eller ingå i nybildat samhälle, måste förrättning sålunda äga rum.

Uti kungörelsen hava icke meddelats några föreskrifter rörande den formella handläggningen av ifrågavarande slag av förrättningar. Det synes emellertid lämpligt, att förrättningen kungöres i samma ordning som andra lantmäteriförrättningar samt att därvid fastighetsägarna uppmanas att vid sammanträde tillhandahålla förefintliga kartor och handlingar. Däremot lär förrättningsmannen icke behöva handlägga förrättningen i övrigt vid sammanträde med fastighetsägarna. Ett avslutningssammanträde synes dock böra kungöras och hållas, vid vilket sakägare må taga del av karta och handlingar till förrättningen. Härefter böra förrättningshandlingarna omedelbart överlämnas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i och för fastställelse av förrättningen. — I enlighet med stadgandet i 61 § gällande lantmäteriinstruktion skall vid förrättningen föras protokoll.

Med hänsyn till att förrättningen måste grundas på Kungl. Maj:ts beslut rörande gränsens sträckning och sålunda samhällets omfattning genom förrättningen blir å marken bestämd (jfr fastighetsregisterkommissionens meddelanden XV sid. 42), har mantalssättningsförrättningen givetvis särskilt intresse för det samhälle och den socken, vilka beröras av den ifrågavarande administrativa gränsen. Vederbörande myndighet inom såväl samhället som socknen (magistrat, stadsstyrelse, kommunalnämnd, municipalnämnd) bör därför underrättas om förrättningen för att samhället och socknen må få tillfälle att låta sig representeras vid densamma.

Såsom framgår av 2 § i kungörelsen skall vid förrättningen upprättas beskrivning över hur jordeboksenhet eller, där enheten är uppdelad i flera fastigheter, sådan fastighets samtliga ägor m. m. fördelats mellan de särskilda förvaltningsområdena. Till vägledning vid uppgörande av dylik beskrivning har lantmäteristyrelsen i bifogade exempel upptagit fall, som vanligen förekomma.

Med avseende å fastighet, för vilken *mantalsfördelning* enligt kungörelsen skall ske, skall beskrivningen upptaga en kortfattad men fullständig redogörelse för fastighetens omfattning samt för de skilda delarnas uppskattningsvärden. Ehuru en vid lantmäteriförrättning tidigare skedd uppskattning enligt kungörelsen får läggas till grund för mantalsfördelningen, torde i allmänhet vara enklast, att ny uppskattning utföres i penningar grundad på vissa antagna å-pris per hektar av olika markslag* (jämför exemplet). En redogörelse bör vidare lämnas för uppdelningen av fastigheten mellan förvaltningsområdena med angivande av uppskattningsvärdena för de inom samhället fallande olika delarna samt för den därpå grundade mantalsfördelningen. Härvid böra angivas såväl det erhållna exakta mantalet för den inom samhället belägna delen av fastigheten som det enligt 3 § i kungörelsen jämkade mantal, som åsättes såväl denna del som den inom socknen återstående delen av fastigheten.

Beträffande fastighet, som genom indelningsändringen uppdelas på sådant sätt, att av fastigheten endast avsöndrad lägenhet eller andel i samfälligheter kommer att tillhöra det ena förvaltningsområdet, bör beskrivningen blott upptaga fastighetens fullständiga beteckning samt en redogörelse för uppdelningen av fastigheten mellan förvaltningsområdena. Någon närmare redogörelse för fastighetens hela omfattning och uppskattningsvärde erfordras däremot icke, då någon mantalsfördelning i dylika fall icke skall ske.

Till beskrivningen bör i allmänhet höra karta omfattande de områden, som skola avföras ur jordeboken, sålunda de inom samhället belägna områdena, samt i övrigt beträffande de fastigheter, som genom den nya administrativa gränsen uppdelas med avseende å dem enskilt tillhörig mark, så mycket att beskrivningen blir fullt klar och tydlig. Kartan bör om möjligt upprättas med ledning av befintliga kartor och upptaga gränserna för inom samhället belägna fastigheter — inbegripet avsöndringar — och samfälligheter. Givetvis bör härvid, då fastighetsregister finnes upplagt, kopia eller utdrag av registerkartan komma till användning såsom underlagskarta för redovisning av fastigheter. För att erhålla samband mellan karta och beskrivning skola de inom samhället belägna fastigheterna eller områdena å kartan betecknas med nummer eller littera och i beskrivningen hänvisning lämnas till dessa beteckningar. Där registerkarta användes såsom underlagskarta, böra registerbeteckningarna bibehållas och sålunda nya beteckningar endast åsättas å kartan eventuellt upptagna fastigheter eller områden, som icke finnas upptagna i fastighetsregistret. De nya beteckningarna böra införas med rött. Därest i särskilda fall karta och beskrivning saknas över viss fastighet, som skall undergå mantalsfördelning, och på grund härav nymätning måste verkställas, bör detaljmätning ske blott i den utsträckning, som erfordras för den summariska uppskattningen av fastighetens

* Då de vid här ifrågavarande slag av förrättningar åsätta mantal icke utan vidare hava någon betydelse ur äganderättsynpunkt såsom med avseende å delningsgrund i samfälligheter m. m., kan uppskattningen utföras helt summariskt och utgå från i orten gängse värden.

olika delar till grund för mantalsfördelningen. De vid nymätningen upptagna detaljerna böra icke insättas å kartan till mantalssättningsförrättningen, utan böra mätbladen i original biläggas akten.

I fall då den administrativa gränsen genom Kungl. Maj:ts beslut bestämts skola följa viss sträckning, som ej angivits såsom sammanfallande med fastighetsgräns, bör gränsen — där så ej redan tidigare skett — i samband med mantalssättningsförrättningen utstakas å marken för vinnande av full klarhet rörande vilka fastigheter eller delar av sådana, som skola räknas till det ena eller andra förvaltningsområdet, samt till framtida säkerhet markeras på sätt i 1920 års mättningsförordning är föreskrivet om ägo gräns.

Sedan mantalssättningsförrättningen blivit av Kungl. Maj:ts befallningshavande fastställd samt beslutet härom vunnit laga kraft, åligger det Kungl. Maj:ts befallningshavande jämlikt § 33 i jordregisterförordningen att lämna överlantmätaren uppgift om förhållandet. Detta torde komma att ske genom meddelande av beslut om avförandet av samhällets område ur jordeboken samt genom förrättningsaktens överlämnande till lantmäterikontoret. Överlantmätaren har därefter att verkställa de ändringar i jordregistret, som föränledas av mantalssättningsförrättningen. Då någon föreskrift ej meddelats, som innebär trygghet för att registerföraren i samhället erhåller uppgift om de förhållanden, varom i anledning av mantalssättningsförrättningen anteckning bör ske i fastighetsregistret, har Kungl. styrelsen funnit sig böra härigenom föreskriva, att dylik uppgift skall genom överlantmätarens försorg lämnas registerföraren. Enklast torde härvid vara att akten till mantalssättningsförrättningen översändes till registerföraren med angivande av viss tid, inom vilken densamma bör återställas till lantmäterikontoret. Så snart akten återkommit, bör den tillställas förrättningsmannen, som jämlikt 71 § g) i gällande lantmäteriinstruktion skall verkställa publik renovation av densamma. Slutlig redovisning av förrättningen sker sedan i vanlig ordning.

Beträffande sättet för införande i jordregistret av ändringar, som föränledas av mantalssättningsförrättning, kommer lantmateristylelsen framdeles att meddela närmare föreskrifter.

Stockholm den 13 november 1924.

G. GREFBERG.

Vilhelm Hernlund.

Karta

över

en del av municipalsamhället

Stensjöstrand

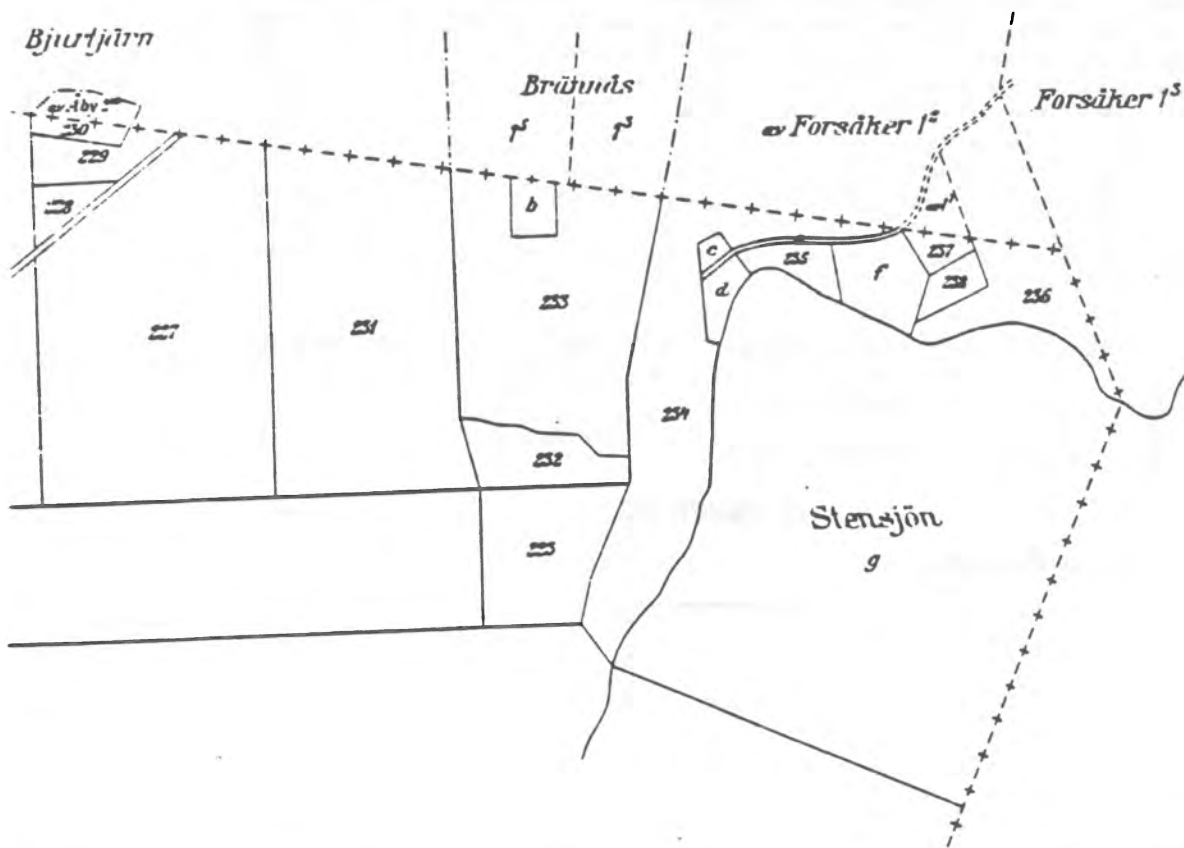
upprättad vid mantalssättningsförrättning år 1924

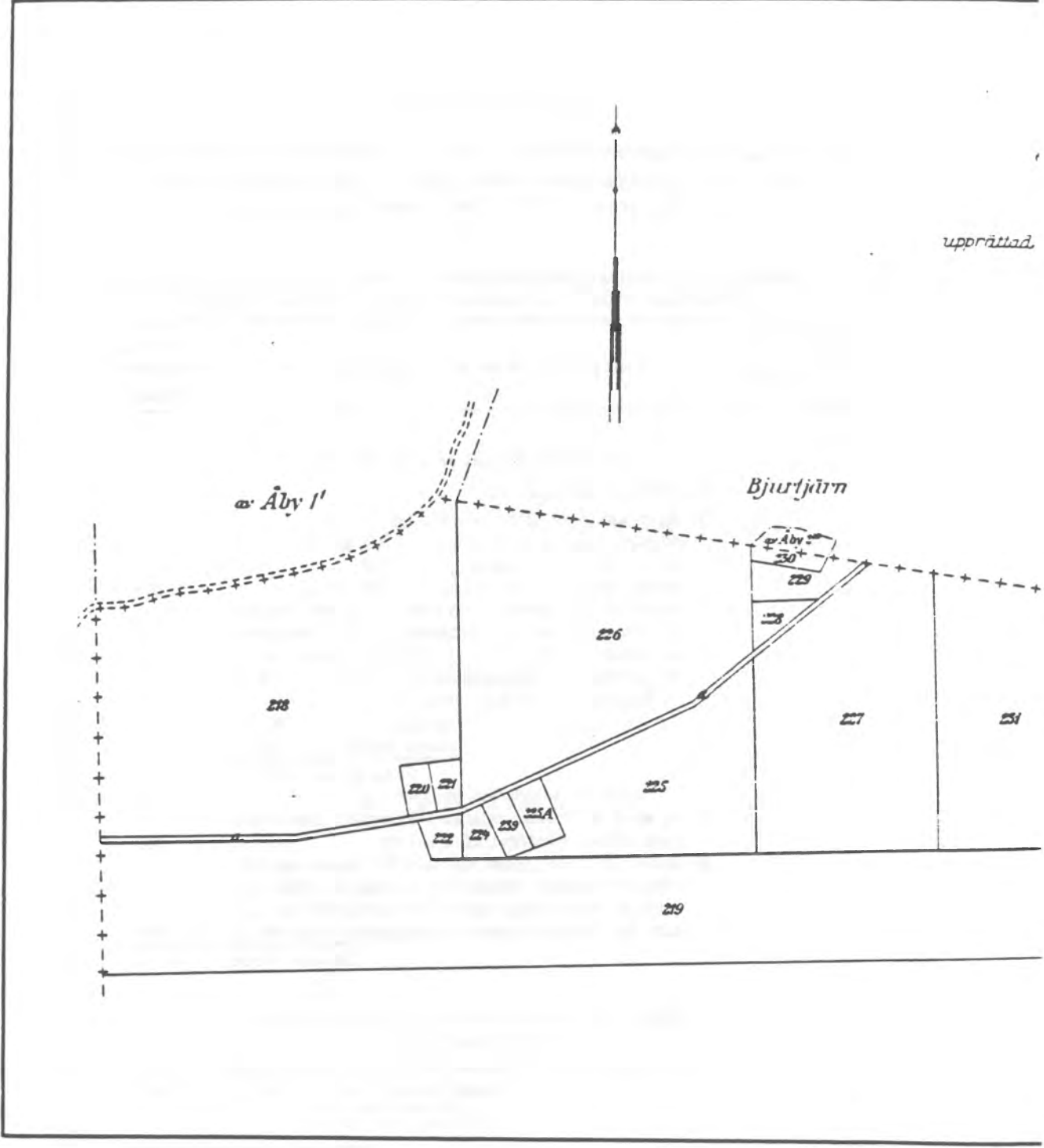
av

Hans Bok

Distriktslantmätare

(Förminskad skala)

upprättad

Åby I'

Bjurljörn

218

226

Åby
230

229

227

231

220 221
228 229 225A

225

229

BESKRIVNING

till mantalssättningsförrättning i och för uteslutande ur jordeboken av vissa inom Stensjöstrands municipalsamhälle belägna områden av Åby socken i N. N. län, upprättad år 1924.

(De i beskrivningen angivna beteckningarna å kartan överensstämma med de i fastighetsregistret för Stensjöstrands municipalsamhälle använda.)

Beteckning å kartan	Fastigheters namn och omfattning m. m.	Uppskatt- ningsvärde Kronor
I. 1/4 mtl Forsåker nr 1 (Rnr 1 ²).		
Hemmansdelen omfattar:		
1)	ägor enligt år 1855 fastställt laga skifte:	
	tomter, åker o. d. 24,55 har å 1 000 kr.	24 550
	äng o. d. 10,42 " " 400 "	4 168
	annan mark 146,05 " " 100 "	14 605
2)	andel för 1/4 mantal i vid laga skiftet för 4 mantal gjorda undantag för gemensamt behov, nämligen:	
	a) vägar 2,0 har å 10 kr. 20:—	
	b) sandtäkter o. upplagsplats 6,0 " " 50 " 300:—	
	c) Stensjön om 25 har, värderad till:	
	fisket " 500:—	
	annat värde " 200:—	
	Summa kr. 1 020:—	
	varav å fastigheten belöper 1/16	64
3)	1/2 av s. k. Forsåkersfallet i Stensjön med utmål i sin hethet värderat till 2 400 kr.	800
4)	andel för 1/15, oförmedlat mantal i till 5 mantal samfällt hörande utmark, innehållande enligt år 1789 fastställt storskifte 300,45 har och värderad till 90 kr. per har, kr. 27 040: so, varav å fastigheten belöper 1/15	1 803
	Summa värde	45 990
Härav falla inom gränserna för Stensjöstrands municipalsamhälle:		
A.	Av ägorna under 1): tomter och åker 4,0 har å 1000 kr.	4 000
	annan mark 2,0 " " 100 "	200
	Summa areal 6,0 har	
	Överföres	4 200

Beteckning å kartan	Fastigheters namn och omfattning m. m.	Uppskatt- ningsvärde Kronor
	Överfört	4 200
234-235-236	Denna areal omfattar:	
237	Av Forsåker 1 ²	
238	0,20 har av Forsåker 1 ² , avs. om 0,50 har fr. Forsåker 1 ²	
e	Forsåker 1 ² , avs. från Forsåker 1 ²	
d, f	B. Av ägorna under 2 a): 0,1 har å 10,0... kr. 1: -	
g	" " " 2 b): 1,0 " " 50,0... " 50: -	
	" " " 2 c): 20,0 " omfat-	
	tande fisket 500: -	
	annat värde 150: -	
	Summa kr. 701: -	
	varav å fastigheten belöper $\frac{1}{16}$	44
c	C. Ägorna under 3): Forsåkersfallet med utmål, var- av fastighetens andelsvärde utgör	800
	Summa värde	5 044
	Mantalet för den inom samhället belägna delen ut- gör sålunda:	
	$\frac{2044}{45000} \cdot \frac{1}{4}$ eller $\frac{2044}{180000}$, som jämkas till $\frac{1}{32}$ mtl varigenom av Forsåker 1 ² återstår $\frac{2}{9}$ mtl	
	II. $\frac{1}{2}$ mtl Forsåker nr 1 (Rnr 1 ²).	
	<i>Av hemmansdelen faller inom gränserna för Stensjö- strands municipalsamhälle:</i>	
d, e, f, g	A. Andel i de under motstående littera upptagna och ovan under I B närmare angivna områden.	
c	B. $\frac{2}{3}$ av det under motstående littera upptagna s. k. Forsåkersfallet Mantalet för Forsåker 1 ² förblir orubbat	
	III. $\frac{3}{4}$ mtl Forsåker nr 2 (Rnr 2 ¹), $\frac{3}{4}$ mtl Forsåker nr 3 (Rnr 3 ¹), $\frac{3}{4}$ mtl Forsåker nr 4 (Rnr 4 ¹) och 1 mtl Forsåker nr 5 (Rnr 5 ¹).	
	<i>Av dessa hemman falla inom gränserna för Stensjö- strands municipalsamhälle</i>	
d, e, f, g	endast de andelar hemmanen hava i de å kartan under motstående littera upptagna och ovan under I B närmare angivna områden. Mantalen för hemmanen förbliva orubbade.	

Beteckning å kartan	Fastigheters namn och omfattning m. m.	Uppskatt- ningsvärde Kronor
	IV. $\frac{1}{4}$ mtl Brännås nr 1 (Rnr 1 ^a), $\frac{1}{4}$ mtl Brännås nr 1 (Rnr 1 ^a), $\frac{3}{4}$ mtl Brännås nr 1 (Rnr 1 ^a) och 1 mtl Brännås nr 2 (Rnr 2 ^a).	
	<i>Av hemmanen falla inom gränserna för Stensjöstrands municipalsamhälle:</i>	
233	A. Det från hemmanen under benämning Grönås nr 1 (Rnr 1 ^a) avsöndrade soldattorpet om 5 har, motsvarande stadsägan nr 233.	
b	B. Hemmanens andel i det vid år 1860 fastställt laga skifte för gemensamt stenbrott undantagna utmål om 0.30 har, å kartan upptaget under motstående littera. Mantalen för hemmanen förbliva orubbade.	
	V. $\frac{1}{2}$ mtl Åby nr 1 (Rnr 1 ^a).	
	Hemmanet omfattar:	
	1) Ågor enligt år 1890 fastställt laga skifte	
	tomter, åker o. d. 80,0 har å 1 200 kr.	96 000
	äng o. d. 20,0 " " 500 "	10 000
	annan mark 200,0 " " 100 "	20 000
	2) Andel för $\frac{1}{2}$ mantal i den vid laga skiftet för $\frac{1}{2}$ mtl Åby nr 1 och $\frac{1}{2}$ mtl Åby nr 2 såsom gemensam undantagna mark, nämligen:	
	a) vägar 3,0 har å 10: — 30 kr.	
	b) torvmosse 5,0 " " 150: — 750 "	
	Summa 780 kr.	
	varav å fastigheten belöper $\frac{1}{2}$	390
	Summa värde	126 390
	<i>Härav falla inom gränserna för Stensjöstrands municipalsamhälle:</i>	
	A. Av ägorna under 1): tomter, åker o. d. 15 har å 1200 kr.	18 000
	äng o. d. 6 " " 500 "	3 000
	annan mark 20 " " 100 "	2 000
	Summa areal 41 har	
	Denna areal omfattar:	
218—219	Av Åby 1 ^a	
220	Åby 1 ^a , avs. från Åby 1 ^a	
221	Åby 1 ^a , avs. " "	
222	Åby 1 ^a , avs. " "	
223	Åby 1 ^a , avs. " "	
	Överföres	23 000

Beteckning å kartan	Fastigheters namn och omfattning m. m.	Uppkatt- ningsvärde Kronor
	Överfört	23 000
a	B. Andel i den del av under 2 a) upptagna vägar, som är belägen inom samhället och upptagits under motstående littera. eller 1,4 har å 10: — kr. 14: — varav utföres för 1/2 mantal	7
	Summa värde	23 007
	Mantalet för den inom samhället fallande delen av hemmanet utgör alltså: 23007/120000 = 1/5, som jämkas till 1/10 mtl då av Åby 1 ^a återstår 2/5 mtl	
	VL 1/5 mtl Åby nr 2 (Rnr 2 ^a), 1/5 mtl Åby nr 2 (Rnr 2 ^a), 1/10 mtl Åby nr 2 (Rnr 2 ^a) och 2/10 mtl Åby nr 2 (Rnr 2 ^a).	
	<i>Av hemmansdelarna falla inom Stensjöstrands municipalsamhälle:</i>	
	Samtliga ägor med undantag av nedan angivna inom socknen återstående avsådrade lägenheter, del av sådan lägenhet samt andelar i samfälliga undantag. Ägora inom samhället motsvaras av:	
	A. Under motstående nummer upptagna områden:	
224	Åby 2 ^a , avs. från Åby 2 ^a	
225	Åby 2 ^a	
225 A	avstyckning (från stadsägan nr 225)	
226	Åby 2 ^a	
227 + 228	Åby 2 ^a	
229	Åby 2 ^a , avs från Åby 2 ^a	
230	0,20 har av Åby 2 ¹⁰ , avs. om 0,50 har från Åby 2 ^a	
231	Åby 2 ^a	
232	Åby 2 ^a , avs. från Åby 2 ^a	
239	avstyckning från Åby 2 ^a	
a	B. Andel i det under motstående littera upptagna och ovan under V B närmare angivna området. Hemmanets hela mantal påföres de inom samhället fallande delarna. <i>I jordeboken för socknen upptages återstående delen av hemmanet såsom en särskild lägenhet, bestående av</i> *) lägenheten Åby 2 ^a , avs. från Åby 2 ^a *) " Åby 2 ¹¹ , " " Åby 2 ^a	

*) Ej upptagen å kartan, enär lägenheten utgör ett från hemmanets övriga mark fristående område.

Beteckning å kartan	Fastigheters namn och omfattning m. m.	Uppskatt- ningsvärde Kronor
	0,30 har av läg. Åby 2 ^o , avs. om 0,50 har från Åby 2 ^o ; andel för samtliga ovannämnda hemmansdelar i den vid år 1890 fastställt laga skifte för 1/2 mtl Åby nr 1 och 1/2 mtl Åby nr 2 såsom gemensamma undantagna torvmossen och 1,6 har av samtidigt undantagna vägar om 3,0 har.	

SAMMANDRAG

Afdelning I beskrifningen	Jordeboksenhet	Registrenhet	Nuvarande mantal för		Mantal att avföra för		Kvarstående mantal för		Anm.
			regis- teren- bet	jorde- boka- enhet	regis- teren- bet	jorde- boka- enhet	regis- teren- bet	jorde- boka- enhet	
I	Forsåker nr 1	1 ^o	1/4		1/20		2/3		
II	"	1 ^o	1/2	3/4	—	1/20	1/3	12/10	
III	Forsåker nr 2	2 ^o		3/4				3/4	
"	Forsåker nr 3	3 ^o		3/4				3/4	
"	Forsåker nr 4	4 ^o		3/4				3/4	
"	Forsåker nr 5	5 ^o		1				1	
IV	Brännås nr 1	1 ^o	1/2				1/2		
"	"	1 ^o	1/2				1/2		
"	"	1 ^o	3/4	3/4			3/4	3/4	
"	Brännås nr 2	2 ^o		1				1	
V	Åby nr 1	1 ^o		1/2		1/10		3/5	
VI	Åby nr 2	2 ^o	1/2		1/2				
"	"	2 ^o	1/2		1/2				
"	"	2 ^o	1/10		1/10				
"	"	2 ^o	3/10	1/2	3/10	1/2			Vies del av en- beten uppföres såsom särskild lägenh. i jorde- boken.

Å tjänstens vägnar:

HANS BOK
Distriktsentmätare.

KUNGL. LANTMÄTERISTYRELSENS MEDDELANDEN1925
Nr 28Utkom från trycket
den 13 juni 1925.

Nr 28.

KUNGL. LANTMÄTERISTYRELSENS CIRKULÄR

till rikets överlantmätare
med anvisningar rörande införningar i fastighetsregister
med anledning av mantalssättningsförrättning.

Givet i Stockholm den 3 juni 1925.

Under hänvisning till Kungl. lantmäteristyrelsens cirkulär den 13 november 1924 med anvisningar rörande förrättning för mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning (meddelande nr 31) har Kungl. styrelsen härmed velat meddela följande föreskrifter rörande införningar i jordregistret i följd av dylik förrättning.

Föreskrifterna hava uppställts punktvis med rubrikerna hänförande sig till de olika fall, som kunna inträffa vid indelningsändringar och föranleda olika införningar i jordregistret.

1. *Till nytt förvaltningsområde (samhället) överföres viss del av mantalssatt fastighet enskilt tillhörigt område.*

Den av den administrativa gränsen uppdelade fastighetens båda delar uppföras i närmast lediga rum å upplägget samt erhålla i vanlig ordning registernummer. I kolumn 18 införes anteckning rörande de andelar i samfälligheter, som vid mantalssättningsförrättningen hänförts till respektive delar. Den inom nytt förvaltningsområde (samhället) fallande delen avföres därefter omedelbart ur jordregistret, varom anteckning sker i kolumn 18.

2. *Till nytt förvaltningsområde (samhället) överföres avsöndrad lägenhet eller del därav.*

Då avsöndrad lägenhet genom den administrativa gränsen uppdelats, införes de båda delarna i närmast lediga rum å upplägget, på sätt föreskrivits i motsvarande fall under punkt 1 beträffande mantalssatt fastighet. Därefter avföres de i det nya förvaltningsområdet (samhället) ingående avsöndringarna eller delar av sådana ur jordregistret. Anteckning härom sker i kolumn 18 i de avförda registerfastigheternas rum. Ingen anteckning verkställs i stamfastighetens rum.

3. *Till nytt förvaltningsområde (samhället) överföres till jordeboksenhet eller, där densamma är uppdelad i flera mantalssatta fastigheter, till sådan fastighet hörande andel i samfällt undantag eller del därav.*

I kolumn 18 av respektive fastigheters rum antecknas, att fastighetens andel uti den inom det nya förvaltningsområdet (samhället) fallande samfälligheten eller delen av samfällighet avförts ur jordregistret. Ingen ändring verkställs med avseende å fastighetens registrering i övrigt.

4. *Till nytt förvaltningsområde (samhället) överföres jordeboksenhet i sin helhet med undantag av avsöndrad lägenhet eller del av sådan lägenhet eller andel i samfällt undantag eller del av sådant undantag.*

Då i socknen kvarblivande avsöndrade lägenheter eller delar av sådana lägenheter eller andel i samfällt undantag eller del av sådant undantag jämlikt gällande kungörelse i ämnet skola i jordeboken upptagas såsom särskild lägenhet, skall den sålunda uppkomna jordeboksenheten i jordregistret införas under av vederbörande myndighet åsatt benämning.

Sedan registrering verkställts enligt föreskriften ovan under punkt 2 beträffande avsöndrad lägenhet, som uppdelats av den administrativa gränsen, antecknas å det gamla upplägget i kolumn 18 dels vid mantalssatt fastighet, som beröres härav, att fastighetens andel i visst samfällt undantag eller del därav, som fortfarande skall kvarbliva i socknen, överförts till det nya upplägget samt dels i fråga om avsöndrad lägenhet eller del av sådan, som skall kvarstå i socknen, att registerfastigheten överförts till det nya upplägget. Här efter avföras samtliga de å det gamla upplägget kvarstående registerfastigheterna, vilka ingå i det nya förvaltningsområdet (samhället). Anteckning härom verkställs i kolumn 18 i respektive rum.

Å det nya upplägget införas i kolumn 18 av första rummet kortfattad uppgift angående jordeboksenhetens omfattning. Ingå i enheten olika fastigheter eller delar av sådana, överlinjeras i första rummet kolumnerna 2—11 med rött och uppföras därefter i följande rum såsom särskild registerfastighet dels de i den nya jordeboksenheten ingående andelarna i samfällda undantag, dels varje avsöndrad lägenhet eller del av sådan. I kolumn 18 av de särskilda inskrivningsrummen antecknas beträffande den av andelar i samfällda undantag bestående registerfastigheten uppgift angående vilka fastigheters andelar och vilka samfällda undantag, som avses, samt beträffande avsöndrad lägenhet eller del av sådan tidigare använd registerbeteckning samt anteckning om det förutvarande upplägget.

Beträffande de anteckningar i kolumn 18, som enligt vad ovan sagts under punkterna 1—4 skola ske vid avförande ur jordregistret av viss registerenhet eller del därav, vill Kungl. styrelsen ytterligare framhålla, att däri bör ingå uppgift angående det Kungl. brev, genom vilket bestämts, att fastighet eller område skall överflyttas till samhälle.

Då särskilt beträffande stadsliknande samhällen, för vilka skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser, överlantmäternas ofta äro registerförare, har Kungl. lantmäteristyrelsen efter samråd med fastighetsregisterkommissionen velat giva vissa anvisningar även rörande införningar i fastighetsregistret för samhället med anledning av verkställd mantalssättningsförrättning.

I sådant fastighetsregister bör i stadsägoboken beträffande mantalssatt

fastighet i kolumn 11 införas anteckning rörande den verkställda mantalssättningsförrättningen. Har vid förrättningen fastighet åsatts visst nytt mantal, skall detta därjämte angivas med rött i rubriken för stadsägans upplägg. Fastighet, som består av andelar för vissa fastigheter i samfällt område och vilken ej tidigare upptagits i stadsägoboken, införas i vanlig ordning under närmast lediga stadsägonummer, varvid i kolumn 11 göres anteckning angående mantalssättningsförrättningen. Dylik anteckning bör även ske i det fall att sådan fastighet redan förut finnes upptagen i stadsägoboken. Någon anteckning rörande mantalssättningsförrättningen erfordras eljest icke i fastighetsregistret, därest ej genom nämnda förrättning påvisats, att fastighet eller område upptagits på felaktigt sätt eller uteglömts vid fastighetsregistrets uppläggande. Skulle detta vara fallet beträffande samfällt område, skall även i bihang B göras erforderliga ändringar och tillägg, varvid i kolumn 11 införas anteckning om mantalssättningsförrättningen.

Stockholm den 3 juni 1925.

G. GREFBERG.

Vilhelm Hernlund.

Bilaga Indelning 7

1.10.1926. Kungl. Maj:ts och rikets kammarkollegii cirku-
lär till samtliga länsstyrelser angående beslut om redo-
visning i jordeboken av område, som blivit föremål för
förrättning angående mantalssättning eller därmed jämför-
lig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indel-
ning (SFS 1926:453).

I en till kungl. kammarkollegium ställd skrivelse den 19
januari 1925 har kungl. lantmäteristyrelsen hemställt,
att kungl. kollegium måtte vidtaga åtgärd för utverkande
av bemyndigande för länsstyrelserna att i fall, som avses
i 4 § av kungl. kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101)
med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning
eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i
administrativ indelning, meddela beslut om uppförande i
jordeboken av sådana särskilda lägenheter, som i sagda
författningsrum avsåges, samt därvid åsätta dylika lägen-
heter namn.

Enligt den för kollegium gällande instruktion av den 31
december 1921, § 2, tillkommer det kollegium, bland annat,
att pröva och avgöra ärenden om granskning och faststäl-
lande av kronans jordebok samt om vidtagande av ändring
däri.

Med stöd härav och med anledning av kungl. lantmäteristy-
relsens ovanberörda framställning finner kungl. kollegium
gott förordna, att länsstyrelse, i sammanhang med medde-
lande av beslut enligt kungl. kungörelsen den 25 april
1924 (nr 101) med bestämmelser för vissa fall angående
mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning
av ändring i administrativ indelning, skall genom beslut,
som underställes kungl. kollegii prövning, yttra sig i
fråga om sättet för redovisning i jordeboken av fastighe-
ter, som beröras av indelningsändringen.

Bilaga 8

Stockholm den 1 oktober 1926.

Erik Schalling. Casten von Otter.

Erik Schalling.

Herm. Fehr.

Förklarad med de i bilagan nämnda
 artiklarna.

Artikelnr.	Artikeln	Antal	Pris	Summa
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Anvisning till formulär P.

I förteckningen upptagas alla i socknen belägna samfällda områden, vari fastighet i stad eller annat fastighetsregistersamhälle med föranledande av 1 § tredje stycket i lagen om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera äger del.

Varje område upptages i särskilt rum, som genom en tvärlinje över uppläggets hela bredd skiljes från efterföljande rum. Rummets storlek skall lämpas efter omfattningen av de införingar i kolumn 9, som kunna beräknas framdeles ifrågakomma, men får ej omfatta mindre än tio rader. Rummen numreras ej särskilt för varje upplägg utan i genomgående följd.

Undergår den i kolumn 2 angivna arealen förändring genom att nya arealuppgifter bliva tillgängliga eller genom att område avstyckas eller avskiljes genom tomtindelningens rättsliga genomförande eller eljest frångår det i rummet upptagna området, skall den förutvarande anteckningen om areal överlinjeras med rött och ny anteckning om areal införas å närmast lediga rad inom rummet, varjämte i kolumn 9 göres anteckning om anledningen till den nya införingen.

Kolumn 3 ifylles endast för område, som undantagits för delägares gemensamma behov, ej för område, som eljest lämnats oskiftat.

I kolumn 4 antecknas skifteslag eller fastighet, som har del i vederbörande område. Därvid böra först upptagas skifteslag eller fastigheter, som tillhöra socknen, och därefter under särskild rubrik fastigheter i stad eller annat fastighetsregistersamhälle. Fastigheterna skola angivas med deras registerbeteckningar. Har helt skifteslag i socknen andel i område, behöver ej lämnas uppgift å de därtill hörande fastigheterna.

Beröres område, som upptages i förteckningen, av tomtindelning, skall i kolumn 9 göras hänvisning till rum i vederbörande tomtförteckning, där tomtterna finnas upptagna. I kolumn 9 skola i övrigt göras sådana anteckningar, som enligt § 33 fjärde stycket och § 38 mom. 1 första stycket jordregisterförordningen skola göras i kolumn 18 i jordregistret.

Är rum, i vilket införing skall ske, fullskrivet, göres införingen i ett följande rum, som genom hänvisning i vardera rummet anges utgöra fortsättning av det förra.

Överföres område i dess helhet till jordregistret eller tomtbok för orten, skola införingarna i kolumn 2—4 överlinjeras med rött.

Bilaga Indelning 9

26.6.1936. Kungl. Maj:ts kungörelse om tillämpningen av kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning (SFS 1936:360).

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna, att vad i kungörelsen den 25 april 1924 med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning är stadgat beträffande jordeboken i stället skall gälla angående jordregistret, samt att vad i kungörelsen bestämmes om jordeboksenhet i stället skall äga tillämpning beträffande jordregisterenhet.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1936.

Bilaga Indelning 10

5. 5. 1939

Nr 159.

KUNGL. MAJ:TS KUNGÖRELSE

angående upphävande av gällande bestämmelser om mantalssättning i anledning av ändring i administrativ indelning, m. m.;

given Stockholms slott den 5 maj 1939.

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna som följer:

1 §.

Kungörelsen den 25 april 1924 (nr 101) med bestämmelser för vissa fall angående mantalssättning eller därmed jämförlig åtgärd i anledning av ändring i administrativ indelning skall icke vidare tillämpas; dock att lantmäteristyrelsen äger medgiva att pågående förrättning må avslutas, varjämte fråga om fastställelse å avslutad förrättning skall prövas enligt hittills gällande bestämmelser. Över lantmäteristyrelsens beslut i ärende som nyss sagts må klagan ej föras.

2 §.

Har före den 1 juli 1930 meddelats beslut om indelningsändring eller om sträckningen av gräns för förvaltningsområde eller utfärdats föreskrift att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras för samhälle å landet; har ej med anledning därav mantalssättning ägt rum, och kommer ej heller sådan till stånd genom pågående förrättning, som i 1 § avses, skall delning verkställas enligt lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera.

3 §.

När skäl därtill äro, må hos Kungl. Maj:t göras framställning om upphävande av mantalssättning, som ägt rum med anledning av beslut om indelningsändring eller om sträckningen av gräns för förvaltningsområde eller med anledning av föreskrift att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras för samhälle å landet.

Vad i 2 § är stadgat om tillämpning av lagen om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera skall ock gälla, där Kungl. Maj:t i fall, som i första stycket sägs, upphäver verkställd mantalssättning.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1939.

Det alla som vederbör hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 5 maj 1939.

GUSTAF.

(L. S.)

(Justitiedepartementet.)

K. G. WESTMAN.

Utdrag ur Fastighetsregisterkommissionens meddelanden
I-XXXII 1918-1936.

IV. IV 1919. Spörsmål 63 s 33.

Fall då samfällighet skall registreras såsom en stadsäga.

Äges en förutvarande samfällighet i sin helhet av en person (eller flera personer samfällt) under sådana förhållanden, att samhörigheten mellan samfälligheten och de fastigheter, som däri haft del, upphört, läser samfälligheten - utan hinder av att lagfart meddelats åt fastighets eller fastigheters andel däri - böra upptagas såsom en stadsäga.

IV. IV 1919. Spörsmål 70 s 53 n.

Registrering av vid försäljning av fastighet undantagna andel i fisket i sjö och andel i samfällt grustag.

Vid detta spörsmål må anmärkas följande. I en stad har förekommit försäljningar sådana som t.ex. att en person till annan försålt "5/20 mantal litt Cf Bispmotala med undantag av fastighetens andel i fisket i sjön Vättern och i samfällda grustaget". Å fången har lagfart beviljats, därvid i vissa beslut undantaget upptagits, i andra åter endast mantalet nämnts. (Beträffande frågan huruvida lagfart bort beviljas hänvisas till ovanstående.) "Vid registreringen läser man nödgas behandla de undantagna andelarna i fisket och grustaget såsom särskilda fastigheter."

VII. VII 1921. Spörsmål 125 s 19.

Mantalssättning för uteslutande ur jordeboken av inom samhälle belägen del av hemmansdel skall ~~sk~~först sedan stadsregistret anmälts vara upplagt.

Genom fastställelsen å fastighetsindelningen avskiljes eller om man så vill avstyckas nu nämnda (inom samhället belägna) del av hemmansdelen från den övriga delen av denna och får egenskap av utbruten fastighet. - Först sedan registret anmälts upplagt skall åtgärd vidtagas för det inom samhället belägna områdets uteslutande ur jordeboken (7 kap 17 § fastighetsbildningslagen). Mantalssättningen är en åtgärd för att möjliggöra uteslutandet och skall alltså ske först sedan sådan anmälan gjorts, som omförmäles i 7 kap. 17 § fastighetsbildningslagen.

VII. VII 1921. s 83 x.

Ur första lagutskottets utlåtande den 29 april 1921 (nr 36) med anledning av KM:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om fastighetsbildning i stad m.m.

Det i fastighetsindelning ingående och det i fastighetsindelning ej ingående området.

Tomterna och stadsägorna i en stad utgör sammantagna stadens i fastighetsindelning ingående område.

Utom tomter och stadsägor finns i stad dels områden, som användes till gator, torg och andra allmänna platser - gatumark i vidsträckt bemärkelse - , dels vattenområden, som icke veterligen tillhör en eller flera fastigheter enskilt, dels ock områden, som vid mättningsförrättningar avsatts för delägares gemensamma behov eller lämnats oskiftade. Dessa områden utgör tillsammans stadens i fastighetsindelning icke ingående område.

XI. XI 1923. Spörsmål 198. Mantalssättning s 53-72.

Mantalssättning enligt 1917 och 1918 årens kungörelser
avhandlas här ävensom förslag av lantmäteristyrelsen till
ändrade bestämmelser.

(s 54) Ur 1916 års fastighetsregisterkommissions betänkande: Och beträffande del av fastighet, som eljest tillhör samhället, avskiljes sådan till särskild fastighet genom den fastighetsindelning, som äger rum i sammanhang med samhällets upptagande i fastighetsregistret, där upplägget sker enligt bestämmelserna för stad. I fråga om gatumark och andra områden av beskaffenhet att skola redovisas i bihang B eller C till registret åstadkommes väl icke vid registreringen något avskiljande i egentlig mening, men registerkartan och registret lär i alla fall lämna nöjaktig ledning för den mantalsfördelning eller, i fråga om icke i mantal satt jord, den med mantalsfördelningen jämförliga åtgärd, som måste föregå områdenas uteslutande ur jordeboken. - Då fastighetsregistret och registerkartan skall lämna ledning för berörda uteslutande, har stadgats, att uteslutandet skall äga rum först sedan registret upplagts.

(s 58) Ur en överlantmätarens förfrågan till lantmäteristyrelsen med anledning av en aktuell mantalssättningsförrättning: Frågan var närmast om mantal borde åsättas inkorporerade andelar i avsöndrade lägenheter från eller i samfälligheter till fastigheter vilkas enskilda ägor ej berördes av inkorporeringen. Förrättningsmannen hade följt den principen, att så borde ske, ehuru han ifråga om samfälligheterna för byn ansett obehövt att ta hänsyn till de obetydliga andelarna däri vid beräkningen för mantalsfördelning. Fördelningen exempelvis inom Ytterursvik nr 2 visade, huru mantal åsatts andelar av en avsöndrad lägenhet. - Enligt överlantmätarens mening kunde stöd för nämnda förfarande icke obetingat hämtas ur författningen. Denna var ytterst knapphändig, men syntes honom

föreskriften om beräkning av mantal eller andelstal för de olika "delarna" kunna tolkas så, att därmed avsågs konkreta delar, delar av fastighets enskilda ägor, ej därtill hörande ideella andelar i undantag och dylikt. Vad sådana andelar angick borde det vara tillfyllest, att beskrivningen redogjorde för hur dessa, eller de områden de tillsammans innefattade, fördelats mellan de olika förvaltningsområdena. Från praktisk synpunkt var det synnerligen olägligt att en inkorporering, endast därför att däri ingick en obetydlig bysamfällighet eller t.ex. ett by- eller sockentorp, skulle behöva framtvinga mantalsfördelning på alla hemman i byn eller socknen. Vidare kunde ifrågasättas lämpligheten av att andelar i samfälligheter, som icke utgjorde särskilda fastigheter, skulle taga form av sådana, en fastighetsbildning, som eljest ej var tillåten.

(s 59) Ur lantmäteristyrelsens svar den 10 december 1918 efter redogörelse för innehållet i kungörelsen den 13 juli 1917:

Det torde härav med tydlighet framgå att vid fördelningen skall tagas i beräkning ej allenast fastighetens utbrutna ägor utan jämväl densamma andel i lägenhet, gemensamt undantag eller oskiftad mark.

Då förrättningsmannen i det nu föreliggande fallet uträknat mantal på till vissa fastigheter hörande andelar i avsöndrade lägenheter, som införlivats med staden, har han alltså förfarit fullt riktigt.

De samfälliga ägor inom det inkorporerade området, vilka, såsom överlantmätaren anmärkt, icke tagits i beräkning vid mantalsfördelningen, utgöres enligt beskrivningen dels av ett dike, dels av åtskilliga tjärnar och dels av ett järnvägsområde. Förrättningsmannen har motiverat sin åtgärd att vid mantalsfördelningen icke taga hänsyn till

dessa ägor med, att desamma nästan uteslutande är av impediments natur, varför varje hemmans andel i deras uppskattningsinnehåll var försvinnande liten. Lantmäteristyrelsen håller också för troligt, att resultatet av mantalsfördelningen skulle ha blivit detsamma i fråga om de hemmansdelar, av vilka även annan mark eller andel i sådan införlivats med staden, om det obetydliga värde, som kunnat åsättas berörda samfälligheter, tagits i beräkning. Det hade emellertid varit riktigtast och med föreskrifterna i kungörelsen överensstämmande, att för var och en av dessa fastigheter redovisats dess andel i de inom staden belägna samfälligheterna, ävensom att sagda andel tagits i beräkning vid mantalsfördelningen.

(s 60) Vad angår de hemmansdelar, av vilka ej några andra ägor än deras andelar i samma samfälligheter införlivats med staden, så hade även för var och en av dessa bort redovisas dess andel i samfälligheterna. Då sagda andelar givetvis alltid måste anses ha något värde, skulle kunna ifrågasättas att på grund av författningens ordalydelse desamma bort under alla omständigheter åsättas vissa mantal, om än aldrig så små.

Det skulle emellertid, såsom överlantmätaren framhållit, medföra synnerligen stora praktiska olägenheter, om enbart den omständigheten, att en liten obetydlig by- eller sockensamfällighet blivit införlivad med ett samhälle, skulle behöva föranleda till ändring i mantalen för samtliga hemman i byn eller socknen. Lantmäteristyrelsen håller före att åt författningen icke bör ges sådan tolkning. I syfte att förebygga uppkomsten av alltför ohanterliga tal har i kungörelsen föreskrivits, att mantal och andelstal skall jämkas till så bekväma tal ske kan. Åt förrättningsmannen har alltså inrymts en viss frihet att efter eget omdöme på grund av omständigheterna i varje fall jämka de strängt matematiska mantalen eller andelstalen

till bekvämare tal. Den sålunda medgivna friheten lär även kunna anses innebära rätt för förrättningsmannen att i ett fall, som det av överlantmätaren anförda, avgöra, om minskning bör ske i mantalen för de i samfälligheten delägande hemmanen eller icke.

Vad föreliggande fall angår, anser styrelsen alltså förrättningsmannens förfarande att icke åsätta mantal på till ifrågavarande fastigheter hörande andelar i de inom staden belägna samfälligheterna icke principiellt strida mot författningens innebörd. Prövning borde emellertid ha skett beträffande varje fastighet för sig.

Med anledning av skrivelse från en överlantmätare (s 63-66) har lantmäteristyrelsen anført följande (s 66): Enligt författningen samt lantmäteristyrelsens förklaring i skrivelsen den 10 december 1918 (se ovan s) skall vid mantalssättning, som här är i fråga, förfaras såsom om avsöndrad jord fortfarande i allt tillhörde den eller de stamfastigheter, varifrån jorden upplåtits. Då jordavsöndringar i regel förekommit i stor utsträckning just inom sådana områden, som vanligen utgör föremål för mantalssättning, blir dessa förrättningar härigenom mera invecklade. Enär avsöndrad lägenhet såväl till ägoområden som till äganderätt är fullständigt skild från stamfastigheten, skulle kunna ifrågasättas, om icke bestämmelserna angående mantalssättning kunnat för vinnande av förenkling göras sådana, att lägenheten fått behandlas såsom en självständig fastighet, vilket nog skett vid en del tidigare inkorporeringar. Härigenom hade undvikits den nu i vissa fall nödvändiga åtgärden att sätta särskilt mantal på en avsöndrad lägenhet eller t.o.m. på en ideell andel av en sådan.

Ur ett av lantmäteristyrelsen avgivet förslag till ändrade bestämmelser (s 67-72).

(s 67-70)

De fall, som lantmäteristyrelsen närmast åsyftar, är följande.

Vid indelningsändringar händer ej sällan, att till en ny administrativ enhet överflyttas områden, vari ingår vid jorddelningsförrättningar avsatta gemensamma undantag eller delar av sådana (vägar o d). En hel del hemman och hemmansdelar beröres inte av indelningsändringen i annan mån, än att de har andel i de överflyttade gemensamma undantagen. Enligt kungörelserna (1917 och 1918 års) skall genom mantalssättningsförrättning dessa andelar åsättas mantal och sålunda mantalen minskas för samtliga hemman och hemmansdelar, som har del i undantagen. I förhållande till hemmanet i övrigt blir dylik andel ofta endast åsatt en ytterst obetydlig bråkdel av hemmanets mantal. Genom bestämmelserna i 1918 års tilläggskungörelse skall även för varje fastighet, som på detta sätt beröres av indelningsändringen, mantalsfördelning verkställas. Förutom olägenheten att inom viss socken hemmanens mantal på detta sätt kan komma att i stor utsträckning ändras, blir även följderna, att inom den administrativa enhet, till vilken överflyttning skett, uppstår ett stort antal i mantal satta nya fastigheter som uteslutande består i viss fastighets andel i gemensamt undantag. Visserligen föreskriver 1917 års kungörelse, att mantal skall jämkas i så bekväma tal ske kan, men förefaller det dock ovisst, huruvida mantalen skall få jämkas på sådant sätt, att viss del kan sättas lika med noll. Eventuellt skulle detta kunna antagas möjligt i det fall, att överflyttningen av dylika andelar skett till samhälle, där fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras, då ju mantalen inom sådant samhälle ändock skall bortfalla. I några fall har detta av praktiska skäl verkligen skett och har därigenom kunnat underlåtas att ändra

mantalen på de i socknen kvarblivande hemmanen. Däremot synes denna utväg inte kunna tillgripas, då förhållandet är det omvända, d.v.s. att vissa hemman inkorporerats med samhälle av ovan angiven art, men har del i samfälliga undantag i socknen, dit de förut hört.

Med hänsyn till mantalets numera ganska ringa betydelse från annan synpunkt än såsom utgörande beteckning på särskild fastighet och då även denna betydelse alltmer försvinner i och med jordregistrets uppläggande samt i betraktande av den olägenhet, som enligt vad ovan nämnts blir en följd av ändring i stor utsträckning av mantalen med någon obetydlig bråkdel samtidigt med att hemmanen kommer att ha andel i samfälligheter och oskiftad mark efter de förut gällande mantalen, torde mantalsfördelningen i här ifrågavarande fall kunna och böra underlåtas.

Då emellertid andelarna i gemensamma undantag givetvis på något sätt måste redovisas, sedan undantagen genom en indelningsändring avskilts från den administrativa enhet, till vilken fastigheterna, som äger andelarna, skall höra, synes lämpligast att samtliga andelar för ett visst komplex av fastigheter inom annat indelningsområde i ett eller flera för dessa fastigheter gemensamma undantag upptages såsom en enda fastighet och i det fall att de skall kvarstå i jordeboken, vilket ju alltid är händelsen, därest undantagen inte är belägna inom samhälle, där fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras, upptagas såsom en i mantal ej satt lägenhet. På detta sätt skulle vinnas en betydlig förenkling såväl vid mantalssättningsförrättningen som i redovisning i jordebok och jordregister.

Lantmäteristyrelsen övergår härefter till ett annat fall, då en ändring i nu gällande bestämmelser synes kunna i-

frågasättas för att vinna önskvärd förenkling. Det förekommer nämligen ej sällan att genom indelningsändring till annat förvaltningsområde av ett hemman överflyttas endast sådan del, som består av från hemmanet avsöndrade lägenheter. Då stamhemmanets mantal inte ändras vid avsöndring från detsamma av visst område, torde den omständigheten, att en indelningsändring sedermera sker, knappast böra medföra, att mantalssättning av avsöndringarna skall bli nödvändig. Stamhemmanet blir ju faktiskt oförändrat och dess bärkraft orubbad. Skulle eventuellt avgäld utgå från avsöndrad lägenhet till stamhemmanet, kommer givetvis varken beslutet om indelningsändring eller verkställd mantalsfördelning att medföra någon ändring härutinnan. Däremot synes vid tillämpning av gällande föreskrifter mången gång synnerliga svårigheter komma att möta vid redovisning av överflyttade fastigheter. Som exempel kan framhållas följande fall. Till nytt indelningsområde skall av viss fastighet överflyttas några avsöndrade lägenheter jämte stamfastighetens andel i gemensamma undantag, som överflyttats. Enligt gällande kungörelser i ämnet skulle vid mantalsfördelningen mantal beräknas för den överflyttade delen, d.v.s. de avsöndrade lägenheterna gemensamt, och i detta mantal inräknas även stamfastighetens andel i undantagen. Denna till sin innebörd egendomliga hemmansdel överflyttas och överföres i jordeboken för den nya administrativa enheten. I jordregistret redovisas då de avsöndrade lägenheterna var för sig, under det att däremot ingen lämplig form synes finnas för redovisning av stamhemmanets andel i de gemensamma undantagen, enär denna andel inte särskilt mantalssatts och densamma ej heller enligt nu gällande bestämmelser torde kunna upptagas såsom en lägenhet.

Lantmäteristyrelsen kan emellertid inte finna annat, än att även i fråga om avsöndrade lägenheter, mantalsfördelning kan underlåtas i det fall, att till en administrativ

enhet av viss fastighet kommer att höra endast sådana lägenheter och därutöver även till fastigheten hörande andel i gemensamt undantag, Det synes visserligen ha varit önskvärt, att steget kunde tagits fullt ut och att sålunda även om en i mantal satt del av en fastighet överflyttades samtidigt med från fastigheten avsöndrade lägenheter, mantalsfördelning skedde endast mellan stamfastighetens båda delar. Härigenom vunnes säkert en stor förenkling vid arbetet med mantalssättningsförrättningen, men med hänsyn till att vid ägostyckning, då till viss lott lägges avsöndrad lägenhet, denna inräknas i det styckningslotten åsatta mantalet, torde dock önskemålet om förenkling vid handläggning av mantalssättningsförrättning få vika, så att förfarings sättet i dessa likartade fall blir av ensartad beskaffenhet.

XI. XI 1923. Spörsmål 200 s 76-79.

Till ledning lämnas här ett exempel på länsstyrelses utslag angående fastighetsindelning enligt 9 § fastighetsregisterförordningen.

(s 78) Ur detta exempel återges följande: Kungl. Maj:ts befallningshavande har tagit ärendet i övervägande och finner med avseende på vad däri förekommit skäligt dels fastställa det av förrättningsmannen enligt formulär 9 upprättade, den 27 augusti 1920 dagtecknade förslag, till fastighetsindelning för de i ägoförteckningen enligt formulär 8 upptagna områden, dels ock åsätta de sålunda fastställda stadsägorna de benämningar och registerbeteckningar, som i kolumn nr 7 i förslaget enligt formulär 9 anges, - - -

XIX. XIX 1926. Utgör en sammanställning av innehållet i meddelandena I-XVIII. Härafter återges följande.

Avsöndring. (s 17) ⁶²Avsöndrad lägenhet, som åsatts mantal, är givetvis inte berättigad till andel i samfälligheter efter sitt mantal. Endast stamhemmanet bör upptagas såsom andelsberättigad i samfälligheter, - - - .

Vattenområden. (s 163, 164) 654.

Varje till stad hörande vattenområde skall åsättas beteckning på registerkartan och allt efter dess olika art redovisas på vederbörlig plats i registret. Stöter rågång på land mot vatten och är rågångens vidare sträckning i vattnet inte genom dom eller förrättning behörigen bestämd, och hävdas ej heller rågången i vattnet i viss sträckning, bör rågångens ungefärliga sträckning enligt reglerna i 12 kap. 4 § (äldre) jordabalken med prickad linje antydas ett stycke ut i vattnet för att markera gränsen mot tillstötande skifteslags eller fastighets vattenområde. Vilken beteckning, som skall åsättas vattenområde, och hur detta skall redovisas i registret, beror givetvis på omständigheterna. Hör vattenområdet ej veterligen till en eller flera fastigheter enskilt, skall det enligt fastighetsregisterförordningen 2 § d) utmärkas med fastställd eller vedertagen benämning eller eventuellt med en bokstav ur lilla alfabetet samt upptagas i formulär 7 (bihang C). Är vattenområdet samfällt för flera fastigheter, skall det enligt fastighetsregisterförordningen 2 § c) betecknas med en bokstav ur lilla alfabetet och upptagas i formulär 6 (bihang B). Hör vattenområdet till en stadsäga enskilt, skall det, om till ifrågavarande fastighet hör angränsande område på land, åsättas samma stadsägonummer som berörda område (de utgör ju tillsammans ett område) samt, om vattenområdet är skilt från fastighetens övriga ägor, åsättas särskilt nummer, vilket kommer att ingå i den ifrågavarande stadsägans registerbeteckning.

Frågor om äganderätt till vatten är ofta vanskliga att utreda och avgöra. Att uppställa några regler härför, som under alla förhållanden kan tillämpas, låter sig icke göra bland annat därför, att i vissa fall den faktiska hävden måste oberoende av eljest tillämpliga rättsregler tillerkännas avgörande betydelse. I all synnerhet gäller detta beträffande äldre städer, där urgammal hävd ofta är innehavets enda numera påvisbara rättsgrund.

Vad angår samhällen på landet eller med städer inkorporerade områden bör hithörande frågor givetvis bedömas efter de stadganden och den rättspraxis, som gäller för landet i allmänhet.

XXIX. XXIX 1933. Spörsmål 376 s 33, 34.

Innebörden av förrättning enligt 1924 års kungörelse om mantalssättning och förrättning enligt 1930 års lag om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning, vad angår andelar i samfälligheter, i förhållande till beslut om fastighetsindelningen jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen (FRF). - Redovisning och registrering av andelar i samfälligheter vid sådana förrättningar.

Ur fastighetsregisterkommissionens yttrande 1933 till en länsstyrelse.

Därest emellertid till den ursprungliga fastigheten hör ej blott ett i laga ordning utbrutet område utan jämväl andel i samfällighet, som är belägen på ena eller ömse sidor om samhällsgränsen, har fastighetsindelningen (den av magistraten eller länsstyrelsen jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen fastställda) ej ansetts ha haft någon avskiljande verkan beträffande samfälligheten. I fråga om andelar i en inom samhället helt belägen samfäl-

lighet, vilka tillkommer helt utom samhället belägna fastigheter, torde detta utan vidare vara klart och den samfällda mark, som faller inom samhället, upptages i registret i en särskild förteckning (bihang B), som ej omfattas av fastighetsindelningsbeslutet. Fastighetsbildningslagen (FBLS) och fastighetsregisterförordningen innehåller ej heller några regler om, huruledes andelsförhållandet skall fördelas mellan på ömse sidor om gränsen fallande utbrutna områden. I mantalssättningsförordningen (1924 års) har däremot stadgats, att vid mantalsfördelningen skall till fastighet hörande andel i gemensamt undantag eller oskiftad mark i sin helhet hänföras till den del av fastigheten, med vilken på grund av belägenheten i förhållande till den administrativa gränsen andelen hör samman, och att övriga, helt på andra sidan om samhällsgränsen fallande fastigheters andelar i gemensamt undantag eller oskiftad mark skall upptagas såsom en särskild lägenhet. I den mån samfällighet faller inom fastighetsregisterområdet, skall alltså därefter andelar däri för fastigheter, som med sina utbrutna områden faller helt utom denna gräns, i registret upptagas som stadsäga. I fråga om samfälligheterna torde således först genom mantalssättningen fastighetsförhållandena få anses ha blivit slutligt reglerade.

I fall, då avstyckning enligt 1930 års lag skall äga rum, torde utan tvivel vara avsett, att sådan förrättning - som i motsats till mantalssättning skall komma till användning ej blott vid marks uteslutande ur jordeboken utan även vid ändringar av andra slag i den administrativa indelningen - skall anses ha helt fastighetsbildande verkan. Avser förrättningen område, för vilket föres fastighetsregister såsom för stad, och har fastighetsindelningsbeslutet (av magistraten eller länsstyrelsen) meddelats, torde därför sagda förrättning i viss mån innebära en dubblure i fråga om det utbrutna området. I fråga

om samfälligheterna skall jämlikt nämnda lag likaledes den ursprungliga fastighetens andel i samfällighet läggas till den del av fastigheten, som faller på samma sida om samhällsgränsen som samfälligheten, medan däremot, om på ena sidan helt faller den andelsberättigade fastighetens område och på den andra samfälligheten, något skiljande av andelen och stamfastigheten ej skall äga rum, förrän andelen i laga ordning utbrytes, i följd varav andelen fortfarande skall anses tillhöra fastigheten. Även i detta fall blir således samfällighetsförhållandena ordnade genom en förrättning av nu angivet slag.

XXX. XXX 1934. Spörsmål 380 s 13.

Registreringsförfarande då vattenområde som redovisats i bihang C befunnits tillhöra stadsäga.

Ur fastighetsregisterkommissionens skrivelse till registerförare: Därest (sålunda) genom lagakraftvunnet utslag i tvist om rätten till grunden under vattnet utanför stranden fastslås, att denna grund, som redovisas i bihang C, rätteligen hör till stadsägan, läser omregistrering böra ske i enlighet med 31 § 2 stycket fastighetsregisterförordningen. Området bör sålunda avföras ur bihang C och upptagas i stadsägoboken - - - .

XXXII. XXXII 1936. Spörsmål 393 s 19.

Innebörden av delning av fastighet enligt 1930 års lag i förhållande till beslut om fastighetsindelningen jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen (FRF).

Ur fastighetsregisterkommissionens skrivelse till en t.f. domhavande, efter uppgifter om 1917, 1918 och 1924 års

kungörelser om mantalssättning:

Så småningom kom därför till stånd en lag den 25 april 1930 om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning. Enligt denna lag skulle delning bl.a. av fastighet, som föll på ömse sidor om gränsen för ett fastighetsregistersamhälle, ske genom avstyckning av endera av de på ömse sidor om denna gräns fallande delarna. Denna för rättning, som skall fastställas av ägodelningsrätt, är en verklig jorddelningsförrättning, som alltså har fullt fastighetsbildande verkan. Emellertid meddelades icke i samband med denna lags tillkomst några ändrade regler rörande det i FBL (FBLS) inskrivna fastighetsindelningsbeslutet (av magistraten eller länsstyrelsen) inom fastighetsregistersamhället. Följaktligen kan enligt kommissionens mening ett fastighetsindelningsbesluts fastighetsbildande verkan icke ha minskats genom tillkomsten av 1930 års lag. Har beslutet föregått avstyckningsförrättningen, måste stadsägan anses ha blivit avskild till särskild fastighet genom beslutet och avstyckningsförrättningen i detta avseende blott ha ett konfirmerande innehåll, ävensom att särskilt med avseende på andelar i samfälligheter avgöra stadsägans närmare omfattning.

XXXII. XXXII 1936. Spörsmål 395 s 30, 31.

Uppgifter om redovisning av vattenområde m.m.

Ur fastighetsregisterkommissionens yttrande till en ägodelningsrätt: Vad nu anförts torde ge vid handen, att den genom fastighetsindelningsbeslutet framkomna markredovisningen redan à priori i vissa delar icke kan anses slutgiltig. Så är förhållandet med vattenområden, beträffande vilka på grund av de ovissa och svårutredda förhållandena ofta föreligger omöjlighet att i den administrativa ordning, vari registret uppgörs, verkställa en juridiskt

riktig utredning, liksom ock med de markområden, som återstår efter övriga områdens klarläggande och om vilka vid registreringsarbetet någon klarhet icke kunnat vinnas. Enda skillnaden mellan dessa två slag av områden är, att vattenområdena icke redovisas såsom i sig själva utgörande fastigheter, utan upptages utom fastighetsindelning och redovisas i bihang C på samma sätt som gator och allmänna platser, under det att man beträffande de markområden, om vilka klarhet icke kunnat vinnas, valt att redovisa dem såsom stadsägor d.v.s. i fastighetsindelningsbeslutet ange dem vara fastigheter.

 - - - Vid bestämmandet av gränserna för en rättslig fastighet kan ofta komma i fråga att bedöma, huruvida därtill hör vattenområde. Den omständigheten, att detta vattenområde i registret är upptaget i bihang C och således ej redovisat såsom del av stadsägan kan icke hindra att detsamma, i den omfattning det visar sig tillhöra fastigheten, inmätas i densamma, och det förhållandet, att viss mark, om vars rätta redovisning tidigare icke kunnat åstadkommas klarhet, indelats till stadsägor, bör ej heller hindra att denna mark, i den omfattning, den visar sig tillhöra annan fastighet, också inmätas i denna. - - -

XXXII. XXXII 1936. Spörsmål 397 s 39.

Tomters andelar i samfällighet.

Från en fastighetsregisterförare har kommissionen fått mottaga följande spörsmål.

Vid införande i tomtboken för ett municipalsamhälle med stadsfastighetsregister hade konstaterats, att vissa tomter utgjorde delar av ägolott, som tillkommit genom ägostyckning. Till ägolotten hörde andel i samfällid mark. Enligt tidigare i kommissionens meddelanden uttalade å-

sikter (XXIX s 4-9 och där anmärkta tidigare uttalanden i XIV s 32-33 och XXIV s 16-17) skulle andelen i samfälligheten tillkomma den tomt, som sist blev rättsligen bildad. I ett nu föreliggande fall hade de tomter, vilka helt utgjort den andelsberättigade ägolottens utbrutna område, blivit rättsligt bildade på en och samma dag. Till vilken tomt skulle i dylikt fall samfällighetsandelen läggas?

Till svar härå har kommissionen anfört:

Då de tomter, vilka tillsammans omfattar hela den ifrågavarande stadsägans enskilda område, blivit samtidigt rättsligen bildade genom att tomterna på ägarens begäran införts i tomtboken, saknas grund för att hänföra de med stadsägan förenade andelar i samfälligheter till någon viss tomt. I denna situation läser registerföraren icke lämpligen kunna förfara på annat sätt, än att vid envar av de ifrågavarande tomterna antecknas, att till tomten hör andel i berörda samfälligheter. Uppstår sedermera i samband med skifte på samfälligheterna eller upplåtelse därifrån fråga om, efter vilken grund tomterna skall anses äga del i samfälligheterna, läser i brist på sämjande tvisten få avgöras av domstol.

Fr.o.m. 1.7.1936 tillkom överinseendet över stads fastighetsregisterväsende Kungl. lantmäteristyrelsen. Se Kungl. kungörelse 26.6.1936 nr 367.

Till rikets överlantmätare.

I.

1 § tredje stycket i lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera, sådant detta lagrum lyder enligt lag den 5 maj 1939 (nr 158), innehåller följande:

"Faller på ena sidan om fastställd gräns mark, som utgör samfällighet för flera fastigheter, må fastighets andel i samfälligheten ej för sig genom delning enligt denna lag avskiljas från fastighetens på motsatta sidan om gränsen belägna mark, såvida icke andelen blir i laga ordning utbruten. Samfälligheten i dess helhet må såsom en fastighet avskiljas endast såframt all den till fastigheterna hörande mark, vilken faller på samma sida om gränsen som samfälligheten, är samfälld."

Sådana icke avskilda samfälligheter, som avses i lagrummet, skola enligt gällande föreskrifter registreras antingen i bihang B till fastighetsregister av stadstyp eller i en enligt formulär P upprättad, till jordregistret fogad särskild förteckning. I syfte att bereda underlag för registreringen föreskrivs i 9 § andra stycket i lagen, att vid avstyckningsförrättning enligt lagen fastighet, som har del i sådan samfällighet, skall tas upp i beskrivningen, oaktat fastigheten ej delas, samt att i beskrivningen uppgift skall lämnas om andelen i samfälligheten.

En sådan situation som den ovan nämnda kan emellertid också uppkomma genom ett Kungl. Maj:ts beslut, som icke föranleder någon förrättning enligt 1930 års lag. I detta fall kommer enligt nu gällande föreskrifter icke heller någon särskild utredning till stånd om de ifrågavarande samfälligheterna.

Kungl. lantmäteristyrelsen föreskriver beträffande sistnämnda fall:

1. Överlantmätaren skall, så snart ske kan, upprätta sådan beskrivning, som omförmäls i 9 § andra stycket i lagen, varvid det formulär som finns intaget i de av lantmäteristyrelsen tidigare utfärdade anvisningar och formulär till förrättningar enligt lagen i tillämpliga delar skola följas (cirkulärserien nr 20 sid. 24 och nr 24 sid. 5).

2. Ligger samfällighet eller fastighet, som äger del däri, inom område, för vilket skall föras fastighetsregister av stadstyp, skall avskrift av beskrivningen översändas till byggnadsnämnden, vilken lär låta registerföraren eller förrättningsmannen för upprättande av registerkarta ta del därav.

3. Beskrivningen skall förvaras på lantmäterikontoret som särskild akt.

4. Överlantmätaren bör från byggnadsnämnd och registerförare låna in de akter och begära de upplysningar, som behövas för upprättandet av beskrivningen.

II.

I 2 § Kungl. kungörelsen den 5 maj 1939 (nr 159) angående upphävande av gällande bestämmelser om mantalssättning i anledning av ändring i administrativ indelning, m. m. stadgas följande:

"Har före den 1 juli 1930 meddelats beslut om indelningsändring eller om sträckningen av gräns för förvaltningsområde eller utfärdats föreskrift att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras för samhälle å landet; har ej med anledning därav mantalssättning ägt rum, och kommer ej heller sådan till stånd genom pågående förrättning, som i 1 § avses, skall delning verkställas enligt lagen den 25 april 1930 (nr 99) om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning med mera."

Det kan emellertid inträffa, att sådant äldre beslut icke behöver föranleda någon särskild avstyckningsförrättning.

För sådant fall föreskriver Kungl. lantmäteristyrelsen, att ovan i denna skrivelse meddelade bestämmelser skola lända till efterrättelse. Beskrivning, som däri avses, skall upprättas, så snart det kan ske.

III.

Slutligen föreskriver styrelsen, att det skall åligga överlantmätaren att, då i anledning av Kungl. Maj:ts beslut eller av skifte å samfällighet eller av servitutsutbrytning förrättning enligt 1930 års lag skall ske, fästa länsstyrelsens uppmärksamhet därå.

Avskrift av denna skrivelse har till kännedom överlämnats till samtliga särskilt förordnade registerförare, till överståthållarämbetet och till samtliga länsstyrelser.

Stockholm den 26 september 1940.

HARALD MALMBERG.

G. Prawitz.

